

1239
2012

სვ

საქართველოს იკლოთეკა

ISSN 1512-0880
№3 (48)-2012

საქართველოს

ბიბლიოთეკა

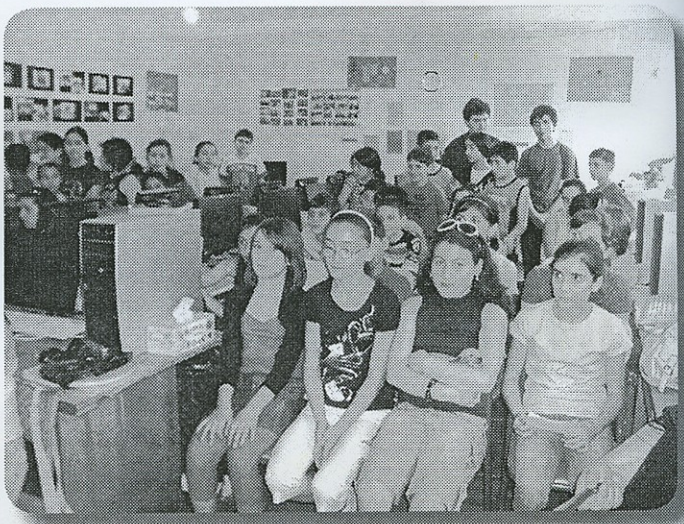

რედაქციის მისამართი:
თბილისი ვაკედიის ქ.
№18, ბ. 16
ტელ 223-02-98
297-16-83

ჟურნალის რედაქცია:
ადექსანდრე ღორია
- მთავარი რედაქტორი
გურამ თაყნიაშვილი
- მთავარი რედაქტორის
მოადგილე, პასუხისმგებელი მდივანი
გუდნარა სჭურუა
- სამეცნიერო-მეთოდური და
კორექციონდენცებთან მუშაობის
რედაქტორ-კოორდინატორი

ინფორმაციის „ალი“
დამფუძნებლები: საქართველოს
პრეზიდენტის იდია ქავჭავაძის
სახელობის ეროვნული
ბიბლიოთეკა; საქართველოს
საბიბლიოთეკო ასოციაცია.

ჟურნალი გამოდის წელიწადში ოთხჯერ

საქართველოს ბიბლიოთეკა № 3 (48) – 2012

შინაარსი

საბიბლიოთეკო კვირეულები	3
ტერმინოლოგიური ძიებანი	
ბადრი ცხადაძე – წიგნმცოდნეობით-პალეოგრაფიული ტერმინები ქართულში	5
ღირსეულთა კორტრეტები	
იური სიხარულიძე – ნიკო მარი და ნიკო ბერძენიშვილი	7
ბიბლიოთეკების ისტორია	
ა. ლორია, გ. მახარაძე – პირველი დღიდან დღემდე	8
კითხვის კულტურა	
ა. ლორია – წიგნზე მუშაობის სპეციფიკა (ნერილი 2)	16
ღირსეული მამულიშვილები	
დავით კოტორაშვილი – წმინდა ილია მართალი	19
მაია მიქაბერიძე – ილია ჭავჭავაძის ნაწარმოებთა რუსული თარგმანები	23
ნინო ხვედელიძე – ილია ჭავჭავაძის პირადი ბიბლიოთეკა	26
თინათინ იოსავა – დავით კლდიაშვილის ლიტერატურული მემკვიდრეობის ადრეული გამოცემები	31
გურამ თაყნიაშვილი – მაძიებელი სულის შემოქმედი	34
კვირეული – 2012	
ლია ჩხარტიშვილი – კვირეული საქალაქო ბიბლიოთეკებში	35
სანდრო კობერიძე – „ხარს ვგავარ ნაიალალარს“	36
ლია უხურგუნაშვილი – ერთი დღე ბიბლიოთეკის ცხოვრებიდან	37
ჯულიეტა ხაჩატურიანი – შეხვედრა პოეტთან	38
დალი თაბაგარი – კვირეული რუსთავის საქალაქო ბიბლიოთეკებში	38
იუბილე	
ლია გიგაური – ისტორიკოსის ღვანლი	39
კორესპონდენციები	
მზია ტოგონიძე – ჩვენი ქალაქის მონინავე ბიბლიოთეკები	43
სალომე ლარჭავა – ჩემი ბიბლიოთეკა – ჩემი ნანილია	46
რეცენზია	
ინგა ფილაური – გონივრული ჩანაფიქრი	47
ინფორმაცია	
ახალი გამოცემები	48
ჩვენი შემოქმედება	
ანა ერისთავი – აკვანი	51
ნორჩ მკითხველთა შემოქმედება	
ბავშვურ მიამიტობასა და არაბავშვურ ფიქრებს შორის (მარიამ ნოლაიდელი, სოფო სირაძე)	53
საქართველოს საბიბლიოთეკო ცხოვრების ქრონიკა	56

БИБЛИОТЕКА ГРУЗИИ № 3 (48) – 2012

СОДЕРЖАНИЕ

Неделя библиотеки	3
Терминологические изыскания	
Бадри Цхададзе — Книговедческо-палеографические термины в грузинском языке	5
Портреты достойных	
Юрий Сихарулидзе — Нико Марр и Нико Бердзенишвили	7
История библиотек	
А. Лория, Г. Махарадзе — С первого дня по сегодняшний день	8

Культура чтения

Александр Лория — Специфика работы с книгой (Письмо 2)	16

Достойные сыны отечества

Давид Которашвили — Святой Илья Праведный	19
Мая Микаберидзе — Произведения Ильи Чавчавадзе в русских переводах.....	23
Нино Хведелидзе — Личная библиотека Ильи Чавчавадзе	26
Тинатин Иосава — Ранние издания литературного наследия Давида Клдиашвили	31
Гурам Такниашвили — Творец с ищущей душой	34

Неделя -- 2012

Лия Чхартишвили — Неделя в городских библиотеках	35
Сандро Коберидзе — “Похож я на быка в долине!”	36
Лия Ухургунашвили — Один день из жизни библиотеки	37
Джультетта Хачатурян — Встреча с поэтом	38
Дали Табагари — Неделя в городских библиотеках Рустави	38

Юбилей

Лия Гигаури — Труд историка	39

Корреспонденция

Мзия Тогонидзе — Передовые библиотеки нашего города	43
Саломе Гарчава — Моя библиотека — часть от меня	46

Рецензии

Инга Пилаури — Умное решение	47

Информация

Новые издания	48

Наше творчество

Анна Эристави — Колыбель	51

Творчество юных читателей

Между детской наивностью и недетскими мыслями (Мариам Ногаидели, Сопо Сирадзе)	53
Хроника библиотечной жизни Грузии	56

THE GEORGIAN LIBRARY N3 (48)-2012

Library Weekly	3
Badri Tskhadadze –Book-studying –paleographical terms in Georgia	5
Yuri sikharulidze – Nicko Mari and Nicko berdzenishvili	7
Al. Loria, G.Makharadze –From the first day up to date	8
Al.Loria, The specifics of book-working (letter N2)	16
David Kotorashvili – Saint Ilia the True	19
Maia Mickaberidze – The russian translations of Ilia Chavchavadze`s compositions	23
Nino Khvedelidze – Ilia Chavchavadze`s personal library	26
Tinatin Yosava –The early editions of David Kldiashvili`s literary heritage	31
Guram Taqniashvili –The creator with seeking soul	34
Lia Ckharthashvili – Weekly in the city libraries	35
Sandro Koberidze – „khars vgavar naialagars“	36
Lia Ukhurgunashvili –One day from the library life	37
Julieta Khachaturiani –Meeting with poet	38
Dali Tabagari – Weekly in Rustavi city libraries	38
Lia Gigauri – The historian`s merit	39
Mzia Togonidze – Our city`s top libraries	43
Salome Garchava – My library – my component part	46
Inga pilauri – A rational idea	47
New publications	48
Ann Eristavi – The cradle	51
Between childish innocence and non –childish thoughts(Mariam Nogaideli, Sopho Siradze)	53
The Chronicle of Georgian Library life	56

საბიბლიოთეკო კვირეულები

2002 წლიდან საქართველოში სისტემატურად, ყოველ წელს, აპრილში იმართება საქართველოს საბიბლიოთეკო კვირეული. ამ საქმეს ათი წლის წინათ ქართველ ბიბლიოთეკართა დიდი ენთუზიაზმი მოჰყვა. ჩვენი ჟურნალი თავის მკითხველებს აცნობდა: „მიმდინარე წლის აპრილის თვეში საქართველოში ჩატარდა საბიბლიოთეკო კვირეული, რომლის ორგანიზატორები იყვნენ საქართველოს საბიბლიოთეკო ასოციაცია და ინფორმაციის სპეციალისტთა ასოციაცია. კვირეულის ჩატარებას აქტიურად დაუჭირა მხარი საქართველოს კულტურის სამინისტრომ, საქართველოს პარლამენტის ეროვნულმა ბიბლიოთეკამ, ქვეყნის მთავარმა ბიბლიოთეკებმა, თბილისში საერთაშორისო ფონდებმა, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებმა, საბიბლიოთეკო საქმესთან დაახლოებული ინტელიგენციის წარმომადგენლებმა“.

კვირეულის მასშტაბები მაშინ არ მოიცავდა სრულიად საქართველოს, ჩვენი ბიბლიოთეკების უმრავლესობა არ იყო ინფორმირებული, რომ საბიბლიოთეკო კვირეულში ჩაბმულიყო, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ამ ღონისძიებას დიდი გამოხმაურება მოჰყვა. მომდევნო წელს საკმაოდ გაიზარდა კვირეულში ჩაბმულ ბიბლიოთეკათა რაოდენობა, რაც ყოველწლიურად სულ უფრო ყოვლისმომცველი ხდებოდა. აქტიურად გამოეხმაურა ამ ფაქტს პრესაც.

ბიბლიოთეკების მხარდაჭერამ, ბიბლიოთეკართა დადებითმა შეფასებამ ასოციაციას საფუძველი მისცა, ეზრუნა იმისათვის, რომ ეს ღონისძიება ყოველწლიურად ჩატარებულიყო დაახლოებით ერთსა და იმავე დროს და, რამდენადაც შეიძლებოდა, სულ მეტად და მეტად მოეცვა საბიბლიოთეკო ქსელი. ამასთან, ასოციაცია თავდაპირველად ახერხებდა გამოენახა სახსრები მოწინავე ბიბლიოთეკარების დასაჯილდოვებლად ფასიანი საჩუქრებით, დიპლომებითა და სიგელებით. გამოიცემოდა მეტად შთამბეჭდავი, მაღალ პოლიგრაფიულ დონეზე შესრულებული პლაკატები, ბუკლეტები, ღონისძიებათა პროგ-

რამები. მას შემდეგ, რაც საბიბლიოთეკო საქმეში ერთგვარი „ოპტიმიზაცია“ ჩატარდა, რის შედეგადაც უამრავი ბიბლიოთეკა გაუქმდა, კატასტროფულად შემცირდა შტატების რაოდენობა, გაუქმდა სპეციალისტთა მომზადების სისტემა და დაიხურა ბიბლიოთეკათმცოდნეობისა და ბიბლიოგრაფიის კათედრა, ხოლო კულტურის სამინისტრომ სავსებით უსაფუძვლოდ აიღო ხელი საჯარო ბიბლიოთეკების ზედამხედველობაზე და ამ საქმეს განუდგა, აგრეთვე შემცირდა საზოგადოებრივი ფონდებისგან ყურადღება და დახმარება; საბიბლიოთეკო კვირეულების მატერიალური უზრუნველყოფის საქმე უკიდურესად შევიწროვდა. თვით კვირეულიც, მეტ-ნაკლებად, გაუფერულდა. იმდენად, რამდენადაც ხელისუფლებას აქამდე რაიმე ქმედითი ღონისძიება არ მიუღია საბიბლიოთეკო საქმის გასაუმჯობესებლად, ბიბლიოთეკებმა თავად უნდა იკისრონ მათზე მინდობილ მკითხველზე ზრუნვა.

ჩვენი ბიბლიოთეკების სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ ისინი სრულიად უანგაროდ, ზოგ შემთხვევაში შიშველ ენთუზიაზმზე ახერხებენ მჭიდრო კავშირები დაამყარონ საზოგადოებასთან, გაითვალისწინონ მათი მოთხოვნილებები და ინტერესები, ხელი შეუწყონ მათი მიზნების განხორციელებას, დაეხმარონ და მოემსახურონ მომხმარებელს.

რაც შეეხება საბიბლიოთეკო კვირეულს, როგორც საქართველოს ბიბლიოთეკების მიერ ამ ღონისძიებისათვის ჩატარებულმა საქმიანობამ გვიჩვენა, საგრძნობლად გაიზარდა მისი არიალი, გამოცოცხლდა საზოგადოება, გაიზარდა ბიბლიოთეკაში მკითხველთა რაოდენობა, მათი ინტერესები, კითხვადობა, ცალკეულ მკითხველთა აქტივობა, მათი თანადგომა, ყოველივე ეს ხელს უწყობს, ერთი მხრივ, მომხმარებელთა შემობრუნებას წიგნისა და ბიბლიოთეკისაკენ, მეორე მხრივ, ხდება წიგნებითა და ჟურნალებით ბიბლიოთეკების შევსება – მკითხველებს საჩუქრად მოაქვთ წიგნები საკუთარი კოლექციიდან, ბევრი ავტორი უანგაროდ ჩუქნის ბიბლიოთეკას თავის წიგნს, ზოგან სპე-

ცილისტები აუნაზღაურებლად მართავენ ბიბლიოთეკარებისათვის ტრენინგებს კომპიუტერულ პრაქტიკასთან დაკავშირებით.

კვირეულების დროს ბიბლიოთეკარები კავშირს ამყარებენ სკოლებთან, უმაღლეს სასწავლებლებთან, სხვადასხვა დაწესებულებებთან, ხელმძღვანელ ორგანოებთან, გამომცემლობებთან, მომხმარებელთა ფართო მასებთან. ყოველივე ეს ნათლად ადასტურებს ჩვენი ბიბლიოთეკების სიცოცხლისუნარიანობას. როგორც აშკარად ვლინდება, მოსახლეობა ღირსეულად აფასებს ბიბლიოთეკარებს, ბევრი მათგანი ბიბლიოთეკის აქტივისტს წარმოადგენს, მხარში უდგას ბიბლიოთეკას, აქტიურად მონაწილეობს ღონისძიებებში.

კვირეულის დროს, როდესაც ხდება განუღწეული შრომის ფიქსირება და პოპულარიზაცია, შეიმჩნევა, რამდენად მაღლა დგანან თავიანთი შრომითი საქმიანობით ის ბიბლიოთეკები, სადაც ბიბლიოთეკარები, მათი ხელმძღვანელები, მოსახლეობა სათანადო სიმაღლეზეა, სადაც ენთუზიაზმი უდგევს საფუძვლად მოქმედებას; ამდენად, ამგვარ კვირეულებს გამოცდილების გაზიარების მნიშვნელობაც ენიჭება.

სხვათა შორის, ამ ღონისძიების შემოღებას თავის დროს მონიშნა აღმდგენი ცეცხლი. მიიჩნევდნენ, რომ ეს არაფერს მოგვიტანდა და ბიბლიოთეკები უფრო მეტად გასართობ ღონისძიებებს მიჰყოფდნენ ხელს, ვიდრე საქმეს, ამ ღონისძიებებით გადაფარავდნენ თავიანთ წარუმატებულობას.

რა თქმა უნდა, ვინც კარგად იცნობს ჩვენს ბიბლიოთეკარებს, მათ ტრადიციებს, პროფესიონალიზმს ასეთი ეჭვი არ დაბადებია და სრულიად სამართლიანადაც, მათი მოღვაწეობა, უმეტეს შემთხვევაში, სავსებით აბათილებს გამოთქმულ ეჭვს – ბიბლიოთეკარები ენერგიულად მონაწილეობენ საბიბლიოთეკო კვირეულში და მომხმარებელთა მადლობას იმსახურებენ. ბევრი მკითხველი ვერ ფარავს თავის აღტაცებას დაგეგმილ ღონისძიებათა გამო და მზადაა ყოველმხრივ შეუწყოს ხელი ბიბლიოთეკას თავის საქმიანობაში.

როდესაც კვირეულის შემოღებაზე იყო ლაპარაკი, უპირველეს ყოვლისა, ორგანიზატორები სწორედ იმას ვარაუდობდნენ, რომ

ბიბლიოთეკა უფრო აქტიურად მიიზიდავს მკითხველებს, გააბამს მათთან მჭიდრო კონტაქტს, ხელს შეუწყობს მათ თვითგამოვლენას, ურთიერთშემოქმედებით კავშირებს, თვითგანათლებასა და განვითარებას, ნიგნებისა და ინფორმაციისადმი ინტერესების გაძლიერებას, მოხდებოდა ბიბლიოთეკების აქტიური პოპულარიზაცია.

გარდა ამისა, კვირეულებს შემოაქვს მოსახლეობაში ხალისი, წარმართავს კითხვის ორგანიზაციას, ავრცელებს ლიტერატურას, სხვადასხვა ღონისძიებებით ეწევა მათ პროპაგანდას, ინვესტს გართობას, ნერგავს შემეცნებით ფასეულებებს, წარმოადგენს გონებრივი გართობის უებარ საშუალებას და სხვა.

არ უნდა გვეშინოდეს წინააღმდეგობების, საწინააღმდეგო აზრების, შეიძლება ჩავარდნებიც გვექნეს, ყველაფერი არ გამოგვივიდეს ისე, როგორც გვინდა და ვგეგმავთ, მაგრამ ამის გამო გული არ უნდა გავიტეხოთ, არ შევწყვიტოთ ბრძოლა საქმის გასაუმჯობესებლად, ვეძიოთ სიახლეები, დავნერგოთ ახალ-ახალი ფორმები და მეთოდები.

სამწუხაროდ, ჩვენს ბიბლიოთეკებს ამჟამად უჭირთ, მაგრამ უკან დახევა არ შეიძლება! ჩვენი ბიბლიოთეკარები მიჩვეულნი არიან ხალხის უანგაროდ სამსახურს და ისინი კვლავ გააგრძელებენ ამას. კვირეულები კარგი საშუალებაა მომხმარებელთა ხელშეწყობისათვის. იქ, სადაც ეს ღონისძიება ღირსეულად არის დაფასებული და შეუფერხებლად ტარდება, მკითხველი მადლიერია, დასანანია, რომ ზოგი ბიბლიოთეკა, უმეტესად საუნწყებო, მათ შორის სკოლის ბიბლიოთეკები, ძალიან პასიურობენ ამ მხრივ, რითაც ბევრს ჰკარგავენ მათი მომხმარებლები.

ცხოვრებამ მოიტანა: საქართველოს ბიბლიოთეკებმა, უმძიმეს პირობებში აღმოჩნდნენ რა, დამოუკიდებლად, თავისთავად უნდა იზრუნონ მოსახლეობის საბიბლიოთეკო მომსახურებაზე, ეცადონ, ყველაფერი ილონონ, რაც მათ შესაძლებლობებშია, ხელი შეუწყონ ჩვენი ხალხის კულტურულ და საგანმანათლებლო განვითარებას.

საბიბლიოთეკო კვირეულები საქართველოში უნდა დავამკვიდროთ შეუქცევად ტრადიციად!

ნიგნსოდნობით-პალეოგრაფიული ტერმინები ქართული (ჩხიბვა, ჩხაბვა, ჩხანა)

ძველ ქართველ მნიგნობართა ერთ ნაწილს, როგორც ჩანს, ცუდად წერის მანერაც ახასიათებდა. ამიტომ ასეთ ცუდ ნაწერს „ბლარჯვას“ უწოდებდნენ, როგორც წინა, ერთ-ერთ წერილში ვწერდით, ნიგნის გვერდებზე, მით უფრო ნათხოვარ ნიგნზე აღნიშვნების მოთავსება, ფურცლების ჩაკეცვა, არშიაზე, ტექსტის კიდურზე მეღნით მიწერა-შენიშვნაც ბლარჯვა იყო (1, 12-13). მეტიც: ზოგჯერ ბლარჯვა – გაკრული ხელით წერა სიჩქარით გამოწვეული იყო (ნაუცბადეობით, დროის არქონა-უქონლობით), ქალაქის სიმცირით და მისთ. სწორედ ასე უნდა აიხსნას ილია ჭავჭავაძის ერთ-ერთი ტექსტისეული ამონარიდი: „მომიტევე ნიგნის სიმცირეზედ და დაუხედავ ბლარჯვაზედ“ (2, 17,3). სამწუხაროდ, ეს პალეოგრაფიული ტერმინი დღეს არქაიზმია, რომელიც ენაში თითქმის აღარ იხმარება, მას ბლარჯვის (ბლარჯნა) სიტყვაფორმა ენაცვლება. თუმცა ბგერითი სიმბოლიკით წარმოქმნილი და სახეცვლილი ფხაჭ (<-ბლარჯ) ფუძის შემცვლელი ეს სიტყვა-ტერმინი ქართულ ცოცხალ მეტყველებაში მაინც გვხვდება ფხაჭნა (ფხაჭნის) სახით. მეტიც: თანამედროვე ქართული ენის ზოგ დიალექტში (მაგ., იმერულში, ქიზიყურში...) იგი ხურო-ოსტატობის ერთგვარ ტერმინადაც კი გვევლინება: ფხაჭი // საფხაჭი – ხუროს იარაღი, რითაც ხეს, ფიცრის კიდეს სპეციალურ ხაზს უღებენ. ამრიგად, ფხაჭი სპეციალური ხელსაწყოა ხურო-დურგლისა [3]. იმერული კილოს კუთვნილებაა ტერმინად ქცეული შესიტყვება „ფხაჭური ღვინო“ – ისეთი ღვინო, რომელიც შესმა-დაღვევისას ყელს ჩაფხაჭნის. ღირსსაცნობია, რომ მოხუერ კილოში ფხაჭვა-კანვრა, ფხაჭნას ნიშნავს. შდრ. იმერ, ფხაჭო – ხოიჭი, ძალზე გამხდარი კაცი; გურ. ფხაჭუა – ერთგვარი მცენარე [4].

აღსანიშნავია, რომ ქართულში ბლარჯვა სიტყვის გვერდით, ცუდი ნაწერის, ცუდად წერის მნიშვნელობით გვევლინება ჩხიბვა // ჩხაბვა^ა. როგორც ნიგნმცოდნეობით-პალეოგრაფიული ტერმინი, ჩხიბვა // ჩხაბვა ამ მნიშვნელობით ახალია. ისინი ძველ ქართულ ენაში, ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში გვაქვს მჩხიბავ სიტყვაში „გრძნეულის“ მნიშვნელობით

[5]. „რაისათვის ჰხედავთ, ვითარცა ღმერთსა, მჩხიბავსა ამას?“ (Sin. 6, 137, V). სულხან-საბა ორბელიანი ჩხიბვა^ს და ჩხაბვა^ს თავიანთი ნაზმნარი სახელებითურთ სხვადასხვა მნიშვნელობის სიტყვებად მიიჩნევს: „ჩხაბვა“ ავად წერაა, „მჩხიბავი – ავად მწერალი“, „ჩხიბვა“ გრძნებით შეკვრაა, მჩიბავი – გრძნების შემკრავი [6]. ნ. ჩუბინაშვილი მხოლოდ „ჩხაბვა“ – ს იცნობს, რომელსაც ასე განმარტავს: „ჯლაბვა ცუდი წერა, вараксать „მჩხაბავი“ ცუდი მწერალი [7]. დ. ჩუბინაშვილი მჩხაბავს „ცუდი მწერალი, варакса, дурно нишущий“ და მჩხიბავს „მომხიბლავი, очорователь“ სხვადასხვაგვარად განმარტავს, ანუ სხვადასხვა ლექსიკურ-სემანტიკურ ოდენობად მიიჩნევს [8]. იქვე ლექსიკოგრაფს სალექსიკონო ერთეულებად ლექსიკონში შეაქვს ჩხიბვა („გჭრძნებით შევჭკრავ“ заклдовать), ჩხიბი (მოხიბვლა, заклдование) ჩხაბვა (ცუდად წერა), вараксать, дурно писать [8].

ძველ ქართველ ლექსიკოგრაფებს, როგორც ჩანს, ჩხიბვა და ჩხაბვა სხვადასხვა ლექსემებად მიუჩნევიათ, მაგრამ, როგორც ირკვევა, ისტორიულად მათ შორის ასეთი მკაცრი სემანტიკური ზღვარი არ უნდა არსებულებო [9, 25]. თქმულის ნათელსაყოფად შეიძლება დავიმომოთ ნიმუშები: ა) ჩხიბვა, მჩხიბავი:

1. „ღმერთო, შეიწყალე ამის სიბერის დროს მჩხიბავი მთავარეპისკოპოსი ევდემოს. ვინცა მომიხსენოსთ ღმერთმან“ (ცსსა ხელნაწერი f. 1446, №319, 62 V; XVII ს. დათარიღებული სახარების გადამწერის მინაწერი).

2. „მე მღუდელმა დავით ვჩხიბე სარწმუნოების წიგნი ესე...: (1800-1801 წ. ხელნაწერის გადამწერისეული ანდერძი).

ბ) მჩხაბავი (გვხვდება XVII-XVIII საუკუნეების ხელნაწერთა ანდერძებში):

1. „ლოცვა ყავთ მამისა ეფთვიმესთვის. რომელმან ესე თარგმნა, არამედ ბილწისა და არაკეთილის, ფრიად ცოდვილის ხუცეს-მონაზონის, ამის მჩხაბავის არენისათვის... ლოცვა ყავთ, ნუ მწყევთ, ძმანო, რამეთუ გამოუცდელი ვიყავ წერასა, არამედ ვერ ურჩ ვექმენ იკორთის წინამძღვარს ქრისტეფორეს...“ (ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმის ხელნაწერთა აღწერილობა 1, № 110.

გვ. 271, გვ. 271; 1718 წელს გადანერილი მეტაფრასის ანდერძი). მჩხაბავობა და მჩხიბავობა მხოლოდ ერთი მნიშვნელობით – ცუდად წერის ან ცუდი ნაწერის შინაარსით არ უნდა გავიგოთ. არაიშვიათად იგი ბერ-გადამწერთა თავმდაბლობის მანიშნებელი უნდა იყოს.

„ვისრამიანში“ „ჩხიბი“ იმ საგანს ეწოდება, რითაც გრძნეული მაგიურ პროცესს ასრულებს (... „გრძნეული იყო ესე ორი ჩხიბი ასრე ვითამე შექმნილი იყო, რომელ ვირემცა იგი ერთგან დაჭედელი იყვნენ, მოაბად ვისსა ზედან შეკრული იყო და, თუ ვინ გაჰხსნიდა, მასვე წამსვე გაიხსნებოდა“ [10, 70].

ჩხიბი, ჩხიბვა ძირძველი ქართულ-ქართველური სიტყვაა, რომელიც ადრე „ხლართვას“ ნიშნავდა. სვანურში მას შეესატყვისება ლი-შხბ-ი („-ლი-შხებ-ი), იგივეა, რაც კერვა [11, 58]. მეგრულმა სხვა ფუძე („თვალუა“ – გათვალვა) გვაქვს. ქართულშიც, სვანურის მსგავსად, შეიძლება აღვედგინა თავდაპირველი „ჩხებ არქეტიპი: „ჩხებ — > ჩხიბ, შდრ. ძვ. ქართ. ჩხუება // ჩხება, ჭყაბ // ჭყიბ [12, 738].

ამრიგად, ჩხებ // ჩხიბ // ჩხაბ ძირი წარმოშობით ხმაბაძვითი (resp. ბგერითი სიმბოლიკის გზით წარმოქმნილი) ზმნური ფუძეა, რომლისგანაც წარმოიშვა მჩხიბავ, მჩხაბავ, ჩხიბ (*მჩხიბ) ნაზმნარი სიტყვაფორმები.

ჩხიბვა ანუ კერვა ძველ ქართულში გრძნეულ, მაგიურ მოქმედებას გამოხატავდა, ასე რომ, ისინი ზოგ შემთხვევაში სინონიმურ წყვილად შეიძლება განვიხილოთ (მაგ., „ბალავარიანში“ ვკითხულობთ: „ჰრქუა კაცმან მან სამეუფო-მან.. მითხარ, რა არს შენ თანა სარგებელი იგი, რომელსა შენ იტყვი? ჰრქუა ვნებულმან მან“: მე კაცი ვარ სიტყვისა მკერვალი, ჰრქუა მას სეფეკაცმან მან: „ვითარ შეჰკერავ სიტყვთა? ჰრქუა ვნებულმან მან: უკუეთუ იყოს სიტყუათა შინა წყლულებაი, შეგვერო, რათა არა მოანიოს მის მიერ ვნება“ [13, 12].

შენიშვნა 1: თანამედროვე ხალხურ ზეპირ-სიტყვიერებაში, კერძოდ, ახალგაზრდათა ჟარგონულ თქმაში „კერვა“-ს „ლაპარაკის შებმის“ (ვინმეს – ქალის ან კაცის გამოჭერის, უარის ვერთქმის) მნიშვნელობა აქვს შეძენილი, რაც საინტერესოა ძველი ქართლის (ასევე სვანურის) აქ განხილულ მნიშვნელობასთან მიმართებით.

შენიშვნა 2: აქ საინტერესო ისიცაა, რომ ძველ ქართულში იდიომად, იდიომატურ გამოთქმად გვევლინება დღევანდელ ქართულში საყოველთაოდ ცნობილი ფრაზეოლოგიზმი „სიტყვის კაცი“ (< — „მე კაცი ვარ სიტყვისა“), ძველად კი „სიტყვის მკერვალიც“ და „სიტყვის მკერავიც“

არსებულა. ასევე საყურადღებოა „სიტყვის წყლულება“, რომელსაც „კერვით“ ანუ „ჩხიბვით“ შევლოდნენ. აღსანიშნავია ისიც, რომ არა მარტო ძველ ქართულში [9, 26-27], არამედ ქართულ ეთნოგრაფიულ ყოფაშიც „გრძნების შეკერის“ ერთ-ერთ ჩვეულებად მაგიური ნახატების შესრულებაც ყოფილა [14, 154]. ასე რომ, მაგიური ნახატების ქმედებიდან „ჩხიბწერის“ მიღება სემანტიკურად სრულიად დამაჯერებელ ფაქტად გამოჩანს. როგორც ი. და მ. სურგულაძეები შენიშნავენ, „მაგიურ მხატვრობასთან დაკავშირებული სიტყვები დამწერლობის მქონე ხალხთა ენებში წერის პროცესის გამომხატველ ტერმინებად იქცა“ [15, 7], [9, 27]. სავსებით სამართლიანი დასკვნაა, რომ ჩხიბვა წარმართული ხანის დროინდელი მაგიური აქტის ერთგვარი გამოხატვაა, ამიტომაც გასაკვირი არ უნდა იყოს ქრისტიანულ ხანაში, ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში მისი „მატყუარას, ცრუს, ბოროტების მომტანის“ შინაარსით აღჭურვა.

ამრიგად, შეიძლება დავასკვნათ: ჩხიბვა, მჩხიბავ, ჩხაბვა, მჩხაბავ სიტყვების პალეოგრაფიულ-ნიგნცოდნეობით ტერმინებად ქცევა გვიან ე.წ. აღორძინების ხანაში მომხდარა, რომლებიც წარმართობის დროინდელი „ჩხიბვა“ – გრძნეულების აღმნიშვნელი „საქმიანობის პროცესიდან“ წარმომდგარა: სხეულის (resp. ხელის) ქმედება–მოძრაობისაგან ჩხიბვა // ჩხაბვამ ხელნაწერთა ანდერძებში შეიძინა პალეოგრაფიული ტერმინის მნიშვნელობა „ცუდად წერისა“ (ხლართვად წერა), ბლარჯვა–ჩხაბვისა. დღევანდელ ქართულ ენაში ცუდად წერის „გადახლართულასობიანი“, ძნელად ამოსაკითხი „ტექსტის“ აღმნიშვნელად ჩხაბვა-საგან წარმომდგარი ნეოლოგიზმი ჩხაპა // ჩხაპ-ნა, ფონეტიკურად სახეცვლილი ფორმა, დამკვიდრდა. თითოეული მათგანი ერთი ფუძისაგან (ჩხიბ // ჩხაბ // ჩხაპ) ბგერითი სიმბოლიკის გზით წარმოქმნილი სიტყვა–ტერმინებია.

შენიშვნა 3: ქართული ენის დიალექტებში, კერძოდ, გურულში თითქოს ჩხიბ ძირის შემცველი ჩანს ჩხიბარკალი „წვრილმანი საქმეებით დაკავება“, ჩხიბარკალაი – ხმელი და უშნო აგებულების ადამიანი, თუ აქ არქეტიპად „ჩხიბარკალი“ არ ივარაუდება.

შენიშვნა 4: ქართული ენის კილოებში ჩხიბვა ახლაც იხმარება: ჩხიბვა (1) [გურ] ბლარჯნა. ულამაზოდ და გაურჩევლად წერა [17], [4], ჩხიბვა (2) [ქიზიყ.] ერთმანეთში გაცმა, გახლართვა [3], [4].

შენიშვნა 5: ლეჩხუმურში ჩხიბვის ფონეტიკურ-სემანტიკურად სახეცვლილი ვარიანტია:

ჩხუბვა, რაც „დანუნებას“ ნიშნავს [18].

მითითებული ლიტერატურა:

1. ცხადაძე ბ., ნიგნმცოდნეობით-პალეოგრაფიული ტერმინები ქართულში: ბლარჯვა ჟ. სა-ქართველოს ბიბლიოთეკა, №4(33), 2008.
2. ჭავჭავაძე ი., თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად. / პ. ინგოროყვას რედაქციით: ნიგნი მე-10. - თბ., 1958.
3. მენტეშაშვილი სტ. ქიზიყური ლექსიკონი, / ვ. თოფურიას რედაქციით. - თბ., 1943.
4. ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა / შეადგინა ალ. ლლონტმა. - თბ., 1975.
5. აბულაძე ი. ძველი ქართული ენის ლექსიკონი: (მასალები). - თბ., 1973.
6. ორბელიანი ს-ს., თხზულებანი: ტ. მე-4. ლექსიკონი ქართული / ავტოგრაფული ნუსხე-ბის მიხედვით გამოსაცემად მოამზადა ი. აბუ-ლაძემ - თბ., 1966.
7. ჩუბინაშვილი ნ. ქართული ლექსიკონი რუ-სული თარგმანითურთ. / ალ. ლლონტის რედაქ-ციითა და გამოკვლევით. - თბ., 1961.
8. ჩუბინაშვილი დ. ქართულ-რუსული ლექსი-კონი; მეორე გამოცემა; აღდგენილი ოფსეტის ნუსით. / სასტამბოდ მოამზადა და წინასიტყვა-ობა დაურთო ა. შანიძემ. - თბ., 1984.

9. სურგულაძე მზ. ქართული პალეოგრაფი-ული ტერმინები. - თბ., 1978.
10. ვისრამიანი, / ტექსტი გამოსაცემად მოამ-ზადეს, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთეს ა. გვარამიამ და მ. თოდუამ. - თბ., 1962.
11. მაჭავარიანი გ., საერთო-ქართველური კოსონანტური სისტემა. - თბ., 1965.
12. ცხადაძე ბ. - ეფ და -ეპ სუფიქსები ძველი ქართული ენის ზმნებში // საქართველოს მეც-ნიერებათა აკადემიის მოამბე, 97, № 3, 1980.
13. სიბრძნე ბალაჰვარისა / გამოსცა ი. აბუ-ლაძემ. - თბ., 1957.
14. ბარდაველიძე ვ. სვანური სანესო გრაფი-კული ხელოვნების ნიმუშები. - თბ., 1953.
15. Сургуладзе И.К. Астральная символика в грузинском народном орнаменте. Автореферат - Тб. 1967.
16. სურგულაძე ი., მითოსი, კულტი. რიტუ-ალი საქართველოში, / გ. გოცირიძისა და ლ. გა-ბუნიას რედაქციით. - თბ., 2003.
17. შარაშიძე გ. გურული ლექსიკონი: ქარ-თ-ველურ ენათა ლექსიკა, 1. / პროფ. ვ. ბერიძის რედაქციით. - თბ., 1938.
18. ალავიძე მ. ლეჩხუმური ლექსიკონი. ქარ-თ-ველურ ენათა ლექსიკა; 1, / პროფ. ვ. ბერიძის რედაქციით. - თბ., 1938.

ლიტერატურა პორტრეტები

იური სინარულიძე

ნიკო მარი და ნიკო ბერძენიშვილი

დიდი ქართველი მეცნიერი ნიკო ბერძენიშვი-ლი ნიკო მარით (1864-1934) ყმანვილობაშივე დაინტერესდა, მაგრამ მისი ურთულესი კონ-ცეფციების მეცნიერული შეცნობის ძალა მას მოგვიანებით მიეცა, როდესაც მეცნიერებას თავად ჩაუღრმავდა.

მაშინ, როდესაც ნ. მარის უფროსი ვაჟი გიორგი ჩოხატაურის გიმნაზიაში ასწავლიდა ფრანგულ ენას (1919 წ.) ამ დროს ნიკო ბერძე-ნიშვილიც ჩოხატაურში იღვწოდა, თუმცა სხვა სკოლაში („უმადლესი - დანყებითი სკოლა“), მაგრამ ამას არ შეუშლია ხელი ახლო მეგობრუ-ლი ურთიერთობა დაემყარებინა მასთან.

ნ. ბერძენიშვილის ცდა წარმატებული კი გახ-ლდათ, მაგრამ ეს გიორგი (იური) მარის პიროვ-ნების გასაცნობად უფრო იყო სასარგებლო, ვიდრე მამამისის.

ნ. მარის გასაცნობად და მისი მოღვაწეობის შესასწავლად ნ. ბერძენიშვილს უფრო ხელსაყ-რელი პირობები 1920 წლიდან შეექმნა, რო-დესაც თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში

შევიდა. მაგრამ ახალბედა სტუდენტი ამას ვერ იყენებდა, რადგან ივ. ჯავახიშვილის ჯგუფში არ მოხვდა. მისი ყურადღება დასავლეთ ევრო-პისადმი იქნა მიქცეული.

1923 წელს, როგორც იქნა, ნ. ბერძენიშვილ-მა შეიცვალა პროფილი და ამიერიდან საქარ-თ-ველოს ისტორიისა და ქართველთმცოდნეობის შუაგულში აღმოჩნდა.

ნ. ბერძენიშვილს აქამდეც არ მოსწონდა კავ-კასიის ისტორიულ-არქეოლოგიური ინსტიტუ-ტის ზოგიერთ თანამშრომელთა თავხედური გამოხტომები, მაგრამ ახლა უკვე ამ გამოხტო-მების ზურგს უკან მდგომთაც ჭვრეტდა.

თუ ნ. მარის მფარველობა არა, ეს ვაი მეცნი-ერები ასეთ წრეს გადასულ თავხედობებს ვერ გაბედავდნენ.

დრო გავიდა და ნ. მარმა თბილისში საქარ-თ-ველოს მეცნიერებათა აკადემიაც დააარსა და მისი პრეზიდენტიც თავად გახდა.

ეს ბევრს არ გაკვირვებია, რადგან დიდ მეც-ნიერს თანამდებობანი არც რუსეთში აკლდა...

ძალზე შეშფოთდა მხოლოდ ი. სტალინი, რომელსაც ამ აკადემიის თავისი გეგმა ჰქონდა და რამდენიმე თვის შემდეგ მარისეული აკადემიაც გაუქმდა (1930 წ.).

ნ. მარს არ გაძნელება იმის გაგება, თუ რას მოასწავებდა ეს და იძულებული გახდა, ეს დიდი წყენა გულში ჩაეკლა. 1934 წლის დეკემბერში ნ. მარი გარდაიცვალა და მის კრიტიკოსებსაც უფრო მშვიდი ატმოსფეროც შეექმნათ.

ამ წრიდან ადრე განსაკუთრებით აქტიურობდა სიმონ ჯანაშია (1900–1947).

1936 წელს მან ნ. მარზე საგანგებო წერილი გაუგზავნა ი. სტალინს.

საქართველოში ფიქრობდნენ, რომ ი. სტალინი გამოეხმაურებოდა ამ წერილს, მაგრამ ეს არ მოხდა

და ნ. მარის პრობლემამაც წლობით გადაინია.

1949 წელს, როგორც იყო, ი. სტალინმა მოიცალა მარისთვის, მაგრამ ამ დროს ს. ჯანაშია უკვე ცოცხალი აღარ იყო.

არნახულმა ანტიმარისტულმა კამპანიამ მოიცვა ქვეყანა. ასპირანტებიც კი აქტიურობდნენ და ერთი რეფერატი მეც დავენერე და წარუდგინე ჩემს მეცნიერ-ხელმძღვანელს.

ნ. ბერძენიშვილი გულდასმით გაეცნო ჩემს ნაშრომს და მიჩნია, თავი შემეკავებინა მისი გამოქვეყნებისაგან.

დრომ გაამართლა მისი წინასწარჭვრეტა. ნ. მარზე ბევრია დაწერილი, მაგრამ შესასწავლი ჯერ კიდევ მრავლადაა.

ეს ვრცელი სამკალი ახალ თაობას ელის.

ბიბლიოთეკის ისტორია

ალ. ლორია, ბ. მახარაძე

პირველი დღიდან დღემდე

(ბიბლიოთეკა ასწლოვან გზასავალზე)

საქართველოს ისტორიაში განსაკუთრებულ მოვლენას წარმოადგენდა ოსმალეთის მიერ მიტაცებული აჭარის დაბრუნება 1878 წელს. საზოგადოების უმეტესი ნაწილი შეუნელებელი გულისყურით ეკიდებოდა ამ მხარის ეკონომიკური და კულტურული აღორძინების საქმეს. კაპიტალიზმის ფესვების გაღრმავებამ ხელი შეუწყო აჭარის უმთავრესი დასახლებული პუნქტის – ბათუმის სწრაფ გაზრდა-გაფართოებას. მანამდე ბათუმი, ფაქტობრივად, ერთ დიდ სოფელს წარმოადგენდა, მაგრამ სულ რამდენიმე წელში ის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სანარმოო ცენტრად იქცა. მით უმეტეს საჭიროებდა აქ კულტურულ-მნიგნობრივი და ქართული სუ-

ლისკვეთების აღდგენა, რადგან მოსახლეობის დიდი ნაწილი კვლავ შემორჩენილ მუსლიმანური ტრადიციების ტყვეობაში იყო. მოსახლეობაში მრავლად იყვნენ ოსმალეთის აგენტები, რომლებიც ფარულად უწყობდნენ ხელს ხალხში უკმაყოფილების დანერგვას. ძალაუნებურად მოსახლეობის ერთი დიდი ნაწილი ეწინააღმდეგებოდა ევროპული კულტურის გავრცელებას, კერძოდ, ბიბლიოთეკების დაარსებას; ყოველ ღონეს ხმარობდა თურქული აგენტურა, რომ ქართული კულტურის ელემენტები არ აღდგენილიყო. ოსმალეთის მთავრობა არ ზოგავდა სახსრებს, რომ თავისთვის სასურველი განწყობილება შეენარჩუნებინა აჭარაში, ამის უმ-

ნიშვნელოვანეს საშუალებად მას რელიგიური ფანატიზმის გაფართოება მიაჩნდა. ერთი-ერთმანეთის მიყოლებით იხსნებოდა მეჩეთები და მედრესეები. თუ 1873 წელს აჭარაში 207 მედრესე იყო, რუსეთთან შეერთების შემდეგ მათი რიცხვი კიდევ უფრო გაიზარდა – 1904 წელს 257 მედრესეა აჭარაში, 1914 წელს – 342 (1). 1913 წელს 200 მედრესეში 800, ხოლო 1914 წელს 342 მედრესეში 8.808 ბავშვი სწავლობს (2).

ამ ტალღის შესაჩერებლად პირველი ნაბიჯი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელმა საზოგადოებამ გადადგა. მან 1881 წელს ბათუმში პირველი ქართული სკოლა გახსნა. სულ 28 ბავშვი ჩარიცხულა აქ. აქედან 11 მაჰმადიანი, 6 – კათოლიკე, 11 – მართლმადიდებელი. მაჰმადიანთაგან მხოლოდ 5–6 ბავშვი დადიოდა სისტემატურად; მეორე წლისათვის აღარც ერთი მათგანი აღარ გამოცხადდა სასწავლად (3).

ბათუმის მოწინავე საზოგადოება 1894 წლიდან ცდილობს საქალაქო სახალხო ბიბლიოთეკა დააარსოს. სახსრების მოპოვების მიზნით, მართავენ წარმოდგენას (4), მაგრამ შეკრებილი თანხა არ აღმოჩნდა საკმარისი. მაშინ გადაწყვიტეს, ბიბლიოთეკა სკოლასთან გაეხსნათ, რაც იმ დროს საყოვეთაოდ აღიარებული მოვლენა იყო. 1896 წელს დ. კლდიაშვილის, გ. შარაშიძის, ტ. წერეთლის უშუალო ინიციატივითა და თაოსნობით 600 მანეთი შეგროვებულა (5). ბათუმის საქალაქო სასწავლებლის პედაგოგიური საბჭოს შუამდგომლობით ამ სასწავლებელში ამავე წელს გახსნილა უფასო სახალხო ბიბლიოთეკა, მისთვის ბევრმა ცნობილმა პირმა გაიღო შეწირულება წიგნების სახით. ლიტერატურა რუსეთიდანაც გამოუგზავნიათ. მათ შორის იყო გენიალური რუსი მწერლის ლ. ნ. ტოლსტის მიერ გამოგზავნილი წიგნები (6).

ჟურნალ „კვალის“ გადმოცემით, მჭედლიძის კერძო სასწავლებელთან არსებული სახალხო ბიბლიოთეკით აქტიურად სარგებლობდა ქალაქის მდაბიო მოსახლეობა, განსაკუთრებით ქარხნის მუშები (7).

ბათუმის მოწინავე საზოგადოება 90-იან წლებში თავის ნუხილს გამუდმებით გამოთქვამს იმის გამო, ქალაქში ერთი დამოუკიდებელი საჯარო ბიბლიოთეკა რომ არ არებობს. ზოგი კორესპონდენტი თვლის, რომ ამაში დამნაშავე ქალაქის ინტელიგენციაა, რომელიც პარტიულ კინკლაობას დიდ დროს უთმობს და სხვა საზოგადოებრივი საქმეებისთვის არა სცალია (8).

სხვები ქალაქის თვითმმართველობას ადანაშაულებენ, რომელმაც ვერ მოაბა თავი და ვერ შეძლო ხალხის აუხდენელი ოცნების განხორციელება. ამ საკითხთან დაკავშირებით არაერთი პოლემიკური წერილი დაიბეჭდა საქართველოს პერიოდულ ორგანოებში (9).

სინამდვილეში მოწინავე ადამიანები, ქალაქს მესვეურები მთელი 90-იანი წლების განმავლობაში საქმიანი მიმონერით აქტიურად ცდილობენ, როგორმე მოხერხდეს ბათუმში ერთი დამოუკიდებელი სახალხო ან საჯარო ბიბლიოთეკა გაიხსნას. იმდენად დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ბათუმელი ინტელიგენტები ქალაქისათვის ბიბლიოთეკის არსებობას, რომ მზად არიან სხვა ქალაქებსაც გაუწოდონ დახმარების ხელი. ცნობილია, რომ ბათუმელთა ერთ ნაწილს თანხა შეუგროვებია დიდი ჯიხაიშის ბიბლიოთეკის სასარგებლოდ (10).

ხალხის უკმაყოფილება ხელისუფლების მიმართ კიდევ უფრო გამძაფრდა მე=20 საუკუნის დამდეგს, როდესაც საქართველოში აშკარად მომრავლებული იყო უკვე არა მარტო ქალაქის, სოფლის სახალხო ბიბლიოთეკებიც. ბათუმი კი ამ დროს მსოფლიო მნიშვნელობას იძენს იმის გამო, რომ ბაქოს ნავთის უცხოეთში გატანა სწორედ აქედან ხდებოდა. ქალაქში ბევრი საწარმო-დანესებულებაა, რამდენიმე სკოლა, მაგრამ არც ერთი დამოუკიდებელი სახალხო ბიბლიოთეკა. ერთადერთი სასკოლო ბიბლიოთეკის გარდა სხვა არაფერია.

ინტელიგენციასთან თანადგომით ქალაქის დაბალი ფენებიც აქტიურად მონაწილეობდნენ საჯარო ბიბლიოთეკის დაარსების საქმეში. ნოქრებმა, რაკი დაინახეს, რომ ქალაქში ბიბლიოთეკის გახსნა ყოვნდებოდა, გადანყვიტეს, თავიანთი კომერციული ბიბლიოთეკა დაეარსებინათ, ინტელიგენციის ზეგავლენით ერთ-ერთ ერთობლივ კრებაზე გადაწყდა, არა კომერციული ბიბლიოთეკა, არამედ საერთო ძალისხმევით ერთი საქალაქო სახალხო ბიბლიოთეკა გაეხსნათ (11).

1899 წლის 31 ოქტომბერს პირველი ქართული სკოლის დარბაზში ჩატარდა კრება, რომელიც ბიბლიოთეკის დაარსებას მიეძღვნა. აირჩიეს საორგანიზაციო კომიტეტი და საკმაოდ დიდი თანხაც შეაგროვეს (12). თანხის ზუსტად დადგენა ვერ ხერხდება სხვადასხვა წყაროებში არაერთნაირი ოდენობის დასახელების გამო. ვარაუდით, საშუალოდ, დაახლოებით 1200 მანეთი მაინც უნდა ყოფილიყო (13). შეკრიბეს წიგნები, დაუკავშირდნენ გამომცემლობებსა

და ავტორებს თხოვნით, მათ მიერ დაბეჭდილი ნიგნების გამოგზავნის თაობაზე.

ამ პერიოდისათვის სახალხო ბიბლიოთეკის გახსნაზე ნებართვა უკვე გაცემული იყო ქ-ნ მარიამ მხეიძის სახელზე, რითაც პირადად მას ევალებოდა თავდებობა ბიბლიოთეკის საქმიანობაზე. სხვათა შორის, ბიბლიოთეკის დაფუძნების ინიციატორები უმეტესად ქალები იყვნენ, რომლებიც ენერგიულად იღვწოდნენ და თავიანთ გავლენას იყენებდნენ ხელისუფლების ორგანოებში.

კომისიაში, რომელიც უზრუნველყოფდა ახალი ბიბლიოთეკის საქმიანობას, არჩეულ იყვნენ ქალაქის საზოგადო მოღვაწეები: ნ. ქიქოძე, მ. მხეიძე, მ. ელიავა, ეკ. ბერძენიშვილი, ნ. ბერძენიშვილი, პ. ლომინაძე, თ. საბაგვა და გ. მჭედლიშვილი (14). საპატიო წევრებად მიწვეულნი იყვნენ: ზ. აბაშიძე, გრ. ვოლსკი, გრ. თოიძე.

კომიტეტის წევრებს სურდათ შეგროვოდა თანხით სპეციალური შენობა აეგოთ ბიბლიოთეკისათვის, თუკი ქალაქის გამგებლობა მათ ადგილს უსასყიდლოდ გამოუყოფდა. ეს კი ძლიან დაგვიანდებოდა, რადგანაც მარიამ მხეიძის სახელზე მთავრობის მიერ გაცემულ ნებართვას ვადა გასდოდა, კომიტეტი იძულებული გახდა, დაუყოვნებლივ გაეხსნა ბიბლიოთეკა და ნურიის ბაზართან (ამჟამად ხელოვნების მუზეუმის ტერიტორია) დაექირავებინა პატარა შენობა. ამგვარად, 1900 წელს ბათუმში პირველი სახალხო ბიბლიოთეკა დაარსდა (15).

ბათუმელ საზოგადოებას დიდი ინტერესი გამოუჩენია ქალაქში პირველი დამოუკიდებელი ბიბლიოთეკის მიმართ. მკითხველთა დიდი ნაკადის მოზღვავეებით ეს ბიბლიოთეკა იმ დროს ნამდვილად გამორჩეული იყო, რაზედაც მაშინდელი სტატისტიკური მონაცემები მეტყველებს. გახსნის წელს 1-ლი აპრილიდან 1-ლ ივლისამდე სულ 9.340 წევრი ჰყოლია (16), ხოლო სულ წლის განმავლობაში – 37.546; აქ ყოველდღიურად 140 კაცი მოდიოდა (17), „ივერიის“ დამონებებით, ეს მონაცემი 150-დან 200-მდე მერყეობდა (18). პირველ წელს მხოლოდ პერიოდუკას გასცემდნენ, რომელიც საკმაოდ იყო ბიბლიოთეკაში რუსულ, ქართულ და სომხურ ენებზე. 1901 წლიდან ბიბლიოთეკამ ნიგნების გაცემაც დაიწყო (19).

როგორც ჩანს, ბიბლიოთეკა სწრაფად კარგავდა წარმატებულ პოზიციებს. არსებული ნიგნადი ფონდი ჯეროვნად ვერ ივსებოდა და ვერ აკმაყოფილებდა მკითხველთა მოთხოვნებს. კომიტეტი ჰკარგავდა თავის აქტიურო-

ბას, გამგეც ვერ იჩენდა სათანადო უნარს. ყოველივე ამან მომსახურების დაქვეითება გამოიწვია. ამას ისიც დაემატა, რომ გამგე მ. მხეიძე, რომლის სახელზეც იყო გახსნილი ბიბლიოთეკა, საცხოვრებლად ქუთაისში გადავიდა. მაშინდელი კანონით, თუ ბიბლიოთეკას არ ჰყავდა გუბერნატორის მიერ დამტკიცებული პასუხისმგებელი პირი, ასეთი ბიბლიოთეკის არსებობა კატეგორიულად დაუშვებელი იყო. ამიტომაც მმართველობის რევიზიამ 1902 წელს ბიბლიოთეკა დახურა (20).

იმხანად ბათუმში საზოგადო ბიბლიოთეკა ჰქონია გახსნილი ინტელიგენციის ერთ ჯგუფს ე. ტურკინის ხელმძღვანელობით, მაგრამ ამ ბიბლიოთეკით მხოლოდ ინტელიგენტთა მცირე ნაწილი სარგებლობდა (21).

გრ. ბაბილოძის გამოკვლევით, 1902 წლის 13 ოქტომბერს ბათუმის სახალხო ბიბლიოთეკა, რომელიც მთავრობამ ცოტა ხნის წინ დახურა, გადაკეთებულა ქალაქის საჯარო ბიბლიოთეკად. გამგეობის შემადგენლობაში შედიოდნენ: ივ. ანდრონიკაშვილი, გრ. ვოლსკი, ვ. ლოხტინი, ვ. ტურკინი და კ. ჩხეიძე. პირველსავე დღეებში ბიბლიოთეკას ნიგნები შეწირეს ისეთმა ცნობილმა მოღვაწეებმა, როგორებიც იყვნენ: ნ. ს. დერჟავინი, ე. კ. ტურკინი, ა. რ. ივანოვი, ო. მ. კუზიატინა, ე. პრიმო და სხვები. მათგან ბიბლიოთეკამ შეიძინა სულ 223 დასახელების ნიგნი (22). ფონდის შევსება მოხდა აგრეთვე ქალაქის გამგეობისა და კერძო პირთა მიერ, რამაც 6.068 ბეჭდვითი ერთეული შეადგინა. 1904 წელს შეწირულების სახით ბიბლიოთეკამ 100-მდე დასახელების ნიგნი მიიღო. ამ დროს ბიბლიოთეკას ჰქონდა 20 სხვადასხვა დასახელების ყურნალ-გაზეთი. მრავლდებოდა მკითხველთა შემადგენლობაც. 1904 წელს პირველად ჩატარდა ნიგნადი ფონდების საინვენტარო აღრიცხვა და შეიქმნა საკატალოგო მეურნეობა. ამ წლიდან ბიბლიოთეკის გამგედ მუშაობს პ. გამყრელიძე, მოადგილედ – ო. კუზიატინა. 1905 წლიდან, რევოლუციური აღმავლობის დროს, მკვეთრად შემცირდა ნიგნების შეძენა და პერიოდიკის გამოწერა; შემცირდა მკითხველთა რაოდენობაც, მაგრამ უკვე 1908 წლისათვის ბიბლიოთეკას 41 დასახელების პერიოდული გამოცემა აქვს გამოწერილი, რომელთაგან 6 იყო ქართული: „განათლება“, „ჯეჯილი“, „თემი“, „იმერეთი“, „ბათუმის გაზეთი“ და „სახალხო გაზეთი“ (23).

ბათუმის საჯარო ბიბლიოთეკის ჩამოყალიბების ნათელი სურათი დღემდე არ არის საფუძვ-

ლიანად წარმოდგენილი, გარკვეული და უდავო. მართალია, გ. ბაბილიძე აცხადებს, რომ მთავრობის მიერ ბათუმის სახალხო ბიბლიოთეკის დახურვის შემდეგ 1902 წელს, იგი ქალაქის საჯარო ბიბლიოთეკად გადაკეთდა, რაც სავსებით დასაშვებია, მაგრამ ეს საკითხი უფრო ღრმად და საფუძვლიან შესწავლას მოითხოვს, რადგანაც სხვაგვარადაც ჩანს წყაროებიდან: ბათუმის სახალხო ბიბლიოთეკა კი არ გადაკეთებულა საჯაროდ, არამედ დამოუკიდებლად დაარსებულა (24). რაც შეეხება ფონდებს, არაა გამორიცხული, რომ სახალხო ბიბლიოთეკების ეს ნაწილი საჯარო ბიბლიოთეკამ შეიერთა. რა გზით და როგორ, გამოსაკვლევი.

ერთი უტყუარია: 1903 წელს ბათუმში უკვე ნამდვილად არსებობს ქალაქის „ნიგნსაცავ-სამკითხველო“ (საჯარო), რომელიც საკმაოდ მდიდარია ნიგნადი ფონდით, მაგრამ, როგორც კორესპონდენციებიდან ვგებულობთ, ბიბლიოთეკა მკთხველებს ვერ ემსახურება სათანადოდ, „ივერიის“ კორესპონდენტი წერდა: „ბათუმში ერთადერთი ქალაქის ნიგნსაცავ-სამკითხველო არსებობს ქალაქის შუა ადგილას ქალაქის გამგეობის სახლში, სადაც ღარიბი ხალხი ვერ უდგება – ვერ უდგება იმიტომ, რომ ა) ფულს ახდევინებენ კითხვისათვის, ბ) ძალიან დაშორებულია მუშების საცხოვრებელ „რაიონს“, გ) სასახლისებურ შენობაშია და სულ მარტო „არისტოკრატია“ დაიარება იქ. არისტოკრატულ ნიგნსაცავ-სამკითხველოში არა-არისტოკრატია არ დაიარებაო“ (25).

სტატიის ავტორის აზრით, ბიბლიოთეკა, რომელიც ნურიის ბაზართან იყო ადრე, მუდამ სავსე იყო მდაბიო ხალხით, მაგრამ ახლა უკვე აღარ მუშაობს, ქალაქის ბიბლიოთეკა კი მის მაგივრობას ვერ სწევს.

ახალგაზრდა ბიბლიოთეკა რომ ე.წ. „სასახლისებურ შენობაში“ იყო მოთავსებული, გვარნმუნებს არქივში მოპოვებული დოკუმენტი – თვითმმართველობის გადაწყვეტილება, რომელშიც მითითებულია, რომ აღნიშნულ ბიბლიოთეკას დაეთმოს ორი ოთახი (26).

დასაძებნია მონაცემები, თუ რა ბედი ეწია ამ ბიბლიოთეკას. სავარაუდოა, რომ იგი დიდხანს ვერ დარჩებოდა „სასახლისებურ“ შენობაში. მოსალოდნელია, რომ მას ბინად აღბათ ადრინდელი სახალხო ბიბლიოთეკის შენობა დაუთმეს ე.წ. ნურიის ბაზართან. ყოველ შემთხვევაში, უკვე ოციან წლებში საქალაქო ბიბლიოთეკა აქ იმყოფება. აქ არის ის საბჭოთა ხელისუფლების დროსაც, ვიდრე არ მოხდა მისი რეორგანიზა-

ცია და იგი არ შევიდა თანამედროვე საქალაქო ბიბლიოთეკის ფარგლებში უკვე სავსებით რეკონსტრუირებული.

არ არის სრულყოფილად გამოკვლეული, როგორ მუშაობდა ეს ბიბლიოთეკა 10–20–იან წლებში. ამის შესწავლას ხელს უშლის მასალის სიმცირე, რაც გამოწვეულია იმით, რომ ქართული პრესის ანალიტიკური ბიბლიოგრაფიების გამოცემები უდროოდ შეწყდა, ხოლო ელექტრონული რესურსების გამოყენება სრულყოფილად მონესრიგებული ჯერჯერობით არ არის. საჭიროა გაგრძელდეს ძიება, განსაკუთრებით მაშინდელ პრესაში გამოქვეყნებული მასალების საფუძველზე.

30–იან წლებიდან მოყოლებული, სურათი შედარებით ნათელია, თუმცა ბევრი რამ უნდა ვივარაუდოთ, ვიდრე ზუსტი პირველწყაროები არ იქნება მოპოვებული. კერძოდ, საფიქრალია, რომ საბჭოთა ხელისუფლებამ ადგილზე დატოვა ძველი საქალაქო ბიბლიოთეკა, შეუერთა რა მას სხვა ნიგნადი ფონდები, განსაკუთრებით კერძო კოლექციებიდან.

როგორც ცნობილია, 1937 წელს მოხდა ამ ბიბლიოთეკის რეორგანიზაცია და შეიქმნა ე.წ. „სახელმწიფო საჯარო ბიბლიოთეკის“ სტატუსის მქონე ახლებური ტიპისა და ფუნქციების მქონე ბიბლიოთეკა, რომლის მთავარ მიმართულებას იდეოლოგიური მუშაობა წარმოადგენდა. ამ დროს მიენიჭა მას აკაკი წერეთლის სახელწოდება (27). ეს ბიბლიოთეკა დიდხანს განლაგებული იყო მისთვის საკმაოდ პატარა შენობაში მასწავლებლის სახლისა და № 1 საბავშვო ბაღს შორი კომინტერნის ქუჩაზე (ახლა მემედ აბაშიძის).

1959 წელს ქალაქის საჯარო ბიბლიოთეკა გარდაიქმნა „აჭარის სახელმწიფო რესპუბლიკურ ბიბლიოთეკად“. ამიერიდან ის წარმოადგენდა ავტონომიური რესპუბლიკის უმთავრეს ბიბლიოთეკას და რეგიონის მეთოდცენტრს. სტატუსის შეცვლასთან დაკავშირებით, გაიზარდა მისი ფუნქციები, რამაც მოითხოვა სახსრებისა და შტატების შემდგომი ზრდა. გაფართოვდა საზოგადოების შემადგენლობა და მოთხოვნილებები. ამ წელს საკავშირო მასშტაბით მოხდა საბიბლიოთეკო სისტემისა და ქსელის განვითარებისათვის ლონისძიებების შემუშავება. ამან ხელი შეუწყო ბიბლიოთეკის განუხრელ განვითარებას.

1950–1961 წლებში მიმდინარეობდა ადრინდელი შენობის რეკონსტრუქცია და ახალი ორსართულიანი შენობის მიშენება, რომელიც

ადრე არსებული საბავშვო ბაღის ტერიტორიაზე განხორციელდა (28). ამრიგად, ბიბლიოთეკის შენობა განთავსდა ორი ქუჩის კვეთაზე და საკმაოდ დიდი ფართობი მიიღო, რომელშიც ამჟამად იმყოფება.

ტექნიკური პირობების გაუმჯობესებასთან ერთად, საჭირო იყო ახალი ტექნოლოგიებისა და მეთოდოლოგიური პროცესების განვითარებაც. ეს ხანა ერთ-ერთი ურთულესი იყო ბიბლიოთეკისათვის, რომელსაც ამ დროს ცნობილი პროექტი ნანა გვარიშვილი ხელმძღვანელობდა.

1968 წელს ბიბლიოთეკამ მთლიანად მოახდინა თავისი ფონდების რეინვენტარიზაცია, რეკლასიფიკაცია, ახალი სისტემით აღწერილობათა წესების შემოღება, ფონდების დიდ ნაწილზე ფორმალური განლაგების შემოღება ფორმატული მეთოდით, ამ დროისათვის წიგნადი ფონდი 220 ათასს ბეჭდურ ერთეულს შეადგენდა (29).

განსაკუთრებით რთულ საქმეს წარმოადგენდა მეთოდოლოგიური მუშაობის ორგანიზაცია. ბიბლიოთეკა ითვლებოდა მთელ ავტონომიურ რესპუბლიკაში ყველა ბიბლიოთეკის მეთოდოლოგიური მუშაობის წარმართველ ორგანოდ, მათი მუშაობის სწორად წარმართვის უზრუნველყოფაზე პასუხისმგებელს, რაც განსაკუთრებით ზრდიდა მის მოვალეობას და აფართოებდა მისი მოქმედების არეალს. აქამდე სხვადასხვა დროს ბიბლიოთეკას ხელმძღვანელობდნენ საზოგადოებრივ საქმიანობაში და საბიბლიოთეკო სფეროში მუშაობის გამოცდილების მქონე პირები: მარია გუსევა, ნანა გვარიშვილი, ჯემალ ჯაყელი, მამია ბერძენიშვილი, ეთერ ცივაძე, სოსო ჯორბენაძე, ამჟამად ბიბლიოთეკას ხელმძღვანელობს ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი, საბიბლიოთეკო საქმის გამოცდილი სპეციალისტი გენადი მახარაძე (30).

1998 წელს ავტონომიის რესპუბლიკურ ბიბლიოთეკაში განხორციელდა სრული რეორგანიზაცია – დამტკიცდა ახალი დებულება, შეიცვალა სტრუქტურა, საშტატო განრიგები, გაუმჯობესდა შრომისა და მომსახურების პირობები, ჩატარდა დიდი სარემონტო სამუშაოები, განახლდა ავეჯი და მოწყობილობები. ახალი საუკუნის დასაწყისიდან ინერგება ახალი ტექნოლოგიები, აპარატურა, განვითარდა კომუნიკაციის სისტემა და ა.შ.

საქართველოს ხელისუფლების მიერ საბიბლიოთეკო სისტემის დარღვევისა და გარდაქმნის შემდეგ (2005–2007 წწ.), იმის გამო, რომ რეგიონის სასოფლო ბიბლიოთეკები დაიხურა და მხოლოდ სარაიონო ბიბლიოთეკები

დარჩა, ავტონომიურ ბიბლიოთეკას მთლიანად გაუუქმდა მეთოდოლოგიური დახმარებისა და მეთოდოლოგიის ფუნქციები. მას ახალი ფუნქციები მიეცა, შეეცვალა სტატუსიც. ის იქცა მხოლოდ ბათუმის საქალაქო ბიბლიოთეკად, რომელიც ორ შენობაშია განთავსებული. ერთი – ძირითადი (მდებარეობს მისი პირველადი დაარსების ადგილზე – ვაჟა-ფშაველას ქუჩა № 21), მეორე – საბავშვო-ახალგაზრდობის განყოფილება (ივ. ჯავახიშვილის ქ. № 72).

ბიბლიოთეკას, რომელიც ას წელსაა გადაცილებული, ცხადია, მეტად საინტერესო და საყურადღებო ფონდები გააჩნია. აქ თავმოყრილია როგორც ძველი, ისე ახალი წიგნებისა და პერიოდიკის ფონდები. მრავლადაა გამოჩენილი მწერლის, საზოგადო მოღვაწის, მეცნიერ-მკვლევარის, პედაგოგის, სხვადასხვა დარგის სპეციალისტ-პროფესიონალის ნაშრომთა და ნაწარმოებთა გამოცემები. ცალკეა გამოყოფილი განსაკუთრებით ძვირფასი წიგნები, ძველი და იშვიათი გამოცემები, სრულადაა თავმოყრილი აჭარაში დაბეჭდილი წიგნებისა და პერიოდიკის მთელი რეპერტუარი, ე.წ. სამხარეო ლიტერატურა. ასევე მნიშვნელოვანია მხარეთმცოდნეობითი ფონდი, რომელშიც თავმოყრილია წიგნები აჭარისა და მისი მომიჯნავე მხარეებისა და ქვეყნების შესახებ, საკმაოდ მდიდრია ბიბლიოთეკის საცნობარო ლიტერატურა, რომელიც გამოიყენება როგორც მასალის ძიების რესურსი.

ცხადია, ამჟამად საგრძნობლადაა გართულებული გამოცემების ძიებისა და შექმნის საქმე. მიუხედავად ამისა, ბიბლიოთეკაში ყველა პირობაა შექმნილი ინფორმაციის მიღების კოორდინირებული სისტემის გამოყენებისათვის. ფაქტობრივად, არც ერთი მომხმარებლის მოთხოვნა ინფორმაციის მიღებაზე შეუსრულებული არ რჩება.

ბიბლიოთეკის რეორგანიზაციის ხანგრძლივ პერიოდში საბოლოოდ ჩამოყალიბდა მისი სტატუსი, უფლება-მოვალეობანი, სტრუქტურა, შრომის პირობები, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა; ამან საშუალება მისცა ზემდგომ ორგანოებს, არსებული კანონმდებლობითი დოკუმენტების გათვალისწინებით, შეექმნა ბიბლიოთეკის საქმიანობის ოფიციალური საფუძველი წესდების სახით. 2012 წლის 23 თებერვალს ქალაქ ბათუმის თვითმმართველობის მიერ დამტკიცდა „არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის – აკაკი წერეთლის სახელობის ქალაქ ბათუმის საჯარო ბიბლი-

ოთეკის წესდება“. მასში დეტალურადაა განსაზღვრული ყველაფერი, რაც ბიბლიოთეკის საქმიანობას შეეხება. იგი იურიდიულ დოკუმენტს წარმოადგენს, რომლითაც ბიბლიოთეკა ხელმძღვანელობს თავისი საქმიანობის დროს (31). მართალია, რამდენიმე კრიტიკული შენიშვნა შეიძლება გამოითქვას დოკუმენტის სრულყოფასთან დაკავშირებით, მაგრამ მხედველობაშია მისაღები, რომ დროთა განმავლობაში ცხოვრებისეულ მოვლენათა და კრიტიკულ შენიშვნათა საფუძველზე, მოხდება მისი კორექტირება. მიუხედავად ამისა, ეს დოკუმენტი მნიშვნელოვანი ფაქტია საქმის შემდგომი განვითარებისათვის, ბიბლიოთეკის სწორად მოქმედებისა და წარმართვისათვის.

ბიბლიოთეკა დღეს უკვე წარმოადგენს საგანმანათლებლო და სამეცნიერო-ინფორმაციულ დაწესებულებას. გარდა ამისა, მას აქვს განსაზღვრული სამეცნიერო მოღვაწეობის უფლებები, დამოუკიდებელი ბალანსი, ხარჯთაღრიცხვა და სხვა საჭირო რეკვიზიტები. „მისი ძირითადი ამოცანაა, ქვეყანაში საბიბლიოთეკო პოლიტიკის განხორციელებით, განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის განვითარების, ეროვნული მემკვიდრეობის დაცვისა და პოპულარიზაციის, სამოქალაქო საზოგადოების და დემოკრატიული სახელმწიფოს აღმშენებლობის პროცესების ხელშეწყობა“ (32).

მიუხედავად იმისა, რომ ბიბლიოთეკას აღარ აქვს ავტონომიური რესპუბლიკის მთავარი ბიბლიოთეკის სტატუსი და მხოლოდ ქალაქის უმთავრეს ბიბლიოთეკას წარმოადგენს, რომელიც ერთადერთია ქალაქ ბათუმში, დებულება მას ავალებს აჭარის ყველა ტიპისა და უწყების ბიბლიოთეკისათვის მეთოდიკურ-პრაქტიკული დახმარების განეგას, საბიბლიოთეკო დარგში ინოვაციური პროცესების მართვის ხელშეწყობას, ინტერნეტის გამოყენებას საბიბლიოთეკო პროცესებისა და მკითხველთა მომსახურების დროს, ოფიციალური ვებ-გვერდების სრულყოფასა და მხარდაჭერას, ბიბლიოთეკა ვალდებულია ითანამშრომლოს საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკასა და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, სხვადასხვა საელჩოებსა და მოქმედ ფონდებთან.

ბიბლიოთეკა 9 სტრუქტურული ერთეულისაგან შედგება: 1. ადმინისტრაცია; 2. ფონდების დაკომპლექტება და კატალოგების ორგანიზაციის განყოფილება; 3. ძირითადი წიგნსაცავის განყოფილება; 4. კულტურული პროგრამის და სამკითხველო დარბაზებით მომსახურების

განყოფილება; 5. აბონემენტის განყოფილება; 6. უცხოური ლიტერატურის განყოფილება; 7. საცნობარო-ბიბლიოგრაფიული და სამხარეთმცოდნეო განყოფილება; 8. ინფორმაციული ტექნოლოგიების და ელექტრონული რესურსების განყოფილება; 9. საბავშვო-ახალგაზრდობის განყოფილება.

2012 წლისათვის ბიბლიოთეკის წიგნადმა ფონდმა შეადგინა 560.635 ერთეული (33). მათ შორის არის როგორც წიგნები, ისე ჟურნალებისა და გაზეთების კომპლექტები, კარტოგრაფიული და გრაფიკული გამოცემები, დისკები („სიდი-დვდ“) და მრავალგვარი აუდიოვიზუალური მასალა. ფონდში დაცული დოკუმენტები წარმოდგენილია ქართულ, რუსულ, ინგლისურ, ფრანგულ, გერმანულ, თურქულ, აფხაზურ და სხვა ენებზე. ფონდების შევსება ხდება როგორც შესყიდვით, ისე გამონერით, მრავლადაა წიგნები ავტორთა მიერ ნაჩუქარი და სხვადასხვა ორგანიზაცია-დანესებულებებიდან მიღებული, აგრეთვე ცნობილ მოღვაწეთა კოლექციებიდან გადმოცემული.

საკმაოდ მაღალია ფონდების ბრუნვის კოეფიციენტი, თუ ავიღებთ ბოლო სამი წლის მონაცემებს, საშუალოდ წლის განმავლობაში გაიცემა 205 ათასი ერთეული.

მაღალია აგრეთვე მუდმივ მკითხველთა რაოდენობა, საშუალოდ ის 3.300-ს შეადგენს, ხოლო დამსწრეთა რაოდენობა საშუალოდ 80 ათასს აღემატება.

მომხმარებლებთან მუშაობის თვალსაზრისით, ბიბლიოთეკა ერთ-ერთი საუკეთესო საქართველოში. მას გაცხოველებული ურთიერთობა აქვს ქალაქის მოსახლეობასთან, რაც უმეტესად იმ ღონისძიებებში პოვებს გამოხატულებას, რომელსაც აქ ატარებენ. ამ მხრივ აღსანიშნავია ის სამუშაოები, რომლებიც „საბიბლიოთეკო კვირეულის“ პროგრამით ტარდება. ბიბლიოთეკა საინტერესოდ ეხმაურება საიუბილეო თარიღებს, ღირსშესანიშნავ დღეებს, აწყობს ახალი წიგნების წარდგენას, შეხვედრებს მწერლებთან, მხატვრებთან, მსახიობებთან და სხვა გამოჩენილ ადამიანებთან, წიგნების განხილვა-გარჩევებს, დისკუსიებს, ატარებს ლექციებს, სლაიდ-შოუებს, აჩვენებს დოკუმენტურ და ანიმაციურ ფილმებს, ღირსშესანიშნავია ბიბლიოთეკის საქმიანობა წიგნის პოპულარიზაციის განხრით, უმეტესწილად თვალსაჩინო ფორმით. ბიბლიოთეკაში ფუნქციონირებს საბიბლიოთეკო დოკუმენტების მრავალფეროვანი გამოფენები, როგორც

მუდმივი, ისე ახალი ნიგნებისა, კალენდარული თუ თემატური, წლის განმავლობაში 60–70 გამოფენა იმართება, რომელიც მაღალკულტურულად არის გაფორმებული და, მეთოდიკური თვალსაზრისით, სავსებით აკმაყოფილებს მოთხოვნილებებს.

ბიბლიოთეკაში მოქმედებს ე.წ. კლუბები: „ანდერსენის სამყარო“, „მეზღვაურთა კლუბი“, „ლიტერატურული კლუბი“, „ეკოლოგიური კლუბი“, „სტუდენტ ქალთა ალიანსი“, „ბიზნეს კლუბი“, „ტოეფელის კლუბი“, „ამერიკული სალამოები“, „ამერიკული ფილმების სალამოები“. კლუბებში ტარდება ლიტერატურული სალამოები, შეხვედრები, დისკუსიები, ლექციები და სხვ. კლუბის წევრები დიდ დახმარებას უწევენ ბიბლიოთეკას სხვადასხვა ღონისძიებათა ორგანიზაციაში.

განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა მოსწავლე და სტუდენტ-ახალგაზრდებთან მუშაობას. ამაშიც აქტიურად არის ჩაბმული აღნიშნული დარგობრივი კლუბები.

ბიბლიოთეკას მუდმივი ურთიერთობა აქვს სკოლებთან, რომელთა მოსწავლეები სისტემატურად დადიან ბიბლიოთეკაში, განსაკუთრებით საბავშვო-ახალგაზრდობის განყოფილებაში. მრავალ ღონისძიებაში ღებულობენ მონაწილეობას.

მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით, ბიბლიოთეკა სავსებით გამართულად და თანამედროვე სტანდარტებით მოღვაწეობს. აქ ყველა პირობაა შექმნილი, საქმიანობა მალე პროფესიულ დონეზე წარიმართოს, თუმცა მეთოდოლოგიურად შრომის პროცესების შემდგომ დახვეწაზე მუშაობა გეგმიურად გრძელდება. ბიბლიოთეკის სამუშაო გეგმაში მუდამ შედის სპეციალური განყოფილების მიერ ყველა რაიონის ბიბლიოთეკისათვის მეთოდიკური დახმარების აღმოჩენა, რასაც ადრე, როგორც ავტონომიის რესპუბლიკის მთავარი ბიბლიოთეკა, მუდამ ატარებდა სემინარებისა თუ კონსულტაციების მეშვეობით.

ამჟამად ბიბლიოთეკას სრულყოფილად აქვს მოწესრიგებული ტრადიციული საძიებო სისტემა – ანბანური და სისტემატური კატალოგები, სხვადასხვა სახის კარტოთეკა.

ბიბლიოთეკაში რამდენიმე წელია დაიწყო ელექტრონულ მონაცემთა ბაზის შექმნა, რასაც წინ უძღოდა ქალაქ ბათუმის მერის სპეციალური პროგრამით ბიბლიოთეკაში მონაცემილი კომპიუტერული ქსელი ერთიანი სერვერული სისტემით, კერძოდ, საცნობარო,

ბიბლიოგრაფიული და სამხარეთმცოდნეო განყოფილებაში. ყურნალ-გაზეთების ანალიტიკური აღწერილობის ელექტრონული ვერსიის სპეციალური პროგრამით დაიწყო ადგილობრივი გამოცემების მონაცემთა ბაზის შექმნა. დამუშავებულია გაზეთები: „აჭარა“, „ბათუმელი“, „აჭარა PS“, „ჩემი ქობულეთი“, „მუახვევი“, „ხულო“, „თქვენი გაზეთი“.

ელექტრონული რესურსების განყოფილებაში წიგნადი ფონდის ელექტრონული კატალოგების სპეციალური პროგრამებით შექმნა საკმაოდ დიდი მოცულობის ელექტრონული კატალოგი.

ბიბლიოთეკის მენეჯმენტი სავსებით შეესაბამება თანამედროვე მოთხოვნილებებს. ყველა პროცესი სავსებით ორგანიზებულად წარიმართება, ყველა ციკლი მოწესრიგებულად ფუნქციონირებს, რაზედაც მეტყველებს სააღრიცხვო-საანგარიშო მწყობრი საქმიანობა და სტატისტიკის წარმოების სპეციფიკა, ბიბლიოთეკის შრომითი პროცესების რეჟიმი. აქ მკითხველთა მომსახურება ხდება ყოველდღიურად შესვენებისა და გამოსასვლელი დღეების გარეშე, 10 საათიდან 19 საათამდე.

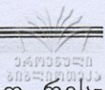
ბიბლიოთეკას დიდ სამსახურს უწევს საბიბლიოთეკო საბჭო, რომელიც შედგება ყვედაზე მოწინავე, აქტიური მკითხველებისაგან.

ბიბლიოთეკა განთავსებულია ორ შენობაში. ორივე კორპუსი გარემონტებულია, მოგვარებულია კომუნიკაციის საშუალებები, აქვს ინტერნეტში ჩართული კომპიუტერები, ფიზიკური გარემო სავსებით შეესაბამება თანამედროვე მოთხოვნილებებს. მიუხედავად ამისა, ჯერ კიდევ რჩება პრობლემები – უმეტესად ტექნიკური ხასიათის. კერძოდ, საცავებში საჭირო დოზით ტენიანობის დაცვა, ჰავის რეგულაცია, ტემპერატურის სტაბილურობა, სარესტავრაციო სამსახურის თანამედროვე ტექნიკით აღჭურვა, კადრების გადამზადება, კვალიფიკაციის ამაღლების სისტემის შექმნა და სხვა.

ბიბლიოთეკის ხელმძღვანელობას გააჩნია თავისი სტრატეგიული გეგმა, რომელიც ითვალისწინებს იმას, რაც პერსპექტივაში აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალისწინებული.

მიუხედავად მრავალი დაბრკოლებისა, აკაკი წერეთლის სახელობის ბათუმის სახელმწიფო ბიბლიოთეკა ამჟამად წარმოადგენს კარგად ორგანიზებულ, სტრუქტურულად გამართულ, მომსახურების თვალსაზრისით, სავსებით მოწესრიგებულ თანამედროვე ბიბლიოთეკას,

რომელსაც გამოკვეთილად გააჩნია პერსპექტივები, რაც გაპირობებულია ადგილობრივი ხელმძღვანელობის ნებით – ბიბლიოთეკისათვის სათანადო ყურადღების აღმოჩენით.

ერთი გარემოება, საერთოდ, იწვევს დაფიქრებას: რამდენად აკმაყოფილებს ბათუმის, ასეთი დიდი ქალაქის მოსახლეობას ერთი ბიბლიოთეკა. ამის თქმა, ცხადია, სოციალური გამოკვლევების გარეშე შეუძლებელია. ეს სპეციალური კვლევა–ძიების საგნად უნდა იქცეს, რის შემდეგაც შეიძლება გაკეთდეს შორსმიმავალი დასკვნები, შედგეს პერსპექტიული გეგმები და პროგრამები.

რაც შეეხება, კერძოდ, აკაკი წერეთლის სახელობის სახელმწიფო საჯარო ბიბლიოთეკას, იგი ღირსეული მემკვიდრეა მე–20 საუკუნის დასაწყისში დაარსებული ერთი პატარა სახალხო და საჯარო ბიბლიოთეკებისა, მისი წინაპრები თუ ძლივს ფუნქციონირებდნენ, იხურებოდნენ დრო და დრო, განიცდიდნენ დიდ სივინროვესა და მატერიალურ სიღატაკეს, დღეს მათ ფესვებზე აღმოცენებული საქალაქო საჯარო ბიბლიოთეკა ერთ–ერთი საუკეთესოდ მოწყობილი და ორგანიზებული ბიბლიოთეკაა, რომელსაც აქვს არა მარტო დიდი წარსული, ახლანდელი მყარი პირობები, არამედ სამომავლო პერსპექტივებიც.

დამონმებული ლიტერატურა:

1. ცივაძე ე. ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის განვითარება აჭარის ასს რესპუბლიკაში: (1921–1970 წწ.). – ბათუმი, 1970. – გვ. 8–9.
2. ბაბილოძე გრ. სახალხო განათლება აჭარის ასს რესპუბლიკაში: (1921–1957 წწ.). – ბათუმი, 1958. – გვ. 60.
3. ხუნდაძე ტ. ქართველთა შორის წერა–კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება: (ნარკვევი საარქივო მასალების მიხედვით): 1879–1927. – თბ., 1960. – გვ. 28.
4. ივერია. – 1894, № 20.
5. ტრ. ხუნდაძის დასახელებული წიგნი. – გვ. 75.
6. გრ. ბაბილოძის დასახელებული წიგნი. – გვ. 62–63.
7. კვალი. – 1895, № 28. – გვ. 2.
8. ცნობის ფურცელი. – 1897, № 416.
9. ცნობი ფურცელი. – №№ 78, 148, 150, 175, 333, 416; ივერია. – 1894, № 2, 1898, № 67.
10. ივერია. – 1898, № 156.
11. კვალი. – 1900, № 30. – გვ. 473.
12. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის აკაკი

წერეთლის სახელობის სახელმწიფო რესპუბლიკური ბიბლიოთეკა: (გზამკვლევი). – ბათუმი: „აჭარა“, 1998. – გვ. 4.

13. ლორია ა., გურგენიძე ნ. საბიბლიოთეკო საქმე საქართველოში: (1921 წლამდე). – თბ., 1974. – გვ. 313.

14. ცნობის ფურცელი. – 1901, № 1396.

15. ცნობის ფურცელი. – 1900, № 1090; 1901. – № 1396; ივერია. – 1902, № 280.

16. კვალი. – 1900, № 30. – გვ. 473.

17. ცნობის ფურცელი. – 1901, № 1396.

18. ივერია. – 1902, № 280.

19. ცნობის ფურცელი, – 1901, № 1396.

20. ივერია. – 1902, № 280; კვალი. – 1902, № 31. – გვ. 498; ცნობის ფურცელი. – 1902, № 1872.

21. ივერია. – 1902, № 280.

22. ბაბილოძე გრ. სახალხო განათლება აჭარის ასს რესპუბლიკაში: (1921–1957). – ბათუმი, 1958. – გვ. 63; აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის აკაკი წერეთლის სახელობის სახელმწიფო რესპუბლიკური ბიბლიოთეკა: (გზამკვლევი). – ბათუმი;

„აჭარა“, 1998. – გვ. 4.

23. წინა შენიშვნაში დასახელებული გზამკვლევი. – გვ. 4–5.

24. ლორია ა., გურგენიძე ნ. საბიბლიოთეკო საქმე საქართველოში: (1921 წლამდე), – თბ.: „მეცნიერება“, 1974. – გვ. 315.

25. ივერია. – 1903, № 243.

26. ბათუმის თვითმმართველობის არქივის დოკუმენტი – 1902 წ., 5 მაისი „Постановление Батумской управы“.

27. ადრე უკვე დასახელებული გზამკვლევი. – გვ. 5.

28. იქვე.

29. იქვე.

30. იქვე. – გვ. 6.

31. ქალაქ ბათუმის საკრებულო: 2012 წლის 23 თებერვლის განკარგულება № 46; არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის – აკაკი წერეთლის სახელობის ქალაქ ბათუმის საჯარო ბიბლიოთეკის წესდება.

32. იქვე.

33. ბიბლიოთეკის ანგარიშები: (ხელნაწერის უფლებით); უახლესი პერიოდის მონაცემები, რომლებიც ნაჩვენებია ტექსტში, ბიბლიოთეკის 3 წლის ანგარიშებს ეყრდნობა.

300 ხნის კულტურა

ჟურნალი განაგრძობს სტატიების გამოქვეყნებას კითხვის კულტურის შესახებ, რაც გამოცხადებული იყო „საქართველოს ბიბლიოთეკის“ 2012 წლის №2 ჟურნალში, ამჟამად მკითხველებს ვთავაზობთ მე-2 წერილს, რომელიც ეხება წიგნის კითხვის ზოგად თუ კონკრეტულ საკითხებს.

ალექსანდრე ლორია

წერილი 2. წიგნზე მუშაობის სპეციფიკა.

ადამიანი კითხვით თავის სულიერ მოთხოვნილებებს იკმაყოფილებს და სავსებით ინდივიდუალური მოტივაციით მოქმედებს. კითხვასთან დაკავშირებული მოთხოვნილებები და მოტივები სხვადასხვაგვარია და აქედან გამომდინარე, კითხვასაც სხვადასხვაგვარი ხასიათი აქვს. ეს გაპირობებულია, ერთი მხრივ, ამ მოთხოვნილებებითა და მოტივებით, მეორე მხრივ – იმ ამოცანებით, მიზნებით, დანიშნულებით, რომლებიც მკითხველს გააჩნია კითხვასთან დაკავშირებით.

ზოგ შემთხვევაში ადამიანი კითხვის დროს ისვენებს, ესთეტიკურ სიამოვნებას იღებს, ერთობა, ხან კი მეტად მძიმე გონებრივ შრომას ეწევა.

კითხვის ხასიათი იმაზეცაა დამოკიდებული, თუ როგორ წიგნს კითხულობს ადამიანი, როგორია მისი დამოკიდებულება ამ წიგნის მიმართ, რამდენად შეესაბამება ეს წიგნი პიროვნების მიზნებსა და ამოცანებს. მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ამ დროს თვით პიროვნების თავისებურება – მისი გონებრივ-ფიზიკური შესაძლებლობები – განვითარების დონე, ინტერესები, რთული ტექსტების წვდომის უნარი, ყურადღების კონცენტრაცია, ნებისყოფა და სხვა. ამის მიხედვით, ზოგ შემთხვევაში კითხვა მეტად მსუბუქად მიმდინარეობს, ზოგ შემთხვევაში კი დიდ ენერგიასა და ჯაფას მოითხოვს.

როგორადაც არ უნდა იყოს, კითხვის შედეგი დასახულ მიზანს უნდა ამართლებდეს და მკითხველის მოთხოვნილებას აკმაყოფილებდეს, თუნდაც ეს სრულიად უბრალო, მარტივ მიზანთან – „დროის მოკვლასთან“ იყოს დაკავშირებული, რასაც პროფესიონალები „თავისუფალი დროის კითხვით შევსებას უწოდებენ“. მართალია, ასეთი კითხვა ნაკლებად პროდუქტიულია, მაგრამ არა უნაყოფო. მასაც, გარკვეულ შემთხვევაში, თავისებური სარგებლობა მოაქვს და საკმაოდ გამოცდილი, მაღალკულტურული მკითხველები, საჭიროების შემთხვევაში, ხშირად მიმართავენ ამგვარი კითხვის აქტს.

რა მიზნით და რა მოთხოვნილებითაც არ უნდა კითხულობდეს ადამიანი, ეს მისი ფსიქოლოგიური ქცევის ნაწილია და განსაკუთრებულ ძალისხმევას მოითხოვს – ზოგჯერ ძლიერს, ზოგჯერ შედარებით სუსტს. არის შემთხვევა, როცა თავისივე განზრახვით, ის ზედაპირულად კით-

ხულობს; წიგნს, უბრალოდ, ბიბლიოგრაფიულად ეცნობა, სხვა ინტერესები მას არ ამოძრავებს, მაგრამ ამ დროსაც, რა თქმა უნდა, გარკვეული ძალისხმევა მაინც არის საჭირო.

თუკი კითხვის მიზნები შეიძლება სხვადასხვაგვარი იყოს, ასევე სხვადასხვა შეიძლება იყოს მოთხოვნილება და ინტერესები, მოტივაცია. აქედან გამომდინარე, არაა გასაკვირი, კითხვის ხასიათი, მკითხველის ქცევა და დამოკიდებულებაც კითხვის მიმართ და თვით კითხვის პროცესიც სხვადასხვაგვარი იყოს. მთავარია, კითხვა ორგანიზებულად და მონესრიგებულად წარიმართოს, რომ იგი ხელს უწყობდეს მოთხოვნილების მაქსიმალურ დაკმაყოფილებას და მიზანთან სრულ შესაბამისობაში მოდიოდეს.

წიგნზე მუშაობის მეთოდებისა და ფორმების დაუფლება, შრომის სისტემის შექმნა და ჩამოყალიბება, მათი სწორად და შესაბამისად გამოყენება სანინდარია იმ ამოცანების ზუსტად გადაწყვეტისა და მაღალი შედეგების მიღწევისა, რასაც მკითხველი ისახავს კითხვის დროს.

ერთში უნდა შევთანხმდეთ: როდესაც წიგნზე მუშაობაზე ვლაპარაკობთ, ჩვენ არ ვგულისხმობთ ყოველგვარ კითხვას, რასაც არ უნდა ვკითხულობდეთ, „მუშაობასთან“ მხოლოდ მაშინ გვაქვს საქმე, როდესაც კითხვა სავსებით შეგნებულად, წინასწარ განზრახულად, გეგმიურად, სათანადო მეთოდებისა და ხერხების გამოყენებით ხდება რაიმე რთული და მძიმე გონებრივი ამოცანების გადაწყვეტისათვის – შესწავლისათვის, მასალის დამუშავებისათვის, კრიტიკული ანალიზისა და ღრმად შემეცნებითი ღირებულების მისაღებად და ა. შ.

კითხვის კულტურის დაუფლებისათვის საჭირო მეთოდებისა და ფორმების ცოდნა ერთიორად აადვილებს მკითხველის საქმიანობას – საჭირო წიგნის გამოვლენას, ძიებას, ინფორმაციის მიღებას, ტექსტის სიღრმისეულად წვდომას, საფუძვლიანად დაუფლებას, შესწავლას, გაცნობიერებას, განვითარებას და ა. შ. შეიძლება გადაჭრით ითქვას: კითხვის კულტურის დაუფლება სანინდარია რაციონალური და ნაყოფიერი კითხვისა, რაც, უპირველეს ყოვლისა, უმაღლესი დონის შედეგების მიღწევის საშუალებას იძლევა.

წიგნზე მუშაობის ჩვევები, ხერხები და საშუ-

აღებები დიდადაა დამოკიდებული პიროვნების ინდივიდუალურ თავისებურებებზე. ყოველი პიროვნება იმგვარად უნდა იყენებდეს მათ, როგორც ეს მისთვის მოსახერხებელი, სასურველი, რაციონალური და როგორც ეს მას ემარჯვება, რაც მას მეტ სარგებელს მოუტანს, რასაც იოლად აითვისებს. ამდენად, ყველამ გონივრულად, აწონილ-აზომილად უნდა მიმართოს ამ წესებსა და რეკომენდაციებს. შეუძლებელია ყველასათვის ერთნაირი რჩევის მიცემა, თუმცა არის ბევრი ისეთი რამ, რაც საზოგადოა ყველასათვის და მეტ-ნაკლებად ყველასათვის არის მხედველობაში მისაღები. მაგალითად, ასეთად შეიძლება მივიჩინოთ დებულება იმის შესახებ, რომ მკითხველი სრულყოფილად უნდა ფლობდეს კითხვის ტექნიკას, შეეძლოს მიჯრით და სწრაფად კითხვა. ეს უკვე დროის ფაქტორზეც მიგვითითებს, რაც მნიშვნელოვანია, მაგრამ არ არის სასურველი, დროის იმგვარად შემცირება, რომ ის შედეგის საზიანო გახდეს.

სწრაფი, მიჯრით კითხვა ხშირი კითხვის შედეგად მიიღწევა, თუმცა არის სპეციალური ვარჯიშები, რომელთა საშუალებით ადამიანი ახერხებს, დაჩქარებულად იკითხოს შედეგის რაიმე ზიანის გარეშე.

სწრაფი კითხვა ორგვარად გაიგება: 1. როცა მკითხველი თავისთავადაა დაუფლებული დაჩქარებული კითხვის ტექნიკას ადგილების გამოტოვების გარეშე, ყველა დეტალის გაცნობით; 2. როცა მკითხველი ვარჯიშისა თუ გამოცდილების შედეგად სპეციალურად მიაღწევს სიტყვების ამოკითხვის სწრაფ ტემპს.

საბიბლიოთეკო და ბილიოგრაფიული დარგის სპეციალისტები თავიანთ საქმიანობაში ხშირად მიმართავენ დაჩქარებულ კითხვას, „ბიბლიოგრაფიულ კითხვას“, როდესაც მუშაკს თავისი საქმიანობის შესრულებისათვის სავსებით აკმაყოფილებს წიგნის ზედაპირული გაცნობა, გადაკითხვა, შერჩეული ადგილების ამოკითხვა და ა. შ.

კითხვის მაღალი კულტურა მოითხოვს, უპირველეს ყოვლისა, მოთხოვნილების შესაბამისად, ადექვატურად წიგნის უშეცდომოდ შერჩევას. შერჩეული დოკუმენტი მაქსიმალურად უნდა აკმაყოფილებდეს მკითხველს, იყოს სანდო, კომპეტენტური, შეეფერებოდეს მოცემული მკითხველის შესაძლებლობებს. გამოცდილი მკითხველისათვის ძნელი არაა, მოიძიოს, შეარჩიოს და განსაზღვროს, რომელი და როგორი წიგნი ჭირდება მას. ეხება ეს როგორც წიგნის შინაარსს, ისე მის ტექნიკურ მხარეებსაც – მოცულობას, ზომას, არქიტექტონიკას, შემადგენლობას და ა. შ.

კითხვა რთული ფსიქოლოგიური პროცესია და

წიგნთან ადამიანის ურთიერთობის დროს ბევრი ფსიქოლოგიური მომენტი იჩენს თავს და განუხრელ ზეგავლენას ახდენს არა მარტო თვით პროცესის მიმდინარეობაზე, არამედ შინაარსის აღქმაზე, შრომის თავისებურებაზე, განწყობილების შექმნასა თუ ხასიათზე, რაც თავისთავად წარმართავს პიროვნების მიერ რაციონალურ, მოქნილ და შედეგიან მოქმედებას.

წიგნის არა მარტო შინაარსობრივი მხარე ქმნის მკითხველში განსაკუთრებულ განწყობილებას, დადებით გრძნობებსა და ემოციებს (ან პირიქით), არამედ თვით წიგნის გარეგნული მხარეც – გაფორმება, მასალის განლაგება, თანდართული საშუალებების გეგმაზომიერად მოცემა და სხვა. ზოგ შემთხვევაში ისიც კი ზემოქმედებს, თუ რა ტიპისა და სახის გამოცემასთან გვაქვს საქმე ამა თუ იმ შემთხვევაში. მაგალითად, შეიძლება სხვაგვარი, რაღაც ამაღლებული განწყობილება შეგვექმნას ძველი ხელნაწერის კითხვის დროს, წერილების კითხვისას, რომელიმე მემორიალური წიგნის ხელში აღებისას და გადაფურცვლისას, რუქების დათვალიერების დროს და ა. შ. იმასაც აქვს თავისებური მნიშვნელობა, როგორი გამოცემის, როგორი სახის, როგორი ტიპის წიგნების კითხვა გვიწევს.

ცნობილია საკითხავი მასალის კლასიფიკაციის სხვადასხვა ვარიანტები. ერთ-ერთ შედარებით ყველაზე სრულყოფილად შეიძლება მივიჩინოთ მასალის გამოცემის ტიპებისა და სახეების მიხედვით დაყოფის შემდეგი ვარიანტი:

1. წიგნები, ბროშურები, შენაკინები ხელნაწერი თუ ნაბეჭდი სახის (კოდექსის ფორმა);
2. ჟურნალები;
3. გაზეთები;
4. ფურცლოვანი გამოცემები (ნაბეჭდი თუ ხელნაწერი);
5. თვალსაჩინოებითი მასალები (ბეჭდური თუ ხელნაწერი);
6. კარტოგრაფიული პროდუქცია;
7. წარწერები მყარ მასალაზე (კედელზე, ქვაზე, სტელაზე, იატაკზე, მონეტაზე და ა. შ.);
8. ელექტრონული წიგნის ნაირსახეობანი – ვიზუალური ტექნიკა;
9. საქმიანი დოკუმენტების შენაკინი თუ დაფურცლული ცალები;
10. ფონომასალა – „ხმოვანი წიგნები“;
11. ბრაილის შრიფტიანი წიგნები;
12. კალენდრები;
13. გადასაღები მასალა – კალკები;
14. ბეჭდური თუ ხელნაწერი საკატალოგო ბარათები – კარტოთეკები;
15. ხელნაწერი თუ ნაბეჭდი გრაგნილები.

იმასაც კი აქვს მნიშვნელობა, რა მასალისაგან შედგება ნასაკითხი ტექსტი. ამჟამად უმეტესო-

ბას სხვადასხვა ხარისხისა და დანიშნულების ქალაქი ქარბოძს, მაგრამ გვხვდება პოლიეთილენის ნაწარმი, მიკროფირები, პერგამენტი; იშვიათად, მაგრამ არის შემთხვევები, როცა კითხვა უხდებოდა არქაულ მასალაზე დანერგილი ტექსტებისა – თიხა, ძვალი, ქვა, მცენარის ფოთლები, ხისა თუ ლითონის ფირფიტები, პაპირუსი, ტილო და სხვ. გარდა ამისა, დღეს უკვე დამკვიდრებულად შეიძლება მივიჩნიოთ ელექტრონული ეკრანი.

ცხადია, ეს არის ის დიდი რეპერტუარი, უამრავი სახის პროდუქცია, რომლის კითხვა ადამიანს იმის მიხედვით უნევს, თუ რა მიზანს ისახავს, რაა მისი მოთხოვნილება, ამოცანა, ინტერესები, როგორია მისი შრომითი თუ დასვენების პირობები, რა სიტუაციაში უნევს საქმიანობა და ა. შ. საერთოდ, სიტუაცია, რომელშიც იმყოფება ადამიანი, ძირითადად განსაზღვრავს კიდევ წიგნსა და კითხვასთან მის ურთიერთობის ხასიათს, მისი საქმიანობის შინაარსს, აქ გარკვეულ როლს თამაშობს აგრეთვე მისი კულტურის დონე, გამოცდილება, ცოდნა, განათლება და ა. შ.

ყველაფერი ეს ერთიან, დიალექტიკურ ერთიანობაშია და იმდენად პიროვნულია, რომ ძნელია კვლევა-დაკვირვების შედეგების განზოგადება, ამ საკითხების კვლევის რაიმე ერთიანი მეცნიერული სისტემა არ არსებობს. არის მოსაზრება, რომ ამგვარ პრობლემებსა და საკითხებს იკვლევდეს ე. წ. ლექტოლოგია (მეცნიერება კითხვის შესახებ), რომელიც ჯერჯერობით არც ჩამოყალიბებულია და არც საზოგადოებრივად მკვეთრად განსაზღვრული აზრი არსებობს მის შესახებ.

კითხვის მაღალი კულტურის ერთ-ერთ განმსაზღვრელ ფაქტორს წარმოადგენს წაკითხული მასალის ზუსტად აღქმის, ღრმად შესწავლის, დამახსოვრების, სწორად გაგებისა და გარკვევის უნარი, რაც დიდადაა დამოკიდებული იმაზე, თუ როგორ მუშაობს პიროვნება წიგნზე, როგორ ამუშავებს მას, როგორ ახდენს მის ანალიზსა და შეფასებას, ეს კიდევ მოითხოვს კითხვის ორგანიზაციისა და წაკითხულის ფიქსირების მეთოდების დაუფლებას, რაზედაც ლაპარაკი მომდევნო ნერილში გვექნება.

ლიტერატურა:

ბიბლიოთეკათმცოდნეობა: დამხმარე სახელმძღვანელო. – თბ., 1992.

დამხმარე სახელმძღვანელო ბიბლიოთეკებისა და ინფორმაციის სპეციალისტებისათვის. – თბ., 2000.

ლორია ა. კითხვა როგორც კვლევის საგანი. – თბ., 1993.

ლორია ა. კითხვის კულტურა და მისი განმსაზღვრელი ფაქტორები. – თბ., 1984.

ლორია ა. კითხვის ნაირსახეობათა თავისებურებანი: (ლექტოლოგიური ძიება). //თბილისის ე. თაყაიშვილის სახელობის კულტურისა და ხელოვნების სახელმწიფო უნივერსიტეტი. სამეცნიერო შრომების კრებული: 2. – თბ., 2004. – გვ. 206–211.

სურგულაძე რ. წიგნის კომუნიკაციური ბუნება //საქართველოს ბიბლიოთეკა. – 2001: – №2,3.

უზნაძე დ. შრომები: ტ. 5. – თბ., 1967.

Гецов Г. Рациональные приемы работы с книгой. – М., 1975.

Граник Г., Бондаренко С., Концевая Л. Как учить работать с книгой. – м: НПО „Образование“, 1995.

Коробли мысли: Зарубежные писатели о книге. – М., 1980.

Надирашвили Ш. Психология пропаганды. – Тб. 1978.

Проблемы социологии и психологии чтения. – М., 1975.

Рубакин Н. Социология читателя и книги. – М., 1977.

Социология и психология чтения: Труды; т. 15. – М., 1979.

Филлер М. Структура произведения. – М., 1981.

Чихальд Ян. Облик книги. – М., 1981.

შენიშვნა: წიგნის მნიშვნელობაზე, გამოვლენისა და ძიების, რაციონალურად კითხვისა და ანალიტიკურად გაცნობის შესახებ ბევრი აზრი გამოთქმულა როგორც უცხოეთში, ისე ჩვენში. ამაზე წერდნენ როგორც მეცნიერები, ისე პედაგოგები, მწრლები, ბიბლიოთეკარები. წარმოუდგენლად მრავალრიცხოვანი ლიტერატურაა დაგროვებული. სამწუხაროდ, მას შემდეგ, რაც განყდა ბიბლიოთეკათმცოდნეობისა და წიგნმცოდნეობის განვითარების ხაზი საქართველოში, ფაქტობრივად, შეწყდა ამ მიმართულებით მეცნიერულ-მეთოდიკური მოღვაწეობაც. ახალი ტექნოლოგიებით მიღებული ინფორმაცია ვერ უზრუნველყოფს ნაშრომების სრულად გაცნობასა და გამოყენებას, რაც უარყოფითად მოქმედებს დარგის განვითარებაზე. ეს, ცხადია, იწვევს კითხვის კულტურის დონის პრაქტიკულად დაქვეითებას, განსაკუთრებით ზარალდებიან ამ მხრივ ჩვენი მოსწავლეები და სტუდენტები. საჭიროა განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმოს ქვეყნად კითხვის კულტურის დანერგვისა და განვითარების საქმეს.

ილია ჭავჭავაძე - 175

დავით კოტორაშვილი

წმიდა ილია მართალი

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, უწმიდესი და უნეტარესი ილია II თავის 1988 წლის საახალწლო ეპისტოლეში ბრძანებს:

„განგებამ ახალი წმიდანი მოგვივლინა, მეოხი ჩვენი და ჩვენზედ მლოცველი წმიდა ილია მართალი (ჭავჭავაძე), მისი მადლი გფარავდეთ ყველას!

ილია მართლისა და ზეციური საქართველოს სხვა მკვიდრთა ლოცვით ღმერთმა გაკურთხოთ!

მაშ, ვიცხოვროთ რწმენითა და წრფელი გულით, სიყვარულითა და თანხმობით და ვიქნებით უძლეველნი“ (1,5).

ჭეშმარიტად!!!

I

დიდი აკაკი წერეთელი სამართლიანად თვლიდა ნიკოლოზ ბარათაშვილთან ერთად, ილია ჭავჭავაძესაც ქართული პოეტური აზროვნების მეტრად; კირილე ლორთქიფანიძის მიერ 1865 წელს გამოცემული ლექსების კრებულის „ჩანგურის“ შესახებ დანერილ სტატიამი იგი აღნიშნავდა: „ეს „ჩანგური“ არის პირველი წიგნი, რომელსაც ასხია ქართული ხორცი, უდგია ქართული სული; სტირის და ჰკვნესის ქართველების კვნესით და მაშ რაღა საიჭვოა, რომ ყოველ რიგიან ქართველთ ნათესავისათვის სასიხარულო იქნება? მიზეზიც იმისი არიან ორი პირველი მწერალთაგანი, როგორც ღირსებით, ისე რიცხვითაც: თ. ნ. ბარათაშვილი და თ. ი. ჭავჭავაძე“ (2,20).

ილიას ლირიკა უდავოდ ხასიათდება აზრის სიღრმითა და გრძნობათა სინამდისით, სინატიფითა და მაღალზნეობით და ინტიმურობითა და მედიტაციურობით, პუბლიცისტურობითა და მამხილებლობით... ნება-ნებად, მძიმედ (კახურ დიალექტში დინჯსაც რომ ნიშნავს) მოდუდუნე, მოზომილი, დარბაისლური, ტრადიციული ძარღვიანი ქართულით, მხატვრული თვითმყო-

ვადობითა და პოეტური ინტონაციის მრავალფეროვნებით...

მორიდებით მსურს გაგიზიაროთ ჩემი შთაბეჭდილებები ერთმანეთისაგან საგრძნობლად განსხვავებული შინაარსის, ფორმისა და მოტივის მქონე ოთხი ლექსის ირგვლივ...

II

„კარგი რამა ხარ, ჩემო ქვეყანავ,
ლამაზად მორთულ და მოკაზმული;
მაგრამ რამდენადც მშვენიერი ხარ,
იმდენად უფრო მიკვდება გული“.

მართლაც და, რა კარგი რამ არის ქვეყანა ჩემი: მშვენიერიც... საყვარელიც... მადლით სავსეც... მდიდარ-უხვიც... ცხოველმყოფელიც... და ერთი ესეც უნდა ვიკითხოთ, – მაინც, რატომ სტკიოდა და რად უკვდებოდა გული მართალი სულისა და წრფელი გულისას?!...

იმად, რომ აქ –

„თავის შხამს ანთხევს მტრობა და შური!...“

იმად, რომ აქ –

„სიყვარულს უნდა თვის ტახტი ედგას,
და ვაი, ამის სანაცვლოდ თქვენ კი
ერთმანეთს აყრით კრულვას და წყვევას!...“

იმად, რომ აქ –

„მართალი გზას ვერ აუქცევს
განსაცდელსა მას ეშმაკისასა...
სად ცილი, ზაკვა ძულეებადა ჰხდის
წმიდა სიყვარულს მოყვასისასა!...“

და მაინც... მიუხედავად ამისა, სწამდა და სჯეროდა,

რომ –

„წუთისოფელი ასეა:
ლამე დღეს უთენებია,
რაც მტრობას დაუქცევია, –
სიყვარულს უშენებია!...“

რომ –

„სულგრძელობითა ძლევა სჯობს
ვაჟკაცობითა ძლევასა...“

რომ –

„ცხოვრებას აცისკროვნებს
სული საქმით მეტყველი...“

რომ –

„კაცთ და პირუტყვთ გასარჩევად
ღმერთმა შექმნა მარტო ცრემლი...“

სწორედ ამიტომ და სწორედ ამისთვის ლაპა-

რაკობდა ღმერთთან... სწორედ ამიტომ შეჰღა-
ლადებდა უფალს:

„ღმერთო! თან სდევდე უსუსურს ბავშვსა,
რომ დღენი ისე არ დაელიოს,
მანამ ტანჯვისა ცრემლი თვის ხალხსა
ცოტათი მაინც მან არ მოსწმინდოს!...“

გული მართალი იმიტომ უცემდა ჭირისუფ-
ლისა და მოჭირნახულის გულისცემით, იმის-
თვის უღვიოდა ამ გულში დიდი ღმერთის სა-
კურთხეველის ცეცხლი, რომ მისი ნაპერწკლით
ანთებულები, ერთ დიდ ცეცხლად შეგროვილი-
ყო ქვეყნის გაციებული გულის გასათბობლად,
რათა ჩვენც გაგვეთავისებინა მისი გულისნა-
დილი:

„ერის წყლული მაჩნდეს წყლულად,
მეწოდეს მის ტანჯვით სული,
მის ბედით და უბედობით
დამედაგოს მტკიცე გული...“

თავად გულმტკიცეს, გულწრფელად სწამდა
და აკი ამიტომაც უნერგავდა კიდეც იმედს თა-
ვის ტანჯულ სამშობლოს –

„წვრილშვილნი წამოგესწრნენ
ნაზარდნი, გულმტკიცები,
მათის ზრუნვის საგანი
შენ ხარ და შენ იქნები,
არ გიმტყუნებენ შენა,
თუ კი მათ მიენდები!...“

და მის გულში განგებამ ამიტომაც გააქარნ-
ყლა ეჭვის ნიშანი, იქვე წინასწარმეტყველის
უნართაც გამსჭვალა იგი და მერე კი მყინვარ-
ზე მუხლმოდრეკილი მოგვივლინა სასოებით
მთხოვნელი უფლისადმი: –

„თვალი აგვიხილე, ყურებიდან ბამბა გამოგ-
ვაცალე,
ფუტკრისაგან გვასწავლე დროთა შესაბამი
სამამაცო ზენენია...“

და –

„მოჰმადლე ქართველს ქართველის ნდობა და
სიყვარული

და აღუდგინე მშვენიერი ესე მამული!...“

ვუსმენთ მის ლოცვა-ვედრებას, ვუმზერთ
მისი ცხოვრების გზას, საქმით მეტყველსა, სუ-
ლით გაცისკროვნებულს და გასაოცარია, რომ
ერგასი საუკუნის მანძილზე საქვეყნო საქმი-
ნათვის თავდადებულს საპირადო თხოვნა უფ-
ლისადმი მხოლოდ ერთხელ თუ დასცდენია (და
ისიც სიჭაბუკისა ჟამსა):

„ღმერთო! გთხოვ, ხალხს არ დაავინყო ჩემი
ლექსები!...“

ის ამ თხოვნაშიც წმინდა იყო, ალალგულა და
თავმდაბალი.

ყველანი ვგრძნობთ და ვხედავთ დღეს, სად
გავუმართლეთ და სად ვუმტყუნეთ წამოსწ-

რებულმა წვრილშვილებმა მის თვალის სინათ-
ლეს, მის კარგ ქვეყანას!

დროთა მეფობამ (და არა მეფეთა მეფობამ)
დაამტკიცა, რომ დიდი ილია ჭავჭავაძე ჭეშმა-
რიტად დიდია პოეზიაშიც...

და მაინც –

„ღმერთო! გთხოვ, ხალხს არ დაავინყო ჩემი
ლექსები!...“

III

ლექსი პირველი – „ალბომში კნენის ნატა-
ლია ანდრონიკოვისას“

(1852–1856 წ. წ.)

თავისი პოეტური მოღვაწეობის ხანგრძლივი
დროის მანძილზე დიდ ილიას სულ რამდენიმე
საალბომო, მიძღვნილი ხასიათის ლექსი აქვს
შეთხზული.

დაგვანტერესა 1852–1856 წლებში შექმნილ-
მა ლექსმა „ალბომში კნენის ნატალია ანდრო-
ნიკოვისას“ (3,293).

ნატალია ანდრონიკოვა ახლობელი ყოფილა
ჭავჭავაძეებისა (3,524–526) და ლექსში მართ-
ლაც იგრძნობა ნათესაური სიტბო, უშუალობა
ავტორისა მის მიმართ.

საალბომოდ გამიზნული თხზულება, წინას-
წარ შექმნილი განწყობილებისა და დასახული
მიზნის მიღწევის გამოისობით, შეზღუდული
იქნებოდა გარკვეული პარამეტრებით; ბუნებ-
რივია, ეს ფაქტორები თავისებურად იმოქმე-
დებდა ლექსის ფორმის, სილალის, ინტონაციის
თავისებურებაზე. ალბათ, ფსიქოლოგიური
თვალსაზრისითაც ანგარიშგასანევი უნდა იყოს
ექსპრომტის დოზაც თხზვის პროცესში.

ჩემი რწმენით, დიდი პოეტის პოეტური ბუ-
ნების გამოვლინებისათვის, ვფიქრობ, ერთი
იშვიათი მოვლენა დავაფიქსირე, როდესაც ამ
ლექსის პირველი ოთხი ტაეპის თავკიდურწე-
რილობაში აღმოჩნდა ადრესატის გაქართულე-
ბული სახელი – **ნატო**:

„ნელი ტანის რხევა, ნაზი ქცევა, მე შენი ვნახე,
ბრს შენნი თვალნი, განათალნი ჭაბუკთთვის
მახე,

ტურთა ღიმილი, შენი სიცილი გულსა ვისახე,
მრთა, ვით დათა, ცელქობამ კავთა გიშვეს შენ
სახე, –

როს თამაშობა ქორწინობას მე შენი ვნახე,
გიძღვნი ამ ლექსსა საალბომოთ, სხვათა

მივბაძე,
რომ მომიგონო, ძმათ მიგონო მე – ჭავჭავაძე.“

P. S. გარდა მინიშნებული თავკიდურწერი-
ლობისა, საყურადღებოა და აშკარაა ალალობა,

გულახდილობა, სინმინდე და უშუალობა ქაბუ-
კი მთხზველისა ჩვენს მიერ ხაზგასმულ ფრა-
ზაში – „სხვათა მივბაძე“–ო. მართლის თქმა,
ალბათ, ამასა ჰქვია, მართლისა, რაიც უქრობ
შარავანდედად ადგას მთელს მის მრავალმხ-
რივ შემოქმედებას, მთელ მის ღრმაშინაარსიან
ცხოვრებასა და მოღვაწეობას.

IV

ლექსი მეორე ექსპრომტი „ეკატერინე სარა-
ჯოვისას“

(1890–900–იანი წლები)

მაცთუნებელი გამოდგა ჩემთვის წინა ლექსის
„აღმოჩენა“ და ამ თვალთახედვით სხვა ლექ-
სებსაც გავუსინჯე კბილი (როგორც დიდი ილია
იტყოდა–ხოლმე) და კიდევ ერთ ექსპრომტში –
„ეკატერინე სარაჯოვისას“ (3,304) „მივაგენი“
ბოლოკი–დურწერილობის ფაქტს – **დასა:**

„ამ ლექსს გინერ ჩემს სახსოვრად,
და გაგიხვევ შიგ ჩემს გულსა,
სად ვინახავ, ვით მარგალიტს,
მე შენს და–ძმურ სიყვარულს.“

არ არის გამორიცხული, რომ ეს ბოლოკიდურ-
წერილობა ან სრულიად შემთხვევითაა მიღებუ-
ლი, ან, ვინ იცის, იქნებ წინასწარ განზრახულ-
გამიზნულიც იყოს. ჩემი რწმენით, ეს მეორე
ვარაუდი უფრო გადასწონის პირველს იმით,
რომ ბოლოკიდურწერილობით მიღებული სიტ-
ყვბს შინაარსი ერთობ ეხმატკბილება მთელი
ლექსის სულისკვეთებას, რამეთუ გამოსცემს
მთხზველის შინაგან სიტბოს და გამოხატავს
მის მაღალზნებრიობას; ამას ის მომენტიც
უმაგრებს წელს, რომ ცნობილი მოღვაწის – და-
ვით სარაჯიშვილის მეუღლისათვის დიდ ილიას
„უსახსოვრებია თავისი პორტრეტი ზედ წარწე-
რილი მითითებული ლექსით“ (3,531).

P. S. ეს ორი ლექსი, ორი მიძღვნა, ორი ექს-
პრომტი რა დიდებულად ადასტურებს ერთი
სუნთქვით ამოთქმული ლექსების ავტორის სი-
ხალასესა და სიხალისეს.

„ამოთქმა ლექსისა“ („ლექსო ამოგთქომ“) –
რა მრავლისმეტყველი შინაარსის შემცველი
ცნება გვაქვს და რა დიდი უბის მქონეა იგი, ამ
უცხოურ „ექსპრომტსაც“ რომ არ დაამადლის
ადგილს თავშესაფრად.

V

ლექსი მესამე – „გიყვარდეს!“ (1858–სა წელ-
სა, 23–სა ივნისს, სოფ. ტიარლევო)

მრავალ საჭირბოროტო სატკივარზე, პრობ-
ლემაზე დაფიქრებულს, გულს უკლავდა ის
ზნებრივი უკულმართობა თავისი თანამედრო-

ვეების, რომელთაც მიუყურისძილებიან – „რომ
ქვეყნად ცასა ღვთად მოუცია მარტო მამული“;
რომელთაც დაჰვინყებოდათ, თუ რას ამცნებდა
მათ ღმერთი ჯვარცმული – „როს ბრძანე: „ვითა
მამა ზეცის, შენც იყავ სრული!...“ და თვითონ
კი, ძილშიაც არჩაძინებული, თავად წმიდა და
თავად მართალი, გულმხურვალე ლოცვებს
აღავლენდა უფლისა მიმართ. დავა – კამათს
აღარ იწვევს ის ქვემარტება, რომ მთელი მისი
შემოქმედება, მრწამსი და მოღვაწეობა მართ-
ლმადიდებლური ქრისტიანული სულისკვეთე-
ბითა და მადლით არის გაჟღენთილი.

1858 წლითაა დათარიღებული ლექსი – „გიყ-
ვარდეს!“ (3,54)

„– კაცო, გიყვარდეს! –
ცათ შთამომძახეს,
როს მათ დამბადეს.
ყველგან ეს სიტყვა
ლამპრად წინ მიმყვა
და ქვეყნად ჩემს სვლას
ჰსცემდა წმინდ ნათელს,
მისთვისც გეტყვი ძმას:
შენცა გიყვარდეს!...“

ასეთ მცირე მოცულობის ლექსში ავტორი
დიდებულად ახერხებს სახარებისეული სულის-
კვეთების შესაბამისი მიკრო–სამყაროს შექმ-
ნას. ამ ლექსის საღვთისმეტყველო და იდეურ
დატვირთვაზე არ ვისაუბრებ, ვინაიდან ესე
ყოველი სათანადოდ არის გაშუქებული ილიას-
მცოდნეობაში. ნაწარმოებმა ჩემი ყურადღება
მიიპყრო ვერსიფიკაციისა და ტექსტპოეტიკის
თვალსაზრისით.

ყველა პოეტიკური თუ ენობრივ–სტილისტი-
კური ელემენტი აქ მოტივირებულია ესთეტი-
კურადაც და მიზნობრივადაც. ენობრივი ასპექ-
ტით, ნორმატიულ კონსტრუქციებთან ერთად,
გვაქვს მისგან გადახვევის შემთხვევებიც.

განსახილველ ლირიკულ მარგალიტს კომპო-
ზიციური მოდელირების იმპულსსა და ლოც-
ვითს ინტონაციას ანიჭებს სამი გრამატიკულ-
სინტაქსური პერიოდი. ეს, ჩემი რწმენით, არის
შინაარსისა და ფორმის ჰარმონიული ერთიანო-
ბის მშვენიერი ნიმუში.

პირველი გრამატიკულ – სინტაქსური პერი-
ოდი – „ცათ შთამომძახეს, როს მათ დამბა-
დეს“;

მეორე პერიოდი – „ყველგან ეს სიტყვა
ლამპრად წინ მიმყვა
და ქვეყნად ჩემს სვლას
ჰსცემდა წმინდ ნათელს“.

მესამე პერიოდი „მისთვისაც გეტყვი ძმას:
შენცა გიყვარდეს!...“

მიმაჩნია, რომ თითოეული სინტაქსური პერი-

ოდი ნთელყოფს თხზულების სრულ კომუნიკა-ბელობას.

ავტორი უკვე სათაურიდანვე შემოდის მკითხველთან კონტაქტში და მაშინვე ნათლად იკვეთება ნათქვამის ფუნქცია (ტერმინი „მთხრობელი“ უფრო ეპიკური ჟანრის თხზულებებს მიესადაგება).

სამივე პერიოდის გამაერთიანებელ უმთავრეს ფაქტორად მივიჩნევ, ალბათ იმასაც, რომ ლექსი უდავოდ ატარებს სახარებისეულ მელოდიკურ შეფერილობას და სახარებისეული ინტონაციის მქონე ლექსიკური ელემენტიც სახეზეა – „მისთვისაც გეტყვი... შენცა გიყვარდეს!...“

აღნიშნული ლექსი საინტერესოა პოეტური სინტაქსი ს თვალსაზრისითაც. აქ მოცემულია ორი პოეტურ-სინტაქსური ფიგურა:

1. პოეტური თვითნებობა – „და ქვეყნად ჩემს სვლას ჰსცემდა წმინდ ნათელს“. ნათელია, რომ ეს პოეტური ფიგურა „წმინდ“ გამოყენებულია რიტმის შესანარჩუნებლად, სილაბიკის დასაცავად.

2. რიტორიკული მიმართვა – „შენცა გიყვარდეს!...“

ლექსი იზომეტრულია, თუმცა ასტროფიულია. აქ ევფონია მინიმუმდღა დაყვანილი. ვფიქრობ, სახეზეა ვერლიბრის ჩანასახიც.

VI

ლექსი მეოთხე – „ლოცვა“ (1858–სა ნელსა, 17 ივლისს, ს. ტიარლევო)

მაღალზნობრივი და მაღალესთეტიკური დონის ლექსში „ლოცვა“ (3,57) წინ არის წამოწეული ქრისტიანული მიმტევებლობა, რომელიც კაცთმოყვარეობითაა გასხივოსნებული და ილიასმცოდნეობაში სამართლიანად არის მიჩნეული ქართული ლირიკული პოეზიის (და უდავოდ სასულიერო პოეზიისაც) შედეგად.

„ლოცვა“ ზნობრივ-შემეცნებითი სულისკვეთების ლექსია. მას ახასიათებს მშვიდი, დინჯი დინება – განვითარება აზრისა, ღრმა მედიტაციურობა, მოზომილი, დაოკებული ექსტაზი, შემულია უმაღლესი კეთილზმოვანებით, რამეთუ ლოცვითი ინტონაცია კამერტონად მიჰყვება თავიდან ბოლომდე. აქაც იგივე სახარებისეული სამყაროს მაღლი შეიგრძნობა.

თხზულებაში დაცულია ყველა რიტმულ-მეტრული პარამეტრი, თითოეული მისი ტაეპი ფაქტობრივად ერთიან რიტმულ სქემას ემორჩილება. კერძოდ, თითოეულ ტაეპში გამოიყოფა

ხუთ-ხუთი ტერფი, სამ-სამ მუხლად დაყოფილი, ორ-ორი სუსტი ცეზური. ნაწარმოების რიტმულ-მეტრული სქემაა: 3, 2 ან 2,3//4//3,2 ან 2,3, რითმით: aa, bb, cc, dd:

„მამაო ჩვენო; // რომელიცა // ხარ ცათა შინა(a) მუხლმოდრეკილი, //ლმობიერი// ვდგევარ შენ წინა (a)

არცა სიმდიდრის, // არც დიდების// თხოვნა არ მინდა (b)

არ მინდა ამით // შეურაცხვეყო// მე ლოცვა წმინდა (b)

არამედ მწყურს მე, // განმინათლდეს// ცით ჩემი სული(c),

შენგან ნამცნების //სიყვარულით// აღმენტოს გული (c),

რომ მტერთათვისაც, //რომელთ უნდა// გულს ლახვარი მკრან(d)

გთხოვდე: შეუნდე, //არ იციან//, ღმერთო, რას იქმან!(d).“

როგორც დავრწმუნდით, ნაწარმოების იდეამ, შინაარსმა განაპირობა იქ ლოცვითი ინტონაციის ველის გაჩენა და მისი დაცვა- შენარჩუნება. ვთვლი, რომ სწორედ ინტონაციის ფაქტორმა, რითმასთან ერთად, განაპირობა თხზულების კომპოზიციური მოდელირება, სქემის სიმეტრიულობა.

P. S. „კარგი რამა ხარ [ო] ჩემო ქვეყანავ! – ბრძანებდა თავის დროზე ბრძენკაცი და... მართლაც–და რა კარგი რამ არის ქვეყანა ჩემი: მშვენნიერიც... საყვარელიც... მდიდარ–უხვიც... ცხოველ–მყოფელიც... და უფრო ამიტომაც აღვიქვი დღეს, ასეთ რთულ ვითარებაში, ყურადსაღებად ჭაბუკი ილიას თხოვნა უფლისა მიმართ: „ღმერთო! გთხოვ, ხალხს არ დაავინყო ჩემი ლექსები!..“

***

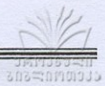
თითქოს ამ თხოვნის პასუხიანო, ილია ჭავჭავაძის გარდაცვალებაზე სხვა უამრავ ჭირისუფალთა დატირებიდან გავისხენო პოეტ ნინო ორბელიანის (1838–1919) სიტყვები:

„შენ ნახველ, მარა შენს სახელს ვერ დაივინყებს ქვეყანა: უკვდავნი შენი საქმენი არის, იქნება ყველგანა“ (3,486)

ლიტერატურა:

1. ჯვარი ვაზისა (საქართველოს საპატრიარ-

ქო, №1, თბ., 1988.

2. წერეთელი აკაკი, თხზულებათა სრული კრებული: 15 ტომად; ტ. XI. თბ., 1960.

3. ჭავჭავაძე ილია. თხზულებათა სრული კრებული: 20 ტომად; - თბ., 1987.

4. ილიას სამრეკლო: მეორე გამოცემა. თბ. 1988.

დავით კოტორაშვილი

იმ აზლის ეჭვნებს

ტყეში არაგვი...
 არაგვზე ხიდი...
 მილეთი ხალხი მოდის და მიდის...
 - შენ რაღას ჩქარობ? -
 მეკითხება ბუტბუტით წყარო. -
 დროში გამქრალა ფეხისხმა ცხენთა...
 ღვივის ასკილი... ნისლშია მცხეთა...
 მინავლებულა გასროლის ექო,
 თავს რომ ახლიდა სიმნარით ბექობს!...
 - რა ვქნა?! ხომ ბევრჯერ ნინავუსნარ
 იმ ეტლის ეჭვნებს,
 ხან რკინის ფარად, ხან სხეულით
 წინ-წინ წავუვლი!...
 ქრება ოცნება... მიტოვებენ ეკლიან ეჭვებს -
 დგას ობელისკი!...

დუმს წინამური!...
 - ტყეში არაგვი...
 არაგვზე ხიდი...
 ვით დაბუღალული ზარები დიდი -
 გოროზი მთები...
 ნერვებივით რომ აჰფუტკვნიათ ბილიკხლართები,
 ზედ რომ ლაჩრულად გააურნული გველგესლა
 მიდის...
 - და როგორც გმინვა... ამოკვნესა გულის
 წამური -
 მარტვილთა სისხლი, მართალთ ცრემლი,
 ქვეწარმავალთგან დაგესლილი... ნუხს წინამური!...
 - ამ საუკუნის იარად და სირცხვილის ნიშნად...
 გაფრთხილებად და ძახილის ნიშნად...
 შეხსენების და ბრძანების ნიშნად...
 ნიშნად აკრძალვის... მყოფადის რისკის...
 წინამურაში დუმს ობელისკი!...

7.v. 1961

მანია მიძაბერიძე ⁶

ეროვნული ბიბლიოთეკის გატყოფილების უფროსი

ილია ჭავჭავაძის ნაწარმოებთა რუსული

თარგმანები

ილია ჭავჭავაძის ნაწარმოებთა შორის პირველი, რომელიც ითარგმნა და გამოიცა რუსულ ენაზე იყო „გლეხთა განთავისუფლების პირველი დროების სცენები“. იგი თარგმნა ნიკო ნიკოლაძემ და 1883 წელს დაბეჭდა სანკტ-პეტერბურგში გამომავალ ჟურნალში „Изящная литература“, №6. როგორც ამ ჟურნალის თავფურცელზეა მითითებული, მასში ქვეყნდებოდა უცხოური ბელეტრისტიკის ნიმუშები.

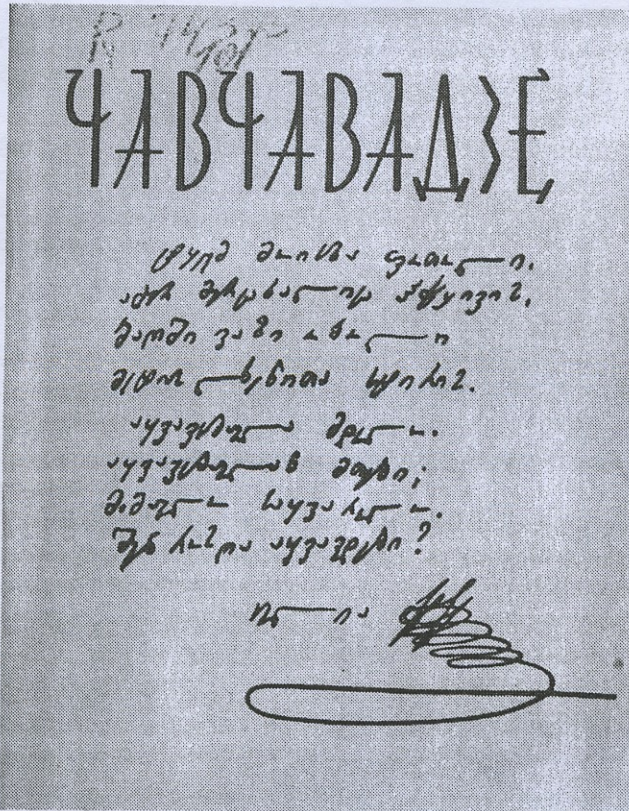
რუსული ლიტერატურული ჟურნალის დაინტერესება ილია ჭავჭავაძის ამ ნაწარმოებით არაა გასაკვირი, თუ გავითვალისწინებთ რუსეთში ბატონყმობის სისასტიკის მრავალსაუკუნოვან ისტორიას. ბატონყმობის გაუქმებიდან ორი ათეული წლის შემდეგაც კი რუსული საზოგადოება და არა მარტო რუსული, ჯერ კიდევ გრძნობდა ამ სოციალ-პოლიტიკური ფორმაციის სუსხს. ამავე დროს, რუსული საზოგადოების ინტერესს განაპირობებდა იმპერიაში შემავალი სხვა ხალხების, ამ შემთხვევაში ქართველების, ეთნოკულტურისა და ლიტერატურული ტრადიციების გაცნობის სურვილიც.

ნიკო ნიკოლაძის ეს თარგმანი ქართულ ლიტერატურულ კრიტიკაში მიჩნეულია როგორც საუკეთესო ილია ჭავჭავაძის ნაწარმოებების თარგმანთა შორის.

შემდეგშიც ითარგმნებოდა და პერიოდულ გამოცემებსა და კრებულებში ქვეყნდებოდა ილია ჭავჭავაძის ნაწარმოებები, მაგრამ ცალკე გამოცემა რუსულ ენაზე მის სიცოცხლეში განხორციელდა მხოლოდ 1902 წელს, როცა თბილისში დაიბეჭდა წიგნი: Чавчавадзе, И.Г. Армянские ученые и вопиющие камни /Пер с груз. Н. И. Алексеев-Месхиев. - Тифлис, 1902. - 123 с..

ილია ჭავჭავაძის ეს წერილი - „სომეხთა მეცნიერნი ანუ ქვათა ღალადი“, ქართულ ენაზე გამოქვეყნდა გაზეთ „ივერიაში“ 899 წელს. ამ ამბავს მაშინვე მოჰყვა მწვავე რეაქცია სომხების მხრიდან. ქართულ პრესაში აღინიშნა ისიც, რომ ქართველთა საწინააღმდეგო სტატიებზე საპოლემიკო წერილების მხოლოდ ქართულად წერას აზრი არ ჰქონდა. საჭირო იყო რუსულ ან სხვა უცხო ენებზე თარგმნაც. როგორც ჩანს,

სწორედ ამ მოსაზრებით ითარგმნა და გამოიცა იგი რუსულად. შედეგმაც არ დააყოვნა.

მომდევნო წლებში გაზეთ „Новое обозрение“-ს ფურცლებზე ზედიზედ გამოქვეყნდა ან. ხატისოვის, ვ. გაბინიანცისა და სხვათა კრიტიკული წერილები. ილია ჭავჭავაძის ამ წიგნის პათოსმა იმპერიის დედაქალაქამდეც მიაღწია, ადაც, რა თქმა უნდა, სომეხ მეცნიერებს გამოუჩნდნენ დამცველები. 1904 წელს სანკტ-პეტერბურგში დაიბეჭდა წიგნი: X Вермишев. Материалы для истории грузино-армянских отношений, Ответ на книжку кн. И. Г. Чавчавадзе „Армянские ученые и вопиющие камни“. რომელშიც ავტორმა განაცხადა, რომ ილია ჭავჭავაძემ ცილი დასწამა სომეხ მეცნიერებს. პოლემიკაში ქართველთა მხრიდან საპასუხო წერილებით ჩაერთვნენ: ნ. ალექსი-მესხიშვილი, ლ. ყიფიანი, მ. ჯანაშვილი და სხვები.

სომეხ-ქართველთა ურთიერთობის ამ პრობლემურ საკითხს დღესაც არ დაუკარგავს აქტიულობა. როგორც ჩანს, აზერბაიჯან-სომხეთის პოლიტიკური ურთიერთობის ფონზე აზერბაიჯანლებისთვისაც ღირებული აღმოჩნდა ილია ჭავჭავაძის ეს წიგნი, რადგან 1990 წელს იგი ბაქოში 30 000-იანი ტირაჟით გამოსცეს.

ილია ჭავჭავაძის დალუპვის შემდეგ პირველი რუსული კრებული, რომელშიც შევიდა პოეტის ლექსები, არის „Сборник стихотворений грузинских поэтов“ /в русском переводе

княгини С. В. Амираджиби, რომელიც 1909 წელს მოსკოვში გამოვიდა. მასში სხვა ქართველ პოეტთა ლექსების გარდა, შევიდა ილიას სამი ლექსი: „გიყვარდეს, კაცო“, „ელეგია“ და „დედა და შვილი“. მართალია, ეს წიგნი სრულყოფილად ვერ გააცნობდა რუს მკითხველს ქართველი შემოქმედის პოეტურ ნიჭსა და აზროვნების სიღრმეს, მაგრამ მცირე ნარმოდგენას მაინც შეუქმნიდა მასზე.

მწერლის გარდაცვალების შემდეგ პირველი რუსულენოვანი დამოუკიდებელი გამოცემა არის Разбойник Габро“ („გლახის ნაამბობი“), რომელიც მოსკოვში 1911 წელს გამოსცა გამომცემლობა „Польза“-მ „უნივერსალური ბიბლიოთეკის“ სერიით. იგი რუსულად თარგმნეს გრ. და ვლ. ჯაფარებმა. ნაწარმოებს წინ უძღვის ალექსანდრე ხახანაშვილის შესავალი სიტყვა ილია ჭავჭავაძის შესახებ. მოგვიანებით, 1915 წელს ეს წიგნი განმეორებით გამოიცა.

მე-20 საუკუნის 20-იანი წლებიდან, ბოლშევიკური რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ, ილია ჭავჭავაძის სახელი ხელისუფლების მიერ შერისხულთა სიაში აღმოჩნდა. მისი ნაწარმოებები ამოიღეს სასკოლო პროგრამებიდან, ხოლო ავტორის რაიმე სახით დადებით კონტექსტში მოხსენიება სარისკო გახდა. თუმცა ილია ჭავჭავაძის შემოქმედების მიჩქმალვა მაინც შეუძლებელი იყო. 20-იან წლებში დედნის ენაზე მაინც იბეჭდებოდა მწერლის როგორც ცალკეული ნაწარმოებები, ასევე კრებულები. მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანია 1925-1929 წლებში გამოსული ილია ჭავჭავაძის ნაწერების სრული კრებული ათტომად (რედ. პ. ინგოროყვა და ა. აბაშელი).

30-იანი წლებიდან დაიწყო ილიას სახელის რეაბილიტაცია, რასაც მოჰყვა მისი შემოქმედების ბეჭდური სახით გამოცემის პროცესის გააქტიურება როგორც ქართულ, ასევე რუსულ ენებზე. საბჭოთა პერიოდში ილია ჭავჭავაძის პირველი რუსულენოვანი გამოცემა განხორციელდა 1936 წელს. სერიით „ამიერკავკასიის ხალხთა ლიტერატურის კლასიკოსები“. თბილისში 15 000-იანი ტირაჟით დაიბეჭდა „Кашиа адамиანი“ (მთარგმნელი ა. ნეიმანი). წიგნის ილუსტრაციები ეკუთვნის სერგო ქობულაძეს.

საერთოდ, უნდა ითქვას, რომ ცალკე გამოცემის სახით ილიას ნაწარმოებებიდან „კაცია-ადამიანი“ დაიბეჭდა ყველაზე მეტი რაოდენობით. აქედან 1936 და 1937 წლებში თბილისში დაიბეჭდა ა. ნეიმანის თარგმანი, 1954 წელს მოსკოვში გამოიცა ე. ლოლობერიძის თარგმანი, ხოლო 1987 წელს „კაცია-ადამიანი“ ისევ თბილისში დაიბეჭდა. ამჯერად ეს ნაწარმოები თარგმნა მ. ბირიუკოვამ.

ნებისმიერი მწერლის შემოქმედების სრულ-

ყოფილი გაცნობისა და შესწავლისათვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სხვადასხვა სახის კრებულებს, განსაკუთრებით კი თხზულებათა სრულ კრებულებს, რომლებიც შეიცავს როგორც მხატვრულ ნაწარმოებებს, ასევე პუბლიცისტიკას. დღემდე რუსულ ენაზე ილია ჭავჭავაძის ნაწარმოებთა არაერთი კრებულია გამოცემული.

1937 წელს, ილია ჭავჭავაძის დაბადებიდან 100 წლისთავის საიუბილეოდ რუსულ ენაზე გამოიცა სამი კრებული:

Избранное – Тб. 1937. – XIV[1]. 360[2] с.

Повести и рассказы /Пер. С груз. Е. Гогоберидзе. – М. 1937. – XXIII. 400 с.

Стихи и поэмы/ Пер. С груз. Б. Брика: Тб., [1937]. – XVI, 125 с.

ბორის ბრიკის მიერ შესრულებული ეს თარგმანები შევიდა ასევე კრებულში „Избранные стихи и поэмы“, რომელიც 1938 წელს გამოიცა მოსკოვში.

ილიას დაბადების ყოველ საიუბილეო წელს სხვა სახის ღონისძიებებთან ერთად, როგორც წესი, გამოიცემოდა მისი წიგნებიც. ასე მაგალითად, 1947 წელს, მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, როცა საბჭოთა კავშირი უბრუნდებოდა მშვიდობიანი ცხოვრების რიტმს. ვ. გოლცევისა და დ. შენგელიას რედაქტორობით თბილისში გამოვიდა ილია ჭავჭავაძის ნაწარმოებთა რჩეული („Избранное“ — Тб.: Заря Востока, 468 с.), რომელშიც შევიდა სხვადასხვა მთარგმნელის მიერ შესრულებული ილია სროგორც პოეტური, ასევე პროზაული ნაწარმოებები.

მომდევნო ათწლეულებშიც არ განელებულა ინტერესი ილია ჭავჭავაძის შემოქმედებისადმი. რუსულ ენაზე მისი კრებულები და ცალკეული ნაწარმოებები საკმაოდ დიდი ტირაჟებით გამოიცა 50–იან, 60–იანი, 70–იან და 80–იან წლებში როგორც თბილისში, ასევე მოსკოვსა და ლენინგრადში. ამას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ქართული ლიტერატურისა და, ზოგადად, კულტურის პოპულარიზაციისათვის როგორც რუს, ასევე საბჭოთა კავშირში შემავალი სხვა ხალხებში.

ამ წლებში გამოცემული ყველაზე მნიშვნელოვანი კრებულებია:

Избранные сочинения в 2-х томах. – Тб., 1957.

Лирические стихотворения пер. С. Серебряковп. Тб., 1958.

Сочинения в 2-х томах. – М., 1960.

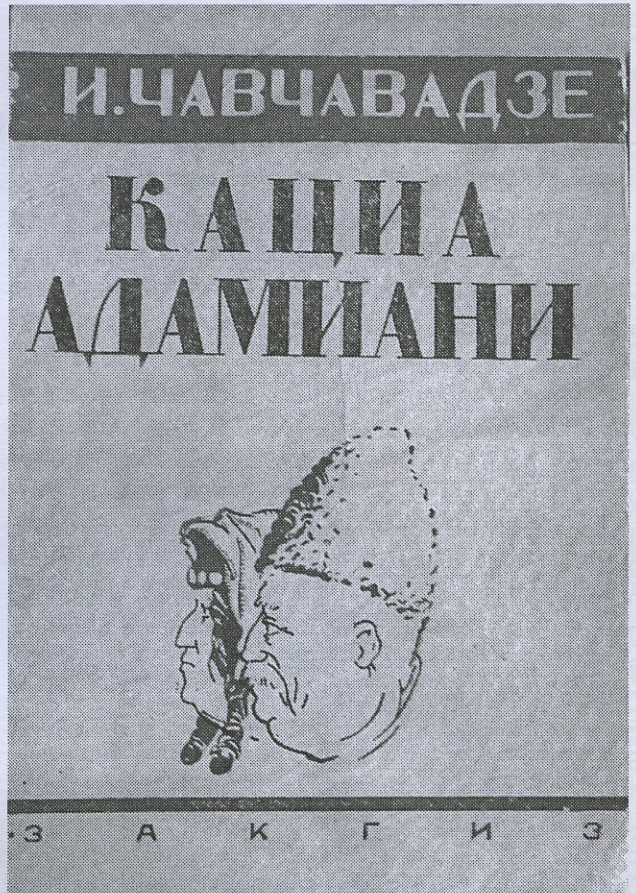
Стихотворения и поэмы. – Л., 1976.

Собрание сочинений в 2-х томах. – Тб., 1978.

Стихотворения и поэмы. – Л., 1979.

Стихи. Поэмы. Повести. Рассказы. – Тб., 1987.

Человек ли он?!: Повести и рассказы. – М.,

1987.

ბოლო რუსულენოვანი კრებული დაიბეჭდა 1989 წელს თბილისში, რომელშიც შევიდა ილიას ლექსები და პოემები. ეს არის მინიატურული ფორმატის საკოლექციო წიგნი. ჩასმულია სუპერში, რომელზედაც დაბეჭდილია ილიას ხელწერით შესრულებული ლექსი „ტყემ მოისხა ფოთოლი“. წიგნი დაიბეჭდა 10 000 ელგზემპლარად.

დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ საქართველოს პოლიტიკური ორიენტაციის ცვლილება აისახა საზოგადოების განწყობასა და ინტერესებზე, რამაც შესაბამისად შეცვალა საგამომცემლო თემატიკაც. დღეისათვის ქართულ საზოგადოებაში ისევ ისე დაფასებულია ილია ჭავჭავაძის შემოქმედება და ღვაწლი საქართველოს წინაშე, ამიტომაც მრავალი სხვადასხვა სახის წიგნი იბეჭდება. მაგრამ ბოლო ორი ათეული წლის განმავლობაში რუსულ ენაზე ილია ჭავჭავაძის წიგნები პრაქტიკულად აღარ გამოცემულა, თუ არ ჩავთვლით 2004 წელს მოსკოვში გამოცემულ ნიკოლოზ ზაბოლოცკის კრებულს „Поэтические переводы в 3-х томах“ (გამომცემლობა „Тerra – Книжный клуб“), რომელშიც სხვა ქართველ ავტორებთან ერთად შევიდა ილია ჭავჭავაძის პოეტური ქმნილებები.

ნიმუხი სპეციალიზაცია

ეროვნული ბიბლ. მთავარი სპეციალისტი

ილია ჭავჭავაძის პირადი ბიბლიოთეკა

(ისტორიულ-ბიბლიოგრაფიული ექსკურსია)

დიდი ქართველი მწერლის – ილია ჭავჭავაძის პირადი ბიბლიოთეკა ქართველი ერის უმნიშვნელოვანესი საგანძურია. იგი ცალკე კოლექციის სახით დაცულია ეროვნული ბიბლიოთეკის იმ-ვით გამოცემათა განყოფილებაში. მწერლის კუთვნილი ბიბლიოთეკა, ანდერძის თანახმად, მისი სიკვდილის შემდეგ, 1911 წელს „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას“ გადაეცა. ანდერძი ილიას ჯერ კიდევ 1905 წლის 5 ივლისს დაუტოვებია ილია წინამძღვრიშვილისათვის. ანდერძის მიხედვით, ილიას სახლი ანდერძის ქუჩაზე (ახლან. ჯავახიშვილის ქუჩა) „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას“ უნდა გადასცემოდა, ხოლო მდიდარი ბიბლიოთეკა ამავე საზოგადოების მუზეუმს. „ქმნკგ საზოგადოება“ 1879 წლის 15 მაისს დაარსდა და ფასდაუდებელი წვლილი შეიტანა ქართული ეროვნული აზრისა და განათლების სისტემის ჩამოყალიბების საქმეში. ილია ამ საზოგადოების დაარსების ერთ-ერთი ინიციატორი და სულისჩამდგმელი იყო, მისივე თაოსნობით ჩაეყარა საფუძველი ხელნაწერების, წიგნებისა და პერიოდული გამოცემების თავმოყრას საზოგადოების წიგნსაცავში. ილიას სახლში „წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება“ ერთხანს მუზეუმის მოწყობას აპირებდა. ამას ადასტურებს ოლღა ჭავჭავაძის 1909 წლის 5 აგვისტოს წერილი

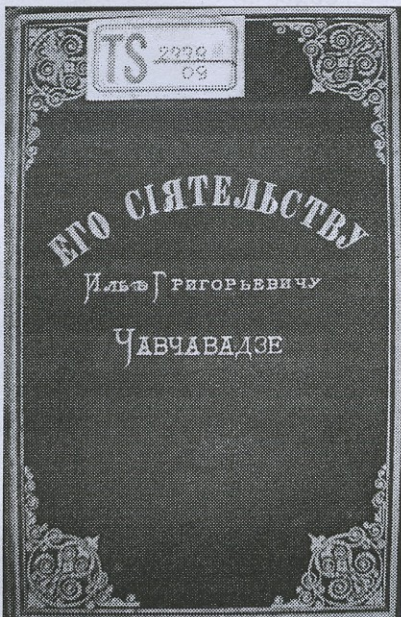
მარჯორ უორტროპისადმი. ბარათი იუწყება, რომ საზოგადოების თხოვნით მწერლის მეუღლე საცხოვრებლად ნაქირავებ სახლში უნდა გადასულიყო „მთანმინდის უბანში“, სათანადო პროექტიც შემდგარა, თუმცა აღარ განხორციელებულა.

20-იანი წლების ბოლოს „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება“ მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდა: წიგნების შესაძენად თანხა აღარ გააჩნდა; გაუქმდა რამდენიმე განყოფილება, დამფუძნებელთა და ქველმოქმედთაგან თითქმის აღარავინ შემორჩა. საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ საზოგადოების ბიბლიოთეკა-მუზეუმი ქ. თბილისის რევკომის

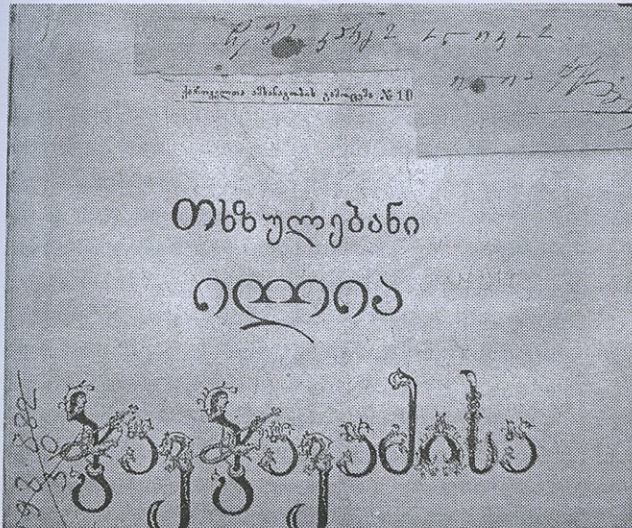
მფარველობის ქვეშ გადავიდა. 1922 წელს საზოგადოება განათლების სახალხო კომისარიატს დაექვემდებარა და ეწოდა „წიგნის გამომცემელი და გამავრცელებელი ქართველთა საზოგადოება“. მისი წიგნსაცავ-მუზეუმი სახელმწიფო კუთვნილებად გამოცხადდა. მაგრამ დროებით საზოგადოების ხელში დარჩა. 1925 წლის დეკემბერში წიგნსაცავ-მუზეუმი და არქივი თბილისის უნივერსიტეტს გადაეცა. ხოლო ორი წლის შემდეგ საზოგადოებამ არსებობა შეწყვიტა. განათლების კომისარიატის კოლეგიამ დაადგინა: „წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების“ დარჩენილი ქონება, ილიასეული სახლი თბილისში, საზოგადოების დამაარსებელთა სურათები და ილიას ძველი გადასცემოდა სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირს. საზოგადოების წიგნსაცავი და მუზეუმი უნივერსიტეტში იყო განთავსებული. 1937 წლის ზაფხულში მთავრობის განკარგულებით საზოგადოების ბიბლიოთეკა მთლიანად გადაეცა კ. მარქსის სახელობის სახელმწიფო საჯარო ბიბლიოთეკას. ტრანსპორტირებისას არაერთი ეგზემპლარი დაიკარგა. სამწუხაროდ, წიგნების ჩაბარებისას არ იქნა დაცული კოლექციის დაუშლელობის პრინციპი. საჯარო ბიბლიოთეკაში „ქმნკგ საზოგადოების“ ფონდი დაშალეს და ბიბლიოთეკის სხვადასხვა ფონდებს შეუერთეს.

ილიას პირადი ბიბლიოთეკისა და „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების“ ბიბლიოთეკის ფონდების აღდგენა წლების განმავლობაში პრაქტიკულად შეუძლებლად მიაჩნდათ, რადგან ეგზემპლარების მოძიება საჯარო ბიბლიოთეკის საერთო ფონდში გაფანტვიდან რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ ძალზე რთული წარმოსადგენი იყო.

1945 წლიდან ბიბლიოთეკის მაშინდელი დირექტორის მოადგილის, ცნობილი ბიბლიოთეკათმცოდნის ნიკო ლორთქიფანიძის ბრძანებით ბიბლიოთეკის ყველა ფონდში დაიწყო ილია ჭავჭავაძის პირადი ბიბლიოთეკის ეგზემპლართა მოძიება, წლების მანძილზე ჩატარებული შრო-

მის შედეგად ქართველოლოგიის განყოფილების მთავარმა ბიბლიოთეკარმა თამარ მაჭავარიანმა ბიბლიოთეკის ფონდებიდან გამოაცალკევა ჭავჭავაძისეული ბიბლიოთეკის ნაწილი და 1957 წელს მწერლის დაბადებიდან 120 წლისთავზე გამოსცა კატალოგი. თუმცა ილიას ბიბლიოთეკაში გაცილებით მეტი წიგნი უნდა ყოფილიყო. ამის საფუძველს მწერლის მემორიალური მასალებისა და სამუშაო კაბინეტის ფოტოსურათების შესწავლა იძლეოდა. მწერლის პირადი ბიბლიოთეკის კოლექციის აღდგენისათვის აუცილებელი იყო მუშაობის გაგრძელება. 1986 წელს ლიტერატურის ინსტიტუტის თანამშრომელმა, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორმა ლევან ჭრელაშვილმა კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტის სეიფში მიაკვლია „ქმნკგ საზოგადოების ბიბლიოთეკისა“ და „ილია ჭავჭავაძის ბიბლიოთეკის“ კატალოგებს, კატალოგების შესწავლამ გააიოლა მწერლისეული წიგნების მოძიება. ქართველოლოგიის განყოფილების თანამშრომლებმა ეთერ იმნაძემ და გიული რამიშვილმა „ქმნკგ საზოგადოების“ საინვენტარო ნომერის მიხედვით მოახერხეს ბიბლიოთეკის საერთო ფონდიდან კოლექციის ეგზემპლარების გამოყოფა. გამოვლინდა ეგზემპლარები, რომლებიც მწერლის ბიბლიოთეკის კატალოგში არ იყო შესული. 1987 წელს დაიბეჭდა ილია ჭავჭავაძის პირადი ბიბლიოთეკის კატალოგის მეორე, შევსებული, მაგრამ არასრული გამოცემა.

მრავალი წიგნის მოძიება მაინც არ ხერხდებოდა. აუცილებელი იყო „ქმნკგ საზოგადოების“ თითოეული წიგნის ვიზუალური დათვალიერება. არადა ბიბლიოთეკის საცავებში ათასობით წიგნის გადასინჯვა მრავალ პრობლემას ქმნიდა, მართალია, საზოგადოების გამოცემებს უმეტესად მსგავსი ყდები და ყუაზე საზოგადოების ინიციალები ჰქონდათ ამოტვიფრული, მაგრამ

ყდები დროთა განმავლობაში დაზიანებული, გამოცვლილი ან რესტავრირებული იყო. ზოგიერთი წიგნი რესტავრაციის დროს ისე იყო კიდურმოჭრილი, რომ ვეღარ ხერხდებოდა მინანურების ამოკითხვა. ბევრს დაკარგული ჰქონდა თავფურცელი, წიგნების გადაშლა და ვიზუალური დათვალიერება კი დიდ შრომას მოითხოვდა.

1999 წელს საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის გენერალური დირექტორის – ლევან ბერძენიშვილის ბრძანებით გადაწყდა „ქმნკგ საზოგადოების“ ფონდის გამოყოფა ბიბლიოთეკის ფონდებიდან და ქართული ნაბეჭდი ერთეულის საარქივო ფონდში მისი ერთიანი კოლექციის შექმნა; ილია ჭავჭავაძის პირადი ბიბლიოთეკის მაქსიმალური სისრულით აღდგენა და იშვიათ გამოცემათა განყოფილებაში ერთიანი კოლექციის სახით დაცვა. ამ ამოცანის განხორციელება დაევალა საბიბლიოთეკო რესურსების დირექტორს ლევან თაქთაქიშვილს, რომლის უშუალო მონაწილეობით დაიწყო საჯარო ბიბლიოთეკის 1937 წლის (როცა „ქმნკგ საზოგადოების“ ფონდი შემოვიდა ბიბლიოთეკაში) საინვენტარო წიგნებზე მუშაობა და გამოჩნდა „ქმნკგ საზოგადოების“ ბიბლიოთეკის კოლექციის მოძიების ახალი გზა. გაირკვა, რომ საჯარო ბიბლიოთეკისათვის საზოგადოების ფონდის გადაცემის დროს წიგნებს თან ახლდა სია. მართალია, იგი შემდეგ დაიკარგა, მაგრამ მასში ჩანერილი წიგნის რიგითი ნომერი ჩვენი ბიბლიოთეკის საინვენტარო წიგნის შემოსვლის წყაროს აღმნიშვნელ გრაფაში იყო მითითებული, ასე რომ, საინვენტარო წიგნის დახმარებით შესაძლებელი გახდა დადგენილიყო, თუ რომელი წიგნები იყო წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოებისა“ და რომელი არა. მეტიც, ამ სიის რიგითი ნომერი პროპორციულად იზრდებოდა საზოგადოების საინვენტარო ნომრის შესაბამისად, ე.ი. ჩვენს საინვენტარო წიგნში შემოსვლის წყაროს აღმნიშვნელ გრაფაში ჩანერილი ციფრით შეგვეძლო დაგვედგინა ამ წიგნის ძველი საინვენტარო ნომერიც. ამრიგად, „ქმნკგ საზოგადოების“ ბიბლიოთეკის ეგზემპლარები საჯარო ბიბლიოთეკის ყველა ფონდში იქნა მოძიებული, ამოცანის განხორციელება ძნელი აღმოჩნდა, განსაკუთრებით გაძნელდა მოძიებული ლიტერატურის ინვენტარიზაცია. დაისახა მიზანი, „ქმნკგ საზოგადოების“ ბიბლიოთეკის ფონდი აღდგენილიყო იმ საინვენტარო ნომრებით, რომლებიც მათ „ქმნკგს“ ბიბლიოთეკაში ჰქონდათ. ამით, ფაქტობრივად, აღდგებოდა „ნკ საზოგადოების“ მიერ 1887, 1905 და 1911 წელს გამოცემული მისივე წიგნსაცავის კატალოგებიც და ერთად მოიყრიდა თავს ამ ბიბლიოთეკაში დაცული პირადი კოლექციებიც.

ასეც მოხდა. აღდგა საზოგადოების ბიბლიოთეკის წიგნადი ფონდი ძველი საინვენტარო ნომრებით. ჩვენს ბიბლიოთეკაში ეს ფონდი დაცულია FS (ქართულენოვანი გამოცემები) და TS (არაქართულენოვანი გამოცემები) ლიტერით. (ხელნაწერთა ფონდი. საბედნიეროდ, 1937 წელს არ დაშლილა და დღეს ხელნაწერთა ინსტიტუტშია დაცული). მივაკვლიეთ ილია ჭავჭავაძის, რაფიელ ერისთავის, დავით ჩუბინაშვილის, დიმიტრი ბაქრაძის, პეტრე უმიკაშვილის პირად ბიბლიოთეკა-კოლექციებს: არაერთ ხელნაწერს, რომელიც შეცდომით წიგნად ფონდში იყო დაცული. უიშვიათეს ფოტოებს, ილია ჭავჭავაძის, დიმიტრი ყიფიანის, ივანე ჯავახიშვილის, იაკობ გოგებაშვილის, კათოლიკოს-პატრიარქის კირიონის, ექვთიმე თაყაიშვილის და სხვათა მინაწერებსა და შენიშვნებს.

ილიას პირადი ბიბლიოთეკის მდიდარ კოლექციაში პერიოდული გამოცემებიც იყო, რომლებმაც წიგნების ბედი გაიზარეს და მათ მსგავსად ისინიც ბიბლიოთეკის ფონდებში გაფანტეს. მათი მოძიება უფრო რთული აღმოჩნდა. მოგვიანებით, 2008 წელს შესწავლილ იქნა ეროვნული ბიბლიოთეკის პერიოდულ გამოცემათა საცავისა და საქართველოში ნაბეჭდი და ელექტრონული რესურსების გამოცემების საარქივო ფონდის განყოფილებებში დაცული ეგზემპლარები. გადაისინჯა მრავალი სავარაუდო გაზეთი და ჟურნალი. საბოლოოდ კოლექციას შეემატა სამოცდაათ ერთეულამდე გაზეთი „ივერია“. ჟურნალები „მოამბე“, „ივერია“ და „აკაკის თვითური კრებული“.

ილია ჭავჭავაძის კოლექციის წიგნები წითელი და ლურჯი ფანქრითაა გადანომრილი, რომელთა შესახებაც სხვადასხვა მოსაზრება არსებობდა, საბოლოოდ, ლ. თავთაქიშვილმა გაარკვია, რომ ეს ციფრები თაროებზე წიგნების რიგითობის აღმნიშვნელია და ეგზემპლარები მათ მფლობელს გადაუწომრავს.

ილიას პირადი ბიბლიოთეკის ფონდი. ილიას პირადი ბიბლიოთეკის მრავალფეროვან კოლექციაში მეცნიერებისა და კულტურის თითქმის ყველა დარგის წიგნი, გაზეთი და ჟურნალია თავმოზრდილი, რაც მწერლის ინტერესების მრავალმხრივობას ადასტურებს. რაოდენობრივად ყველაზე მეტი მხატვრული ლიტერატურაა, თუმცა ბიბლიოთეკა თემატურად მოიცავს ისტორიისა და სამართლის, ფილოსოფიისა და სოციოლოგიის, გეოგრაფიისა და ეკონომიკის, განათლებისა და გრამატიკის, სოფლის მეურნეობისა და მედიცინის დარგებს. ამასთან, ბიბლიოთეკაში წიგნები ქართულ, რუსულ, გერმანულ, ინგლისურ, ფრანგულ, იტალიურ, პოლონურ, ბერძნულ

ენებზეა დაბეჭდილი. ქართული ძალიან ცოტაა შემორჩენილი. მათ შორისაა 1884 წელს თბილისში გამოცემული „დაბადება“; მიხეილ თამარაშვილის „ისტორია კათოლიკობისა ქართველთა შორის“; დიმიტრი ბაქრაძის „ისტორია საქართველოსი“. აქვეა ძველნაბეჭდი წიგნები: მოსკოვში დაბეჭდილი 1816 წლის „ახალი აღთქმა“ და 1768 წლის „ჟამნი“; 1712 წელს ვახტანგ VI-ის სტამბაში დაბეჭდილი „ვეფხისტყაოსანი“ და 1886 წელს გამოცემული „ქილილა და დამანა“ და „დავითნი“. ბოლო სამი წიგნი განსაკუთრებულად ჰყვარებია მგოსანს.

ილიას კოლექციაში ნაყიდის გარდა მრავალი ნაჩუქარი წიგნია საინტერესო წარწერით. მათ შორისაა: იაკობ გოგებაშვილის, ალექსანდრე ცაგარელის, ალექსანდრე ხახანაშვილის, მოსე ჯანაშვილის, ზაქარია ჭიჭინაძის, ვალერიან გუნიასა და სხვათა ავტოგრაფიანი გამოცემები.

ნაჩუქარ წიგნებში ვხვდებით განსაკუთრებულ ეგზემპლარებს, რომელთათვისაც ყდები სპეციალურად შეუკვეთავთ. ერთ-ერთი ასეთი წიგნია **А. Калиновский**. „Где правда? История Афонского монастыря“. 1885 წელს სანკტ-პეტერბურგშია გამოცემული ოქროვარაყიანი წიგნი მუყაოზე გადაკრული მუქ იასამნისფერ ქსოვილიან ყდაში. ოქრომელნითაა დამშვენებული მოზარჩობული ტვიფრული ორნამენტები და ტვიფრულივე წარწერა: „Его Сиятельству Ильи Григорьевичу Чавчавадзе“. ეგზემპლარი ბერ ბენედიქტეს მიუძღვნია ილიასათვის, რასაც ადასტურებს მინაწერი: „С надеждою на благосклонное внимание и милостивное содействие Вашего Сиятельства препровождает смиренный раб старец Венедикт поверенный Афонского грузинского братства. СПб. 7 авг. 1885 г.“ ბერი ბენედიქტე ბარკალაია მე-19 საუკუნის ოთხმოციან წლებში ჩამოვიდა საქართველოში ათონის ივერთა მონასტრიდან, რათა მასზე კუთვნილი უფლება დაებრუნებინა ქართველი სამღვდლოებს, ცხადია, ბერი დახმარებისათვის ქართული ეკლესიისა და ქართველი ერის გულშემატკივარ მწერალს მიმართავდა.

კოლექციაში დაცულია 1890 წელს გამოცემული იოსებ დავითაშვილის თხზულებანი, რომლის ტვიფრულ-ვარაყიანი ასოებით დამშვენებულ ყდაზე ვკითხულობთ – „ი. დავითაშვილი. ი. ჭავჭავაძეს“. ეს წიგნი სხვა მხრივაცაა საყურადღებო. ილია განსაკუთრებული სტუმართმოყვარეობით იყო ცნობილი. მის ოჯახში იკრიბებოდნენ მწერლები, მსახიობები, საზოგადო მოღვაწეები. მიუხედავად ამდენი მეგობრისა და საკუთარი ოპტიმისტური ბუნებისა, ილია მაინც მარტოსულობას უჩიოდა, რაზეც წიგნში გაკეთე-

ბული მისი ჩანიშნვები მეტყველებს. „ბევრი რამა ვთქვი საგრძნობი, მაგრამ მსმენელი ძვირია“, ეტყობა ილიას გულსაც მოხვდა ეს სიტყვები, თვითონაც ხომ ამოიკვნესა ერთხელ: „ამდენ ხალხში კაცი არ არის, რომ ფიქრი ვანდო. გრძნობა ჩემი გავუზიარო!“

ზურაბ ავალიშვილი თავის თხზულებას „Присоединение Грузии к России“ უძღვნის ილიას ასეთი წარწერით: „Князю Илье Григорьевичу Чавчавадзе почтительное приношение автора“. ილიას ფანქრით ხელში წაუკითხავს ეს წიგნი და ზოგიერთ საკითხზე თავისი უკმაყოფილება მიუწერია. ტექსტში ერთ ადგილას, ციტატაა მარი ბროსეს მიერ ფრანგულ ენაზე გამოცემულ პაპუნა ორბელიანის ქრონიკებიდან, რომლის შესახებაც ილიას, თავისი გულისწყრომა მიუწერია: „რა ქართველია, რომ ქართულის წყაროებს ფრანციკულიდამ იღებს“. იქ სადაც ავტორი ერეკლე მეფის ანდერძს ეხება... „Сила и даже подлинность которой оспаривались“, ილია ჭავჭავაძეს მიუწერია „подлинность не имеется“; ტექსტში – „В Грузии ге сталкивались интересы европейских держав“... მინერილია – „Не совсем так. Наполеон уже принимал меры против этого, но не имел времени серьезно им заняться“ და სხვა. თუმცა ხანდახან აღფრთოვანებასაც გამოხატავს. მაგალითად, წიგნში ავტორი აღნიშნავს, თუ რა განსხვავებაა რუსეთისა და ინგლისის პროტექტორატს შორის და ხაზს უსვამს, თუ რატომ ვერ შეითვისა მეფის რუსეთმა ინგლისური სისტემა. ილიას ეს ადგილი ორი ხაზით მოუნიშნავს და თავისი უკმაყოფილება რუსეთის თვითმპყრობელობის პოლიტიკით ერთი სიტყვით გამოუხატავს და მიუწერია – „ჯან!“

სპეციალურად ილიასათვისაა მომზადებული „ქართლ-კახური გალობის“ ტვიფრულ-ვარაყიანი ასოებით მორთული ყდა, რომელზეც ვკითხულობთ: „მისს ბრწყინვალეობას თ.ი. გ. ჭავჭავაძეს ქართლ-კახური გალობა „კარბელაანთ კილოთი“ მეორე ნაწილი ცისკარი“. ილია თვითონ არ მღეროდა, მაგრამ ძალიან უყვარდა ქართული ხალხური სიმღერები. მათი ძლიერი გრძნობა და მომხიბვლელობა მის ლექსებშია აღბეჭდილი. მეფის რუსეთის დამპყრობლური პოლიტიკის შედეგად ქართული ხალხური სიმღერა და საეკლესიო გალობა მივიწყების გზაზე იდგა. იგი ყველგან იდევნებოდა და ძველი სიმღერა-გალობის მცოდნენიც აღარ რჩებოდნენ. ამიტომ ქართული კულტურის მოამაგეებმა გადაუდებელ ამოცანად დაისახეს ძველი ქართული სიმღერისა და გალობის აღდგენა, მათი ნოტებზე ჩაწერა, მომღერალთა გუნდების შექმნა და ფართო პროპაგანდა. ამათ საფუძველი ჩაუყარეს ქართულ პროფესიულ მუ-

სიკას. ამ დიდ ეროვნულ მოვლენას ორი ვრცელი წერილი მიუძღვნა ილიამ, რომელიც გაზეთ „ივერიაში“ გამოაქვეყნა.

კოლექციაში დაცულია ილიასადმი მიძღვნილი ვალერიან გუნიას „საქართველოს კალენდრის“ რამდენიმე ეგზემპლარი, რომელსაც გამომცემლის ავტოგრაფი ამშვენებს: „თავ. ილია გრიგოლის ძე ჭავჭავაძეს შემდგენლისაგან“. „თავად ილია ჭავჭავაძეს ავტორისაგან“; „დიდ ილიას პატარა ვალერიან გუნიასაგან“. ილიასა და ვალერიანს დიდი მეგობრობა აკავშირებდა, ვალერიანი მას თავის მასწავლებლად თვლიდა.

აქვეა იაკობ გოგებაშვილის მიერ ნაჩუქარი ნაშრომები მისივე ავტოგრაფებით „ილია გრიგოლის ძეს ჭავჭავაძეს მეუღლითურთ“ და „ილია გრიგოლის ძეს თავადს ჭავჭავაძეს სახლობითურთ“ და სხვა. ალექსანდრე ცაგარელის წიგნებზე ვკითხულობთ: – „ჩემს ძველ მეგობარს“ და „ილიკო ჭავჭავაძეს ნიშნად ხსოვნისა ავტორისაგან 1873 წ. ალექსანდრე ხახანაშვილი საკუთარ ნაშრომს „Источники по введению христианства в Грузии“ – მწერალს ასეთი წარწერით უძღვნის „დიდად პატივცემულს ილია ჭავჭავაძეს“.

ილიასათვისაა მომზადებული მუქ წვანე კოლენკორის ყდაში ჩასმული ორი წიგნიც. ორივე მათგანის ყდაზე ტვიფრული ოქრომელნითაა შესრულებული წარწერა: „ივერიის რედაქტორს თ. ილია ჭავჭავაძეს“. პირველი მათგანია მოლიერის თხზულება „კრიჟანგი“, მეორე კი – „საანდაზო ლექსები და აღწერა თავადთა და აზნაურთა გვარებისა“ – განსაკუთრებული და ერთადერთია, რომელშიც უცნობ პიროვნებას ყურნალ „ივერიაში“ დაბეჭდილი საანდაზო ლექსები და „შემოკლებითი აღწერა საქართველოსა შინა მცხოვრებთა თავადთა და აზნაურთა გვარებისა“ ერთად აუკინძავს და მიუერთმეგია ილიასათვის პატივისცემის ნიშნად.

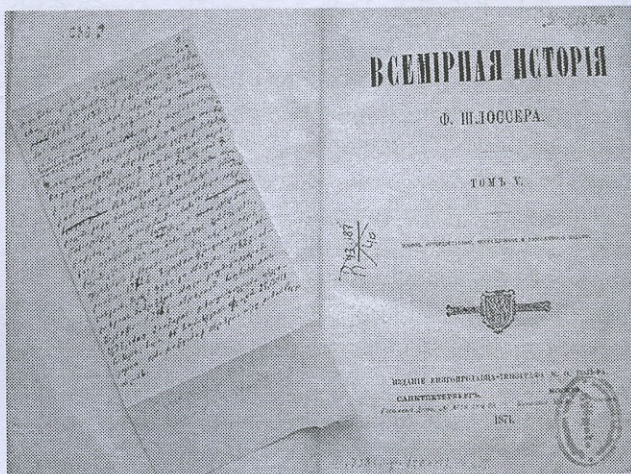
ილიასათვის არტურ ლაისტს გერმანულ ენაზე მიუწერია გამოცემული „გოეთეს-გალერეა“ უჩუქებია წარწერით ფრანგულ ენაზე: „თავად ი. ჭავჭავაძეს გამოჩენილს და პატივცემულს“. პოეტს ხანგრძლივი მეგობრობა აკავშირებდა არტურ ლაისტთან, რომელიც ასე იგონებდა მას: ილია მშვიდი და თითქოს აუღელვებელი იყო, თავდაჭერილი, როგორც ლხინში, ისე მწუხარებაში. ხასიათის ამ თვისებით ილია გოეთეს მოგვაგონებს, რომლის პოეზიაც მას ძლიერ მოსწონდა და უყვარდა. იდეალურ პოეტად მიაჩნდა, „ოლიმპიელს“ უწოდებდა და ქებას უძღვნიდა მის უნივერსალურ ცოდნას. ილია არა მარტო ლიტერატურის, არამედ ცხოვრების ევროპიზაციის მომხრე იყო. სულით და გულით კი მუდამ ქართველად დარჩა.

ნიგნზე დაულალავი მუშაობის ჩვეულება ილიას სიყრმიდან გამოჰყვა და სიკვდილის ბოლომდე არ ულალატია მისთვის, რასაც ადასტურებს სამი წიგნი. ისინი საკუთარ სანერ მაგიდაზე გადაშლილი დარჩენია მწერალს. მათზე მუშაობის პროცესში ამოუწერია საჭირო მასალა და ჩანაწერები წიგნებში ჩარჩენია. პირველი – ჯონ ლებოკის 1876 წელს გამოცემული ნაშრომი – „Начало Цивилизации“. მასში ჩარჩენილი ავტოგრაფი პატარა ნაწყვეტია ფელეტონისა „აი ისტორია“, რომელიც გაზეთ „ივერიაში“ იბეჭდებოდა, მეორე – ფ. შლოსერის „Всемирная история“-ს მეხუთე ტომია, რომელშიც ჩარჩენილია წერილის ნაწყვეტი „ირლანდია და ინგლისი“, მესამე – ედ. ტაილორის „Антропология“. მასში დევს მწერლის მიერ სათანადო გვერდების აღნიშვნით, რუსულად შედგენილი საკითხების სია. ჩანაწერების მიხედვით ირკვევა, რომ ერთ პატარა საკითხის, მაგალითად „Сождение“–ს შესახებ ილიას ექვსი სხვადასხვა ავტორის შრომა გადაუსინჯავს, ამოუწერია გვერდები და მათ იმონებებს წერილში „აი ისტორია“.

კოლექციაში დაცულ ერთ–ერთ ეგზემპლარში („წიგნი თანამდებობათათვის სამრევლოთა მღუდელთასა“ – შედგენილი არქიმანდრიტის ტარასისაგან) აღმოჩნდა ეკატერინე ჭავჭავაძის წერილი თავისი მოურავის ნიკო ჩიჩუასადმი, რომელიც 1865 წლითაა დათარიღებული. რა ვითარებაში ჩარჩა წერილი ილიას კუთვნილ წიგნში, უცნობია. თუმცა ცნობილია ფაქტი ილიასა და ეკატერინეს შეხვედრის შესახებ „ცარსკოე სელოში“. საუბრის შემდეგ ეკატერინემ ილიას გადასცა ნიკოლოზ ბარათაშვილის ხელნაწერი რვეული, რომელიც პოეტს თავისი მუზისათვის უჩუქებია. ფაქტობრივად, ილიამ ბარათაშვილი მაშინ აღმოაჩინა. „ვერ წარმოიდგენთ, რა შთაბეჭდილება მოახდინა ამ ლექსმა ილიაზე. მთელი კვირა ბოდავდა ბარათაშვილით“ – იხსენებდა ილიას დისწული კოხტა აფხაზი.

ილიას სახლში სტუმართა რიცხვმა შესამჩნევად იმატა იმის შემდეგ, რაც ილია ახალ ბინაში დასახლდა. ძველ სტუმრებს – ნიკო ცხვედაძეს, იაკობ გოგებაშვილს, ეკატერინე გაბაშვილს, სტეფანე ჭრელაშვილს, ანტონ ფურცელაძეს, გიორგი წერეთელს, ლევან ჯანდიერს, დავით ბარათაშვილს, დავით სარაჯიშვილს ახალი სტუმრებიც მოემატნენ, ესენი იყვნენ: გრიგოლ ვოლსკი, ნიკო ლოლობერიძე და მრავალი სხვა. აქვე იმართებოდა ილიას ცნობილი ხუთშაბათობები, სტუმრებს ილიასთან ერთად მუდამ მასპინძლობდა მომღიმარი დიასახლისი, ოღლა მეუღლის არაჩვეულებრივი მეგობარი იყო ყველა საქმეში. წყვილის საოცრად თბილი და განსაკუთრებული

ურთიერთობა საქვეყნოდ იყო ცნობილი. კოლექციაში დაცული რამდენიმე წიგნი პირადად ოღლა ჭავჭავაძის კუთვნილებაა. ილიას 1892 წელს გამოცემული საკუთარ თხზულებათა პირველი ტომი მეუღლისთვის უჩუქებია წარწერით – „ჩემს კარგ ოლიკოს ილია ჭავჭავაძე“, აქვეა ფ. გოგიჩაიშვილის, ბ. ესაძის, ი. ყაზბეგის, ა. ფირალოვისა და სხვათა მიერ ნაჩუქარი გამოცემებიც. ოღლასვე ეკუთვნის კოლექციის ყველაზე პატარა წიგნი, რომელიც მისთვის საკუთარ მოძღვარს უჩუქებია. ტფილისში 1900 წელს დაბეჭდილ მინიატურულ წიგნს – მოსე გიორგის ძე ჯანაშვილის „უკვდავთა ღაღადებანი“ წითელი მელნით შესრულებული ავტოგრაფი ამშვენებს: „ღრმად პატივცემულს ოღლა თადეოზის ასულს კნინა ჭავჭავაძისას. მ. ჯ.–საგან“.

მოსე ჯანაშვილისვე მიძღვნის ტექსტია ვახუშტი ბატონიშვილის „აღწერა საქართველოსაზეც“, რომლის I წიგნი 1892 წელსაა გამოცემული. მასზე გაკრული ხელითაა მიწერილი: „დიდად პატივცემულ ილია გრიგოლის ძე ჭავჭავაძეს გამომცემლისაგან“.

მიძღვნის ტექსტებია 1903 წელს თბილისში გამოცემულ ზაქარია ჭიჭინაძის წიგნებზეც – „კათოლიკეთა ეკლესია საქართველოში“ და „მღვთის–მშობლის კათოლიკეთა ეკლესია ბათუმში“. ორივე მათგანის თავფურცლებზე ერთნაირი შინაარსის წარწერაა: „დიდად პატივცემულს ილია გრიგოლის ძე ჭავჭავაძეს პატივისცემით ეძღვნის დამწერისაგან“.

ილიას სამუშაო კაბინეტი

ამ კოლექციის გადათვალერებისას თვალწინ წარმოგვიდგება დიდი მწერლის სამუშაო კაბინეტი: წიგნებით სავსე ჩუქურთმიანი კარადები და თაროები. კედელზე უხვად წარმოდგენილი მწერლის მიერ გერმანიაში შექმნილი ლითოგრაფიები, წიგნის კარადების თავზე მდიდრულ ჩარჩოში ჩასმული სამი პორტრეტი: შოთა რუსთავე-

ლის, ერეკლე მეორის და ჯუზეპე გარიბალდის, ისინი თითქოს სანერ მაგიდას გადმოჰყურებენ, რომელზედაც გლობუსი, სამელნე, ხის საფერფლე და საანგარიშო დევს. მაგიდის დიდი ნაწილი გადაშლილ წიგნებს უკავია, მათ ლამპის თეთრი შუქი დასთამაშებს. საკუთარ ოთახში სანერ მაგიდასთან დიდ სავარძელზე ერის დიდი გულშემატკივარი და მისი სულიერი მამა მოკალათებულა და სამშობლოს ანმყოთი დადარდიანებული თავისი მადლიანი კალმით საკუთარი ქვეყნის ნათელ მომავალს ძერწავს. თითქოს შენც იმ ოთახში შეაბიჯებ და დიდი მოაზროვნის შინაგან სამყაროს, მისი შემოქმედების ატმოსფეროს ეზიარები. ჩაგესმის დიდი ილიას ყოვლისმომცველი სიტყვები: „ენა, მამული, სარწმუნოება“.

მადლიერი შთამომავლობისათვის ძვირფასია დიდი მგოსნისა და თავდადებული მამულიშვილის ცხოვრება, შემოქმედება, მისი ყოველი ნააზრევ-ნაფიქრალი, ხელნაწერი, წიგნი, ჟურნალი, გაზეთი, წიგნი და თუნდაც მისი ხელშეწახები დაუნერვლი ფურცელი. ქართველი ხალხის ისტორიული ცხოვრების, ჩვენი ქვეყნის წარსულის, ანმყოს და მომავლის სიმბოლოდ ქცეული დიდი

ილიას კოლექცია მუდამ უძვირფასეს განძად დარჩება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება: თანამედროვეთა მოგონებები / [შემდგ.: ლ. ნანიტაშვილი]. — თბ.: რჩეული. 2004. — 147 გვ.
2. თავთაქიშვილი ლ. წერა-კითხვის საზოგადოების ბიბლიოთეკის აღდგენა // ქართული წიგნი. — 2001. — აპრილი, — № 4.
3. შარაძე გ. ილია ჭავჭავაძე. 1837-1907: ცხოვრება, მოღვაწეობა, შემოქმედება. ფოტომატთან: 2 წიგნად; წიგნი 1, 1837-1885. — თბ.: ხელოვნება, 1987. — 376 გვ.
4. მაჭავარიანი თ. ილია ჭავჭავაძის პირადი ბიბლიოთეკის კატალოგი / საქ. სსრ კულტურის სამინისტრო [შემდგ.: თ. მაჭავარიანი]. — თბ., 1957. — 92 გვ.
5. ილია ჭავჭავაძის პირადი ბიბლიოთეკა / საქ. სსრ სახ. რესპ. ბიბ-კა; [შემდგ.: ვ. იმნაძე, გ. რამიშვილი; რედ. კ. რამიშვილი]. : (მე-2 შვეს. და შესწ. გამოც.). — თბ., 1987-207 გვ.

დავით კლდიაშვილი - 160

თინათინ იოსავა

დავით კლდიაშვილის ლიტერატურული მემკვიდრეობის ადრეული გამოცემები

(ბიბლიოგრაფიული ეტიუდი)

დავით კლდიაშვილის შემოქმედება — ეს სრულიად ახალი სიტყვა იყო ქართულ მხატვრულ ლიტერატურაში. თავისი ორიგინალურობით, თემატიკით, მანერითა და სტილით, პერსონაჟთა ოსტატურად და სიღრმისეულად ჩვენებით მან მაშინვე მიიპყრო საზოგადოების ყურადღება და მყარად დაიმკვიდრა თავისი ადგილი ცნობილ მწერალთა შორის. როგორც თითქმის ყველა ახალი ლიტერატურის წარმომადგენელმა, მანაც თავისი პირველი ნაწარმოებები პერიოდულ ორგანოებში გამოაქვეყნა. პირველი იყო მისი მოთხრობა „შერისხვა“, რომელიც 1893 წელს დაიბეჭდა „მოამბეში“ და იმთავითვე მოჰყვა ლიტერატორთა ყურადღების არეში. მანამდე მას მხოლოდ თარგმანები ჰქონდა გამოქვეყნებული ჟურნალ „თეატრში“ (1885).

ის მეტად მოკრძალებულად აფასებდა თავის მწერლურ შესაძლებლობებს, მაგრამ როდესაც 1897 წ. ამავე ჟურნალში თავისი „სამანიშვილის

დედინაცვალი“ გამოამზეურა, დარწმუნდა, რომ მისი მოწოდება მწერლობა იყო, როგორც ჩანს, ის ადრევე გრძნობდა ამას, რამდენადაც სწორედ სამხედრო სამსახურში ყოფნისას შექმნა თავისი შედეგები. 1882 წელს დაამთავრა რა სამხედრო სასწავლებელი, სამსახური ბათუმის გარნიზონში დაიწყო. თითქმის საუკუნის მეოთხედი იღვანა მან ბათუმში და აქ შექმნა საყოველთაოდ აღიარებული მოთხრობები: „შერისხვა“, „მსხვერპლი“, „სოლომონ მორბეულაძე“, „ქამუშაძის გაჭირვება“, „სამანიშვილის დედინაცვალი“, „მიქელა“ და სხვ.

კლდიაშვილის ჰუმანური დამოკიდებულება და ლოიალურობა ქვეშევრდომთა მიმართ, დაჩაგრული ხალხის მოძრაობისადმი თანაგრძნობა, მისი ქველმოქმედებითი მოღვაწეობა (თეატრალური დადგმები, ბიბლიოთეკების გახსნისთვის ხელშეწყობა და სხვ.) ხელისუფლებას შეუმჩნეველი არ დარჩენია. სხვათა შო-

რის, ცნობილი აჭარელი ყაჩაღის, მეველედ დასამიძის გასამართლების დროს თარჯიმნად მიიწვიეს და ყოველმხრივ ცდილობდა, ისე შერბილებულად ეთარგმნა მეველედის სიტყვები, რამდენადაც შეიძლებოდა. თანაგრძნობა გამოენვია დამსწრეთა და მბრალმდებლებში. ამგვარად, დ. კლდიაშვილი „არასაიმედოდ“ იქნა მიჩნეული და 1908 წელს გადააყენეს სამხედრო სამსახურიდან. ამას დაემატა ისიც, რომ მან რევოლუციური გამოსვლების დროს ბათუმში ერთგვარი – „პასიურობა“ გამოიჩინა – თავისი ნაწილი არ ჩააბა ხოცვა-ჟლეტაში, ესეც გაუხსენეს კარგა ხნის შემდეგ და ამის გამო გენერალ გრიაზნოვთან იყო თბილისში გამოძახებული. იმან იხსნა, რომ გენერალი რევოლუციონერებმა მოკლეს და დ. კლდიაშვილისათვის ახლა აღარავის არ ეცალა.

უკვე ცნობილი მწერალი – დავით კლდიაშვილი ქუთაისში დასახლდა. როცა პირველი მსოფლიო ომი დაიწყო, რუსეთის არმიას ამ დროს ძალიან აკლდა გამოცდილი კადრები და დ. კლდიაშვილი 1915 წელს დააბრუნეს სამსახურში და საბრძოლო პერიპეტიებში მოუხდა ჩართვა. მას კვლავ დევნიდა სამხედრო ხელისუფლება და დასაჭერადაც ჰქონდა საქმე, მაგრამ ახლა უკვე თებერვლის რევოლუციამ იხსნა. შემდეგ იგი საბოლოოდ დასახლდა თავის მშობლიურ სოფელ სიმონეთში, და მთლიანად ლიტერატურულ საქმიანობას მოკიდა ხელი, აქ შექმნა მან ქართულ მემუარული ჟანრის შედეგრი „ჩემი ცხოვრების გზაზე“.

როგორც მისი ცხოვრება გვიჩვენებს, სამწერლო გზაზე მას მძიმე, საკმაოდ აფორიაქებული სამოღვაწეო, სრულიად არამშვიდი, დაულაგებელი პირობები გააჩნდა. მით უფრო დასაფასებელია, რომ მან ამ პირობებშიც მოახერხა დიდ მწერლად ჩამოყალიბებულიყო და მყარად დაემკვიდრებინა თავისი ადგილი.

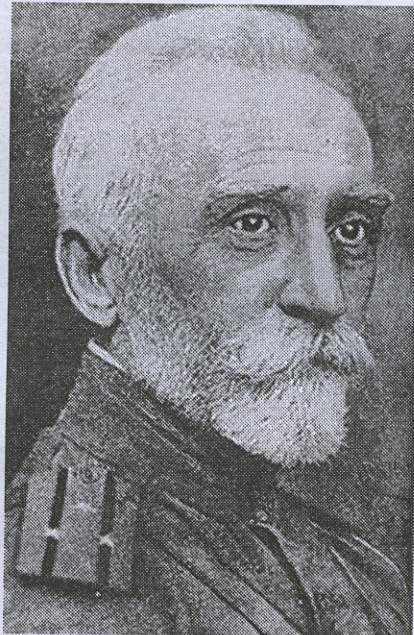
დავით კლდიაშვილის ცხოვრება სიყმანვილიდანვე ისე წარიმართა, რომ აღრიდანვე მოწყვეტილი დარჩა მშობლიურ გარემოს. 10–12 წლის ბიჭუნამ ქართული იმდენად დაივიწყა, რომ რუსეთში 3–წლიანი სწავლების შემდეგ, ოჯახში ჩამოსული, დედას თარჯიმნის მეშვეობით თუ დაელაპარაკებოდა, თუმცა მას იმდენად შენივთებული ჰქონდა მშობლიურისადმი ლტოლვა,

ქართული ენა და ლიტერატურა, ადვილად შესძლო ყოველგვარი სირთულის დაძლევა, რაც სამწერლო ასპარეზისაკენ დაბრკოლებად ელობებოდა. სიყმანვილეში მასზე განსაკუთრებით დიდი იყო ნიკო ლომოურის გავლენა. ვინ იცის, იქნებ სწორედ ამ მწერალმა ააფეთქა მასში მიძინებული სურვილი, ხელი მოეკიდა არა მარტო მდიდარი ქართული ლიტერატურის შესწავლისათვის, არამედ მასში უშუალოდ ჩართულიყო.

დ. კლდიაშვილმა აღრიდანვე მიიპყრო მაშინდელი დროის უკვე ცნობილი თუ ახალბედა ლიტერატორ–კრიტიკოსებისა, პირველად მის ნაწარმოებებს ხომლელი (რომანოზ ფანცხავა) გამოეხმაურა; ივანე გომართელმაც მიაქცია ყურადღება ახალგაზრდა მწერალს. კიტა აბაშიძეც მის შემოქმედებას დიდი გულისყურით ადევნებდა თვალს, რაც შეეხება დ. კლდიაშვილის შემდეგი დროს კრიტიკოსებსა და მკვლევარებს, მათი რაოდენობის განსაზღვრაც კი შეუძლებელია. მწერალმა უდიდესი სახელი მოიპოვა, განსაკუთრებით მას შემდეგ, როდესაც მისი შემოქმედების შესწავლა სასკოლო რეპერტუარის აუცილებელ ნაწილად იქცა.

დ. კლდიაშვილი ქართველი ხალხის უსაყვარლეს მწერლად თავიდანვე გახდა. 1930 წელს, სიკვდილამდე ერთი წლით ადრე, მას მოღვაწეობის 40 წლის იუბილე გადაუხადეს და რესპუბლიკის სახალხო მწერლის საპატიო წოდება მიანიჭეს.

თავდაპირველად მისი ნაწარმოებები იბეჭდებოდა ჟურნალებში „მოამბე“ და „თეატრის მატინე“. შემდეგ ჟურნ. „კავკასიონსა“ (1924) და „ახალ კავკასიონში“ (1925), სწორედ ჟურნალებში გამოქვეყნდა მისი ნაწარმოებები: „შერისხვა“ (1893); „სამანიშვილის დედინაცვალი“ (1897); „მრეველი“ (1898); „ქამუშაძის გაჭირვება“ (1900); „ირინეს ბედნიერება“, „ცხოვრების გარეშე“, „ორ ცეცხლშუა“ (1901); „მიქელა“, „მსხვერპლი“ (1904). შემდეგ უკვე დაიწყო დ. კლდიაშვილის მოთხრობების ცალკეულ წიგნებად ბეჭდვა. ჟურნალებთან პარალელურად ქვეყნდებოდა პატარა–პატარა გამოცემები. ერთ–ერთი პირველი იყო „ტფილისის წიგნის გამომცემელთა ქართველ ამხანაგთა სტამბის მიერ 1900 წელს გამოქვეყნებული – „ქამუშაძის გაჭირვება“, რომელიც ჟურნალ „მოამბე-

დან“ იქნა გადმოღებული – 149 გვ.

გ. ჩარკვიანის სტამბაში 1901 წ. დაიბეჭდა – „მოთხრობანი“, რომელიც ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების მიერ იქნა მომზადებული; შეადგენდა 198 გვერდს. მწერლის 2 მოთხრობა შევიდა წიგნში. ესენია: „სამანიშვილის დედინაცვალი“ და „სოლომონ მორბელაძე“.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო დ. კლდიაშვილის ნაწარმოებების ორტომეულის გამოცემა 1911 წელს. 1 ტ. შეიცავს 258 გვერდს, მე-2 – 303 გვერდს.

1 ტომი დაიბეჭდა ბათუმში, გამომცემელი მ. კალანდაძე, გ. ს. თავართქილაძის სტამბა.

ტომს დაერთვის დ. კლდიაშვილის შემოქმედების შესახებ კრიტიკული წერილები: კ. აბაშიძე – დავით კლდიაშვილის მწერლობა; ივანე გომართელის წერილები: „ოცნება და ცხოვრება“. „დავით კლდიაშვილის მოთხრობანი“.

ტომში შეტანილია მოთხრობები: „სოლომონ მორბელაძე“, „წრფელი გულით“, „სამანიშვილის დედინაცვალი“.

მე-2 ტომის გამოცემა იმავე წელს იმავე გამომცემლებმა განახორციელეს.

მასში შესულია მოთხრობები: „მრევლში“, „ირინეს ბედნიერება“, „ქამუშაძის გაჭირვება“, „მიქელა“, „დარისპანის გასაჭირი“, „როსტომ მანველიძე“.

საბჭოთა პერიოდში დ. კლდიაშვილის ნაწარმოებთა არაერთი გამოცემა განხორციელდა. ეს ტრადიცია დღემდე გრძელდება. დიდი მწერლის პოპულარობა განუზომელია – გამოდის კრებულები, ტომეულები, ცალკეული ნაწარმოებები, რომლებიც შედის სხვადასხვა კრებულებსა და სასწავლო ქრესტომათიებში; იდგმება თეატრებში თუ კინოში მისი დრამატული ნაწარმოებები და მოთხრობების ინსცენირებები, იბეჭდება მეცნიერ-მკვლევართა გამოკვლევები. როგორც ვხედავთ, პირდაპირ აუცილებლადაა ქცეული გამოიცეს დ. კლდიაშვილის ბიბლიოგრაფიული ცნობარი.

დავით კლდიაშვილი ერთი დიდი დამოუკიდებელი და ორიგინალური ფურცელია ქართული ლიტერატურის ისტორიაში, შეიძლება ითქვას, რომ „მან გააფართოვა მოთხრობის უნარობრივი შესაძლებლობანი“. ის უბადლო ოსტატია ხასიათების ზუსტად ხატვისა. ფსიქოლოგიური თავისებურების გამოსახვის იშვიათი მხატვრული ხერხებით გამოხატავს ქართულ ცოცხალ სინამდვილეს, რომელიც, მართალია, წარსულს ასახავს, მაგრამ ახლანდელისათვისაც ფრიად შესატყვისი და აქტუალურია. ის არ იფარგლება ხასიათების ფსიქოლოგიზმით, არამედ მას

ოსტატურად უკავშირებს წმინდა სოციალურ გარემოს. თუნდაც მაშინაც კი, როცა ის ამა თუ იმ ნაწარმოებში მხოლოდ ერთ ეპიზოდს ასახავს, მაინც ახერხებს პერსონაჟის გლობალურად გამოხატვას, თითქოს მისი ცხოვრების „ერთ წიგნს“ წერდეს; მიუხედავად მისი სატირულ-იუმორისტული გამოხატვის მანერისა, ყოველთვის მოკრძალებულ ჰუმანისტად, გულშემატკივარ ადამიანად რჩება.

დ. კლდიაშვილის კომიზმი ყოველთვის დახვეწილი და შეურყვნელია. მისი კომიზმი, ძირითადად „სიტუაციურია“, ის აძლიერებს მკთხველში ემოციას. რაც შეეხება დიალოგებს. აქ დ. კლდიაშვილი განუმეორებელი დიდოსტატია: ცოცხალი მეტყველება, თქმის მართალი ფორმა, რეალისტური კილოკავი, საერთოდ, მისი თხრობა ხალხურია, დაუძაბავი, სადა და ბუნებრივი. მარჯვედ იყენებს პროვინციალიზმის ელემენტებს, ფიგურალურ გამოთქმებს, რაც განუმეორებელ კოლორიტს ქმნის. მისი ლექსიკა მდიდარი და ადექვატურია, აწონილად იყენებს სახასიათო გამოთქმებს. სხვათა შორის, გამოთქმა „შემოდგომის აზნაური“ მან შემოიტანა ლიტერატურაში და ჩვეულებრივ მეტყველებაშიც დაამკვიდრა („ქამუშაძის გაჭირვება“).

ყოველივე ამან, რაც უბადლო მწერლური ნიჭის ნაყოფია, განაპირობა ის, რომ დავით კლდიაშვილმა თავიდანვე მიიპყრო საზოგადოების ყურადღება და ქართველი ხალხის უსაყვარლეს მწერლად იქცა. იგი თავისი შემოქმედებით კლასიკოსს წარმოადგენს. მან გარდაცვალების შემდეგ (1931) არა თუ დაკარგა თავისი ძალა და ელვარება, არამედ პირიქით – უფრო ამაღლდა და გაბრწყინდა. მან სამართლიანად დაიმკვიდრა ადგილი მთანმინდის ბინადართ შორის.

დავით კლდიაშვილის თხზულებათა პირველი გამოცემები:

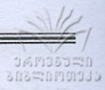
კლდიაშვილი დ. შერისხვა // მოამბე. – 1893. № 5, 9, 12.

კლდიაშვილი დ. სამანიშვილის დედინაცვალი//მოამბე. – 1897. – № 11. კლდიაშვილი დ. მრევლში // მოამბე. – 1898. – № 1.

კლდიაშვილი დ. ქამუშაძის გაჭირვება: მოთხრობა. გადმობეჭდილი ჟურნალ „მოამბედან“; ტფ.: – წიგნის გამავრც. ქართველ ამხ. სტ. – 1900.

კლდიაშვილი დ. მოთხრობანი. – ტფილისი, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამოცემა. – № 53. – ჩარკვიანის სტ.: 1901. – 198 გვ.

კლდიაშვილი დ. ირინეს ბედნიერება // თეატრის მატიანე. – 1901. – № 208.

კლდიაშვილი დ. ცხოვრების გარეშე // თეატრის მატიანე – 1901. – № 207. კლდიაშვილი დ. ორ ცეცხლ შუა // თეატრის მატიანე – 1901. – № 1.

კლდიაშვილი დ. მიქელა // მოამბე. – 1904. № 1.

კლდიაშვილი დ. მსხვერპლი // მოამბე. – 1904. № 5, 9.

კლდიაშვილი დ. კიმოთე მშველიძე // კავკასიონი – 1924. – № 2.

კლდიაშვილი დ. შუა ცეცხლის პირას // ახალი

კავკასიონი – 1925. – № 3.

კლდიაშვილი დ. ჩემი ცხოვრების გზაზე: ავტობიოგრ. თხზ. – თბ., – 1925.

დ. კლდიაშვილის თხზულებათა პირველი გამოცემები დიდი ინტერესით მიიღო მკითხველმა. ქართულ პერიოდულ გამოცემებში გამოქვეყნებული მისი პირველი მოთხობები ყურადღებას იპყრობს პერსონაჟთა ხატვის იშვიათი ოსტატობით. მისი წერის მანერა, ფხიზელი თვალი და იუმორი ახალისებს მკითხველს: დ. კლდიაშვილის თხზულებებს დღესაც არ აკლია მკითხველი. მის მიერ შეთხზული ხასიათები დღესაც ნიშანდობლივი და მიმზიდველია.

ქეთევან ირემაძე – 100

ბურამ თაყნიაშვილი

მაკიაბული სულის უამოქაფი

ქეთევან ირემაძე ქართველ მწერალ მანდილოსნებს შორის ერთ-ერთი გამორჩეული შემოქმედია. თავისი ხანმოკლე სამწერლო მოღვაწეობითაც კი მან ღრმა კვალი დააჩნია ქართულ ლიტერატურას, გაამდიდრა რა იგი ორიგინალური თუ ნათარგმნი მხატვრული ნიმუშებით. ქეთევან ირემაძემ ცოტა ხანს იცოცხლა, დაიბადა თბილისში, პედაგოგის ოჯახში, 1912 წელს. 1931 წელს წარჩინებით

დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სიტყვიერების ფაკულტეტი, მას შემდეგ, სიცოცხლის ბოლო დღეებამდე, 1945 წლამდე, იგი ქმნიდა საკუთარ სტილს მხატვრულ სიტყვაში; მის პიროვნებაში იშვიათი ბუნებრივი ოსტატობით იყო შეჯერებული მწერლისა და მოქალაქის თვისებები. მისი ორიგინალური თუ ნათარგმნი ნაწარმოებები აფაქიზებენ მკითხველს, აკეთილშობილებენ მას. თანამედროვენი ქ. ირემაძეს სამართლიანად უწოდებდნენ ქართული მუზის შთამაგონებელს, სილამაზის მომღერალ ქალს. ქეთევან ირემაძე ყოფიერებას მიიჩნევდა სილამაზის ანარეკლად; მისი ნაწერები, გამოსვლები და საუბარი გამოირჩეოდა რომანტიკული მღელვარებით. ჯერ კიდევ 19 წლის ქალიშვილმა, ლიტერატურულ სარბიელზე ახალფეხადგმულმა, ყურადღება მიიპყ-

რო საგნის შესწავლის ღრმა უნარით, ხასიათის სიმტკიცით, წერის ორიგინალური მანერითა და მაღალმხატვრული გემოვნებით, ქ. ირემაძემ სამწერლო ასპარეზზე გამოსვლისთანავე ყურადღება მიაპყრო ქართულ ლიტერატურაში ნაკლებად გამოჩენილ და ჯეროვნად შეუფასებელ მწერალ ქალთა შემოქმედებას. მის კალამს ეკუთვნის წერილები და გამოკვლევები მწერალი ქალების: ბარბარე ჯორჯაძის, ნინო ორბელიანის, ეკატერინე გაბაშვილის შესახებ. კრიტიკული წერილები უძღვნა შიო არაგვისპირელისა და ჭოლა ლომთათიძის შემოქმედებას. ამ გამოკვლევებში ქეთევან ირემაძემ გამოავლინა მშობლიური ლიტერატურის შესანიშნავი ცოდნა, კვლევის ნიჭი და ერუდიცია. წერილებსა და გამოკვლევებს წარუძღვარა იშვიათი ოსტატობით შესრულებული რეცენზიები და შესავალი წერილები, სადაც ერთხელ კიდევ წარმოჩნდა ავტორის მხატვრული ნიჭი და ნაწარმოების შეფასების საოცარი უნარი.

ფრანგული ენის საფუძვლიანმა ცოდნამ ქეთევან ირემაძეს საშუალება მისცა ქართველი მკითხველისათვის გაეცნო ფრანგული ბელეტრისტიკის ნიმუშები. მან იშვიათი ოსტატობით თარგმნა აბატი პრევოს „მანონ ლესკო“, ა. დიუმას „ქალი კამელიით“,

ბენუამენ კონსტანის „ადოლფი“, დ. დიდროს „რამოს ძმისწული“, რუსული ენიდან თარგმნა ი. ტინიანოვის „კუხლია“, რუსულ ენაზე თარგმნა ე. ნინოშვილის მოთხრობები. რუსული ლიტერატურის შესახებ წერილები და სტატიები გამოაქვეყნა „Литературная энциклопедия“-ში. მის კალამს ეკუთვნის სტატიები „ქართველი ქალები“, „ჩერქეზი ქალი ასიე“, „ვინ იყო ავტორი ლექსისა „ისევ შენ და ისევ შენ“. 1930-იანი წლებიდან ქართველი მკითხველის ყურადღება მიიქცია ქეთევან ირემადის ისტორიული რომანის „ქეთევანის“ ცალკეული ფრაგმენტების გამოქვეყნებამ პერიოდულ გამოცემებში. რომანი შეეხება მე-17 საუკუნის საქართველოს ისტორიის ერთ-ერთი ტრაგიკული პირის ქეთევან წამებულის ცხოვრებასა და მონამეობრივ აღსასრულს. ავტორი შინაგანად გრძნობდა ქეთევან წამებულსა და საკუთარ სულიერ სამყაროს შორის კავშირს. რომანის წერის დროს ავტორმა ფეხით მოიარა კახეთის ისტორიული ადგილები, ციხე-სიმაგრეები, მთა-ველები, ეალერსებოდა ყვავილებსა და სიმწვანეს, სადაც, მისი აზრით, ფეხით ჰქონდა მოვლილი ეს მიდამოები ქეთევან დედოფალს. რომანის ცალკეულ თავებში არ იგრძნობა ნაძალადევი პათოსი თხრობისა; ავტორი სულიერად წამე-

ბულის გვერდითაა... მის პიროვნებაში ავტორს იტაცებს დედოფლის უტეხი ნებისყოფა, გამძლეობა, რწმენისადმი თავგანწირული ერთგულება და სულიერი სიმტკიცე. ქეთევანის წამება რომანში ასახულია ცოცხალი, შთამბეჭდავი სურათებით. ასეთივე სულიერი აღმავლობით შეუდგა ქეთევან ირემადე რომანის წერას, კარგად უწყობდა გარდასული ეპოქის წარმოჩენის სირთულეებს. სამწუხაროდ, მას არ დასცალდა რომანის დასრულება, ნაადრევმა სიკვდილმა შეწყვიტა მისი ნიჭის აყვავების დღენი; 33 წლის ასაკში იგი დიდი სინანულითა და გულდანწყევტით გააცილეს ბოლო გზაზე ქართველმა მწერლებმა, ინტელიგენციამ, ქართველმა მკითხველმა საზოგადოებამ. მან დატოვა ქართული მხატვრული სიტყვის ერთგული მსახურის, სიყვარულისა და სილამაზის მომღერალი ქალის უკვდავი სახელი.

ქეთევან ირემადის თხზულებათა კრებულები:

1. ლიტერატურული მედალიონები. – თბ., 1946. – 236 გვ.
2. ლიტერატურული მედალიონები. – თბ., 1947. – 204 გვ.
3. ლიტერატურული სილუეტები. – თბ., 1932. – 192 გვ.

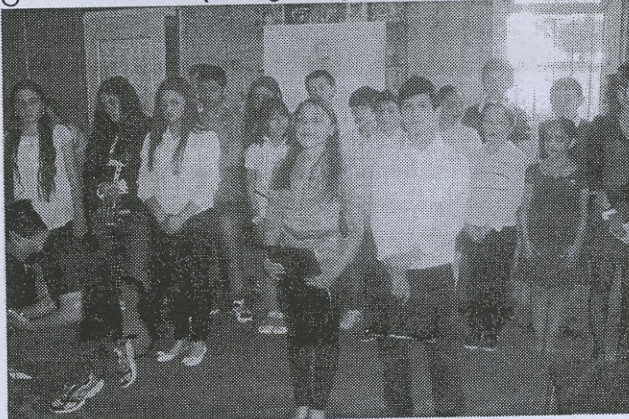
380 რეზუმი – 2012

ლია ჩხარტიშვილი

55-ე ბიბლიოთეკის გამგე

გალაკტიონის საიუბილეო ღონისძიებები ჩვენს ბიბლიოთეკაში

ქ. თბილისის მთავარი ბიბლიოთეკის № 55-ე ბიბლიოთეკაში (გამგე ლ. ჩხარტიშვილი) ტრადიციულად საბიბლიოთეკო კვირეულს მიეძღვნა ღონისძიება „უსიყვარულოდ“ – გალაკტიონ ტაბიძის 120 წლის იუბილესთან დაკავშირებით.

მონაწილეობდნენ 105-ე საჯარო სკოლი VII კლასის მოსწავლეები, რომლებმაც შთამბეჭდავად წაიკითხეს გ. ტაბიძის ლექსები. თამთა ჩუბინიძე, თიკო კობახიძე, ნინო ასლამაზაშვილი, გურამ გუდავაძე – ეს არის არასრული სია მონაწილე ბავშვებისა, რომლებიც არიან ბიბლიოთეკის აქტიური მკითხველები – კითხულობდნენ გალაკტიონის და ოლია ოკუჯავას უიღბლო სიყვარულის ამსახველ წერილებს, მოსმენილ იქნა გალაკტიონის მიერ წაკითხული „მთანმინდის მთვარე“ – აუდიოჩანაწერი.

ღონისძიება გახსნა ბიბლიოთეკის გამგემ ლია ჩხარტიშვილმა, რომელმაც მიმოიხილა ტაბიძის შემოქმედება და მადლობა გადაუხადა 105-ე სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელს – ეკა მხეიძეს ღონისძიების მომზადებაში აქტიური დახმარებისათვის.

მონვეულ სტუმრებს შორის იყვნენ 105-ე საჯარო სკოლის პედაგოგები, მშობლები, მთავარი ბიბლიოთეკიდან ქალბატონები ნანა ბინაძე და როზა პაპავა.

კიდევ ერთი ლამაზი და შინაარსიანი დღე დაამახსოვრდა ბიბლიოთეკის მკითხველებს, მონაწილე ბავშვებს.

№ 49-ე ბიბლიოთეკამ (გამგე ლ. ჯავახიშვილი) 113-ე საჯარო სკოლასთან ერთად ჩაატარა ლიტერატურული საღამო – მიძღვნილი გ. ტაბიძის დაბადების 120 წლისთავისადმი.

მოსწავლეებმა საინტერესოდ წარმოადგინეს გალაკტიონის ცხოვრებისა და შემოქმედების მნიშვნელოვანი ეტაპები, პირადი წერილები.

თითოეულ მონაწილეს საშუალება ჰქონდა, წარმოედგინა საკუთარი შეფასებები, ესეები, ჩანახატები გალაკტიონზე. მე-9 კლასის მოსწავლე ია ჩიქვანაიამ წაიკითხა გალაკტიონისადმი მიძღვნილი საკუთარი ლექსი.

ლონისძიების მომზადებაში აქტიური მონაწილეობა მიიღო 113-ე სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელმა ლილი ცხოვრებაშვილმა.

ლონისძიებას ესწრებოდნენ 113-ე სკოლის დირექტორი ე. უგრეხელიძე, მთავარი ბიბლიოთეკის დაკომპლექტების განყოფილების გამგე რ. პაპავა, № 55-ე ბიბლიოთეკის გამგე ლ. ჩხარტიშვილი.

სანდრო კობერიძე

ქ. რუსთავის მე-12 სკოლის მოსწავლე

„ხარს ვპაპარ ნაიალარს...“

მთის არწივმა ირაო შეკრა და რუსთავში, ვაჟა-ფშაველას № 5 დაივანა. ორსართულიან, კოპნია შენობაში, რომელშიც მე-12 საჯარო სკოლაა. დღეს უჩვეულო დღეა ჩვენს სკოლაში, ვაჯამებთ წიგნისა და ბიბლიოთეკის დღისადმი მიძღვნილ კვირეულს.

მიუხედავად იმისა, რომ კომპიუტერის ეპოქაში ვცხოვრობთ, აქტიური მკითხველები ვართ და ძალიან გვიყვარს ჩვენი სკოლის ბიბლიოთეკა, რომელთანაც გულითადი მეგობრობა გვაკავშირებს.

ქალბატონი გიული თაბუკაშვილი გახლავთ ამ კრიალა, გემოვნებით დალაგებული ბიბლიოთეკის დიასახლისი, რომელიც თითქმის ნახევარი საუკუნეა რუდუნებით უვლის და დაჰფოფინებს თითოეულ წიგნს, მისმა თბილმა და ალერსიანმა მოპყრობამ, მისმა ერუდიციამ მოგვხიბლა და დაგვაახლოვა ბიბლიოთეკას. აქ ხშირად ვხვდებით ნორჩ მკითხველებსაც.

დანყებითი კლასების პედაგოგმა – ინგა ბოცვაძემ გადამწყვიტა აქტიური მონაწილეობა მიეღო წიგნისა და ბიბლიოთეკის კვირეულში, გაგვაერთიანა, შეგვკრიბა თავისი აღზრდილები, მისი გამოშვების სამი თაობა – III, VII და XI კლასის მოსწავლეები და კვირეულის გეგმა გაგვაცნო, რომელიც მთის არწივს – ვაჟა-ფშაველას ეძღვნებოდა.

ჩვენ სიამოვნებით ჩავერთეთ კვირეულში, მოვამზადეთ კედლის გაზეთები, დავწერეთ და გავაფორმეთ ხელნაკეთი წიგნები, მოვანყვეთ ნახატების გამოფენა ვაჟას ნაწარმოებების მი-

ხედვით და კვირეულის დასასრულს „მთის არწივი“ ჩვენს სააქტო დარბაზში შემოვაფრინეთ, სადაც მონვეული სტუმრები იმყოფებოდნენ: ალექსანდრე ლორია (ყურნალ „საქართველოს ბიბლიოთეკის“ რედაქტორი), ლეილა გეგეშიძე (ქვემო ქართლის გოგებაშვილის საზოგადოების თავმჯდომარე), ნანა თევზაძე (მე-12 სკო-

ლის დირექტორი), ღვანლმოსილი პედაგოგები ვენერა გრიგალაშვილი, მაყვალა ილურიძე, რუსთავის სკოლების ბიბლიოთეკარები ნატო ნოზაძე, ცისანა ნავროზაშვილი, ნიმზია ოქრომჭედლიძე, პედაგოგები, მშობლები.

სცენაზე ფშაურ ტანსაცმელში გამონყობილმა გოგო-ბიჭებმა ნამდვილი ცეცხლი დაანთეს. ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ ვაჟას ლექსების კითხვაში, ცეცხლოვან ცეკვებში და გულშიჩამ-

წვდომ ფშაურ სიმღერებში.
 „ხარს ვგვევარ ნაიალალარს,
 რქით მინასა ვჩხვერ, ვბუბუნებ,
 ღმერთო, სამშობლო მიცოცხლე,
 მძინარაც ამას ვდუღუნებ“.

სტუმრები მონაწილეებთან ერთად მოგზაურობდნენ ვაჟას დროინდელ ფშავეში, ამას დარბაზის კედლებზე მოხატული ფშავე-ხევსურეთის ულამაზესი ხედები და მათ თავზე ფრთებგაშლილი არწივიც უწყობდა ხელს, ერთ ამოსუნთქვასავით გაირბინა ერთმა საათმა, დარბაზში ოვაციები არ ცხრებოდა, სტუმრები თითქოს ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ გულთბილი სიტყვების წარმოთქმაში. ღონისძიების ჩატარებაში დიდი წვლილი მიუძღვის მუსიკალურ გამფორმებელ პედაგოგს ნანა მენტემაშვილს. განსაკუთრებით თბილად მიმათა მონაწილეებს ბატონმა ალექსანდრე ლორიამ, მისი კეთილი სიტყვები დიდხანს ემახსოვრებათ მე-12 სკოლის მოსწავლეებს.

ლია უხუტგუნაშვილი

ქ. თბილისის 32-ე ბიბლიოთეკის გამგე

ერთი დღე ბიბლიოთეკის სპირიტუალური...

საბიბლიოთეკო კვირეულთან დაკავშირებით ქ. თბილისის მთავარი ბიბლიოთეკის 32-ე ბიბლიოთეკის ინიციატივითა და ორგანიზებით, გაიმართა ფოლკლორის საღამო: „კიდევაც დაიზრდებიან ალგეთს ლეკვები მგლისანი“. ღონისძიება გახსნა და წაიყვანა ბიბლიოთეკის გამგემ ლია უხუტგუნაშვილმა. მონაწილეობა მიიღეს 120-ე, 118-ე, 159-ე საჯარო სკოლის მოსწავლეებმა. განსაკუთრებით შთამბეჭდავი იყო 120-ე სკოლის ანსამბლ „ლაზიკას“ მიერ შესრულებული სიმღერები. შემსრულებლები: გიორგი ლაშაური, გიორგი ყავრელიშვილი, მარი ყავრელიშვილი, თემური ყავრელიშვილი, ზურა შამანაური, ვალერი ბუთხაშვილი. ხალხური ლექსები წაიკითხეს: დავით და ლუკა კუპატაძეებმა, ნუკრი და თამუნა ქაფიაშვილებმა, მარი და ანი ჭყოიძეებმა, მედეა და ელენე პაპუკაშვილებმა, ნინო გრიგალაშვილმა, ანა ცუცქერიძემ, გიორგი კაპანაძემ, თამთა გუგუშვილმა, მარიამ ოდიშვილმა, ანდრია ბერეკაშვილმა, ბელა ომიძემ, იაგორაშვილმა, თათია ონანოვმა.

ბავშვების მიერ შესრულებულმა სიმღერებმა, ლექსებმა თუ ცეკვებმა დიდი მოწონება დაიმსახურეს დამსწრე საზოგადოებისა.

საღამოს ესწრებოდნენ მოწვეული სტუმრები. საბიბლიოთეკო დარგის სპეციალისტები: ბატონები ალექსანდრე ლორია და გურამ თაყნიაშვილი. მეთოდისტი ქალბატონი მანანა საგანელიძე. გლდანის რაიონის ბიბლიოთეკის გამგეები და თანამშრომლები, გლდან-ნაძა-

ლაღვეის რაიონის ავჭალის მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლები: კახა ბიჩინაშვილი, ირაკლი ჯანჯღავა და ლელა ბერიძე.

საღამოს ორგანიზებაში მონაწილეობდნენ ბიბლიოთეკის თანამშრომლები: ირმა დვეგიძე, ნონა ელბაქიძე, ნინო თოხაძე, ლეილა თეგეტაშვილი, თეა კუპატაძე.

საღამომ გულთბილ ვითარებაში ჩაიარა, დასკვნითი სიტყვით გამოვიდნენ ბატონი ალექ-

სანდრე ლორია, ბატონი გურამ თაყნიაშვილი, ქალბატონი მანანა საგანელიძე.

სტუმრებმა მონაწილე ბავშვებს და ბიბლიოთეკას სამახსოვროდ აჩუქეს წიგნები.

ჩვენი ბიბლიოთეკის სახელით უდიდეს მადლობას ვუხდით მოწვეულ სტუმრებს და დამსწრე საზოგადოებას კიდევ ერთი ლამაზი დღისათვის.

ჯ. ხაჩატურიანი

რუსთვის მე-6 საჯარო სკოლის ბიბლიოთეკარი

შეხვედრა პოეტთან

ივნისში, ბავშვთა დაცვის დღეს, მე-6 საჯარო სკოლამ უმასპინძლა რუსთაველ პოეტს – ცირა ბულაშვილს. ქალბატონი ცირა წლების განმავლობაში განათლების სისტემაში მოღვაწეობდა. ის საქმითაც და სულითაც ახალგაზრდობის სამსახურში იდგა და ასე იქნება ბოლომდე. ამ შეხვედრის ორგანიზატორები სკოლის ბიბლიოთეკარი ჯულიეტა ხაჩატურიანი და ქართული ენისა და ლიტერატურის კათედრის ხელმძღვანელი ლეილა ხმალაძე იყვნენ.

დილიდანვე ემზადებოდნენ მოსწავლეები პოეტთან შესახვედრად. სააქტო დარბაზში ხმაური იყო, ოღონდ საქმიანი ხმაური.

შეხვედრა სასიამოვნო გარემოში შედგა, თუმცა შინაგანი მღელვარება ეტყობოდათ პოეტსაც და მოსწავლეებსაც.

ცირა ბულაშვილი წარმოშობით კახეთიდანაა. ამიტომაც მის ლექსებს კახური ხილის სურნელი დასდევს, დამკრახული მტევნის სისავსე და ქვევრის ღვინის გამაბრუებელი არომატი. ერ-

თმანეთს ენაცვლებოდნენ ხან ვაჟკაცური, ხან ფაქიზი ლექსები, პროზაული ნაწარმოებები. საშუალო საფეხურის მოსწავლეები მხატვრულად კითხულობდნენ ცირა ბულაშვილის ულამაზეს შემოქმედების ნიმუშებს. თავად პოეტი კი, სიხარულით სავსე, ტკბებოდა. განსაკუთრებული სიხარული მაშინ მოეძალა, როცა სიყვარულის თემაზე აკინძული ლექსები არაჩვეულებრივად ნაიკითხეს არაქართველმა მოსწავლეებმა ჩვენი სკოლის რუსული სექტორიდან.

ქალბატონმა ცირამაც ნაიკითხა საკუთარი ლექსები.

სკოლამ ცირა ბულაშვილს ნორჩი პოეტები მარიამ ნოლაიდელი და აჩიკო ბეჟანიშვილი გააცნო.

შეხვედრის ბოლოს აღმოვაჩინეთ, რომ ვაჟკაცური და ამაღლევებელი ლექსების მიღმა მეტისმეტად მოკრძალებული და ფაქიზი ქალბატონი დგას, ჩვენი თანამოქალაქე ცირა ბულაშვილი.

დ. თაბაბარი

ქ. რუსთავის საბიბლიოთეკო გაერთიანების დირექტორი

კვირული ქ. რუსთავის საქალაქო ბიბლიოთეკაში

კვირული ტრადიციულად გაიხსნა მთავარ ბიბლიოთეკაში 23 აპრილს.

წიგნის საერთაშორისო დღესთან დაკავშირებით ქართული გიმნაზიის მოსწავლეების მიერ ჩატარდა შემეცნებითი სახის ღონისძიება: „კაცთა მინიჭებული პირველი სიმდიდრე წიგნთა მოძღვრებაი არს“. ღონისძიებას ქალაქის სამოქალაქო საზოგადოების მერიის, საკრებულოს და ადგილობრივი მედია-საშუალებების წარმომადგენლები ესწრებოდნენ. მოწვეული იყვნენ სტუმრები დედაქალაქიდან: დრამატურგი და მწერალი ბატონი ირაკლი სამსონაძე, დიდუბის პანთეონის დირექტორი, მწერალი – ბატონი ბადრი ქუთათელაძე.

სტუმრებმა რუსთაველებს მიულოცეს წიგნის საერთაშორისო დღე და წიგნის მნიშვნელობაზე ისაუბრეს. „წიგნოდ ადამიანი დიდ ოკეანეში მარტოხელა ნავივითაა, წიგნი განსაკუთრებული ენერგეტიკაა, ერთია, როდესაც ხელით ნაწერს კითხულობ და მეორე, როცა ნაბეჭდს, მესამე, როცა ამ ყველაფერს წიგნის სახე აქვს

მიცემული“ – განაცხადა ირაკლი სამსონაძემ.

24 აპრილს მთავარი ბიბლიოთეკის დარბაზში, №3 საბავშვო-საქალაქო ბიბლიოთეკა-ფილიალის ინიციატივით (გამგე: ნ. ხატიაშვილი) მე-4 საჯარო სკოლისა და ქართული გიმნაზიის მოსწავლეთა საღამო მოენყო. პარალელურად გაიმართა ბავშვების მიერ თემაზე შესრულებული ნახატების, აქსესუარების და ფერწერული ნიმუშების გამოფენა.

25 აპრილს კვირულის ფარგლებში გაიმართა ჟურნალისტ ლია მარტაშვილის საიუბილეო საღამო.

27 აპრილს მთავარი ბიბლიოთეკის „ამერიკულ კუთხეში“ ჩატარდა შემეცნებითი ღონისძიება „იყავი დედამინის მეგობარი“, რომელსაც ამერიკის საელჩოდან ესწრებოდნენ ალკა ბრატნაჰარი (IRO) და ქალბატონი ქეთევან ასათაშვილი.

გამორჩეული იყო 29 აპრილს მთავარ ბიბლიოთეკაში ჩატარებული შეხვედრა „თაობათა გადაძახილი“. ეს ღონისძიება ბიბლიოთე-

კაში ტრადიციად და დამკვიდრებული, რადგან ეს გვაგონებს ჩვენს წარსულს და გვაფიქრებს მომავალზე – აცხადებენ ახალგაზრდა ბიბლიოთეკარები.

„ძალიან სასიხარულო და მეტად ლამაზია ჩემთვის ეს დღე. ბედნიერი ვარ რადგან ჩემს ასაკში კიდევ მხვდა ბედნიერება, შევხვედროდი ჩემს ძველ და ახალ კოლეგებს, „მადლობა ყველას“, აცხადებს უხუცესი – ქალაქის პირველი ბიბლიოთეკარი ქალბატონი თინა ნადარეიშვილი. მონვეულ სტუმრებს სამახსოვრო საჩუქრები და თაიგულები გადასცა საბიბლიოთეკო გაერთიანების ღირექტორმა ქალბატონმა დ. თაბაგარმა.

საინტერესო და დასამახსოვრებელი ღონისძიებები ჩატარდა ბიბლიოთეკა – ფილიალებშიც.

შ. რუსთაველის სახ. №1 საბავშვო-საქალაქო ბიბლიოთეკაში (გამგე ქ. მამულაშვილი) გაიმართა თემატური საღამო: „ნიგნები აზრის ხომალდებია“, რომელშიც მონაწილეობდნენ სკოლა „რუსთაველის“ მე-3 კლასის მოსწავლე-

ები (პედაგოგი: ინგა პაპიძე). აქვე ჩატარდა ლადო ასათიანის საიუბილეო თარიღისადმი მიძღვნილი ლიტერატურული საღამო: „ვინც კაცი იყო და ლექსად იქცა“.

№2 ბიბლიოთეკა-ფილიალმა „ნაკადულმა“ (გამგე ნ. შერმადინი) ჩაატარა შემდეგი ღონისძიებები:

1. ვიქტორინა – კონკურსი „ჩვენ ვკითხულობთ დავით კოპერფილდს“ (ჩარლზ დიკენსის დაბადების 200 წლისადმი მიძღვნილი).

2. ლიტ. კომპოზიცია „ნიგნი ჩვენი მოძღვარი და მეგობარი“.

3. შეხვედრა საბავშვო მწერალ ლია ბეჟანიშვილთან.

4. დებატები: „ნიგნი თუ კომპიუტერი“.

საბიბლიოთეკო კვირეულის დასკვნით საღამოზე ადგილობრივი თვითმმართველობის მიერ საბიბლიოთეკო გაერთიანების თანამშრომლები დაჯილდოვდნენ სამადლობელი სიგელებით და ფასიანი საჩუქრებით.

კვირეულის დღის ყოველი ღონისძიება გაშუქდა ადგილობრივი პრესის და ტელევიზიის მიერ.

იუბილე

ლია გიგაური

ისტორიკოსის ღვაწლი

რჩეული ბიოგრაფია უნდა დავწერო, თუმცა პლუტარქე არა ვარ და, ამდენად, უფრო მეტი პასუხისმგებლობა მეკისრება. თანაც იმდენად პატრიოტ და თავისი საქმისათვის თავშენიერულ ადამიანზე, სრულყოფილ ქალზე უნდა ვწერო, რომ თავისთავზე ძალდატანება არ დამჭირდება. ის იმდენად ახლობელია ჩემთვისაც და ყველასთვისაც, იმდენად უღალატოა ერშიც და ბერშიც, იმდენად სიტყვამძიმე და

შორსგამხედვარი, რომ მისი შემყურე, შენც მოვალე ხდები, მას მიბაძო – მისებრ უებრო და უანგარო იყო, მისებრ გამოწვლილვით იცოდე ისტორიის ყველა დეტალი და სიტყვას ფხა და მადლი მისცე (თუ შენი სიტყვა საქმეს არ წაადგება, დროულად უნდა უკუაგდო და თუ რამეში ეჭვი გეპარება, საერთოდაც ხმა არ ამოიღო). ის თავისი ცხოვრებით, ნაღვანითა და საზოგადოების წინაშე გამოსვლებით გვასწავლის, როგორ უნდა ვიმუშავოთ და ვიმეცნიეროთ, როგორ უნდა შევწიროთ ზოგჯერ საკუთარი სურვილები და ოჯახური წვრილმან-მსხვილმანი საზოგადო და პროფესიულ საქმიანობას იმისათვის, რომ ღირსეულნი ვიყოთ სამშობლოს, ხალხის, არჩეული პროფესიის წინაშე. ბევრჯერ მიფიქრია, როგორ შეიქმნა მარიკა ლორთქიფანიძის სახე-ფენომენი? სიცოცხლეშივე ცხოვრებაღირებული ქალის სახე?.. მასზე გაგონილი, ნანახი, დაწერილი ბევრჯერ ამინონ-დამინონია, თუმცა დასკვნის გაკეთება ახლაც მიჭირს. ასეთად დაიბადა ღვთით გვირგვინმოსილი, მშობლებისა და აღმზრდელ-მასწავლებელთა სიყვარულით აღსავსე მადლიერი შვილი, ძმის უსაზღვროდ მოსიყვარულე და ნიჭიერი შვილების კეთილად აღმზრდელი დედა,

თავის ქვეყანაზე გულშემატკივარი, ჭკვიანი ადამიანი, ვისთვისაც ანმყო, წარსული და მომავალი თავისი ცოდვა-ბრალითა და ცხოვრებისეული ჭირ-ვარამით ერთმანეთს მჭიდროდ უკავშირდება, უკავშირდება და ისტორიის მარადიულობის ჯაჭვს ქმნის.

ისეთი შეგრძნება მაქვს, თითქოს მეფე-ქალზე ვლაპარაკობ. მე მას საქართველოს ისტორიის დედოფალს ვუნოდებ. მინდა ბასილი ეზოსმოდღერის სიტყვებით ვისაუბრო - მისი შემეცობა მისივე შესაფერისად და შესატყვისად უნდა შეეძლო.

მარია ლორთქიფანიძე ისტორიის ძველი სკოლის ტრადიციების გამგრძელებელი, ასე ვთქვათ, კლასიკური ტიპის ისტორიკოსი ქალია. ალბათ სხვაგვარად წარმოუდგენელიც იქნებოდა - იგი ხომ საქართველოს ისტორიის მამის - ივანე ჯავახიშვილის ლექციებს ისმენდა, ხოლო აკად. სიმონ ჯანაშიამ დაულოცა დიდი მეცნიერებისკენ მიმავალი რთული გზა, ამიტომაცაა, რომ დღეს აკადემიკოსი მარია ლორთქიფანიძე ერთნაირი კომპეტენტურობითა და საქმეში ჩახედულობით, თანამიმდევრულად მიმოიხილავს საკვლევო თემის ყველა მხარეს, მიუკერძოებელია და ყველა ფაქტს სამართლიანად დებს თავის ადგილზე (საკითხის დასმაც ხომ თავისთავად კვლევის ნაწილია) მისი თვალსაწიერი და გადმოსახედი ფართომასშტაბიანია და მთელ ისტორიულ სპექტრს მოიცავს. ადრე ქ-ნ მარიკას ხშირად მოიხსენიებდნენ როგორც შუა საუკუნეების მკვლევარს, ვინაიდან მას საკვლევ ობიექტად იმთავითვე ჰქონდა არჩეული შუა საუკუნეების საქართველოს ადრეფეოდალური პერიოდი, „ოქროს ხანა“, ქართული, სომხური, არაბული და ახლო აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნების ისტორიოგრაფიისა და წყაროთმცოდნეობის საკითხები, რისი დასტურიცაა შემდეგი ნაშრომები: „ადრეფეოდალური ხანის ქართული საისტორიო მწერლობა“, „რუსთაველის ეპოქა“, „ფეოდალური საქართველოს პოლიტიკური გაერთიანება“, „История Грузии XI-XIII“ (ინგლისურ ენაზე გამოცემული ამ ნიგნისათვის ქ-ნ მარიკას მიენიჭა ივ. ჯავახიშვილის პრემია), „თბილისის საამირო“, „ქართლი V ს-ის II ნახევარში“, „ნარკვევები საქართველოს გლეხობის ისტორიიდან“, „საქართველოს ისტორიის ნარკვევები“ (რვატომეულის II და III ტომების შესაბამისი თავების ავტორი)...

ბევრმა არც იცის, რომ ხელოვნების ისტორიის სპეციალობის სტუდენტმა მარია ლორთქიფანიძემ უნივერსიტეტი მსოფლიო ისტორიის სპეციალობით დაამთავრა, რადგან, მისივე სიტყვებით რომ ვთქვათ, ომის დროს ისტორიის

ფაკულტეტი ხუთწლიანიდან ოთხწლიანად გადაკეთდა და მათი კურსიც ფილოსოფიის კურსთან გააერთიანეს. დიახ, მას კარგად ესმოდა და ახლაც ყველაზე უკეთესად ესმის, რომ მსოფლიო ისტორია არის ერთიანი და მთლიანი პროცესი, სადაც დრო აერთიანებს სხვადასხვა ფაზასა და მონაკვეთს და აქ ისტორიული დრო გამოდის როგორც მოვლენათა მარეგულირებელი. ქ-ნ მარიკასთვის ისტორია ცოცხალი ორგანიზმია. მას ისტორია აინტერესებს სრული სპექტრით და ერთნაირი სერიოზულობით საუბრობს ძველი, შუა, ახალი და უახლესი პერიოდების ისტორიული მოვლენების მნიშვნელობაზე. ვინც ნამდვილი ისტორიკოსია, მისთვის „დრო და პერიოდები“ არ არსებობს - მან მოვლენა იცის დასაწყისიდან დასასრულამდე, ან, ყოველ შემთხვევაში, თვალს მიადევნებს მის განვითარებას თავიდან ბოლომდე. ამიტომ უხერხულიც არის მისი დონის მეცნიერსა და საზოგადო მოღვაწეზე პერიოდებით ილაპარაკო.

მარია ლორთქიფანიძეს ეკუთვნის სახელმძღვანელოები სტუდენტების, ასპირანტების, პედაგოგებისა და ისტორიის საკითხებით დაინტერესებული ფართო საზოგადოებისათვის. კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი და საყურადღებოა მისი სახელმძღვანელოები მოსწავლეთათვის. რამდენჯერ მომისმენია სტუდენტების, მშობლებისა და თვით მოწაფეებისაგან: „ასეთი ნიგნები უნდა იწერებოდეს სკოლის ასაკის ბავშვებისათვის - თანამიმდევრული და ცოდნის სისტემაში ადვილად მომყვანიო“. არასოდეს დამავინყდება იმ ნიგნის სიკეთე, გარეკანზე ნ. ასათიანის, ვ. გუჩუას, მ. ლორთქიფანიძის და შ. მესხიას გვარები რომ ამშვენებდა. ეს იყო VIII-IX კლასებისათვის შედგენილი სახელმძღვანელო, რომელიც იწყებოდა ანტიკური პერიოდით და მთავრდებოდა გვიანდელი ფეოდალიზმით.

ნიშანდობლივია აგრეთვე „საქართველოს ისტორია IV ს-დან XIII ს-მდე“, რომლის ავტორებიც არიან მ. ლორთქიფანიძე, დ. მუსხელიშვილი და რ. მეტრეველი.

ჯერ კიდევ ჩემი სტუდენტობის ჟამს, კერძოდ, 1989 წელს ქ-ნმა მარიკამ გამოაქვეყნა ფრიად საჭირო ნიგნი - „რა არის „ქართლის ცხოვრება“, სადაც ყველასათვის გასაგები პოპულარული ენით, ლაკონურად ჩამოაყალიბა და სისტემაში მოაქცია „ქართლის ცხოვრების“ ავტორებისა და რედაქციების მეტად მნიშვნელოვანი საკითხები.

ზემოსხენებულ ნიგნებს დავუმატოთ მ. ლორთქიფანიძის რედაქტორობით გამოცემული ნიგნებიც. მის მახვილ თვალს არ გამოპარვია

არცერთი წიგნი, თუკი რამე შექმნილა ძველი თუ თანამედროვე ავტორების მიერ საქართველოს ისტორიის საკითხებზე, არ დარჩენილა არცერთი სამეცნიერო პაექრობა მისი გამოხმაურების გარეშე. ბუნებრივია, ყველა თანამედროვე ავტორი ესწრაფვის, რომ მისი ხელდასმით მოხდეს მისი ნაშრომის გამომხეურება. გაკვადნიერდები და ვიტყვი, რომ მეც ერთ-ერთი იმათგანი ვარ, ვის წიგნსაც წილად ხვდა ამ დიდებული მეცნიერის რედაქტორობა. გგონიათ, ზერელედ წაიკითხა ან გადაიკითხა ნაშრომი? მან სიტყვასიტყვით, გულდასმით წაიკითხა ყველა სტრიქონი და საყურადღებო წყაროდ ჩათვალა ეს გამოკვლევა („სიმეონ ერევანცის „მემუარები“ საქართველოს შესახებ“), სიხარულით დათანხმდა მის გამოცემას.

ბოლო პერიოდში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ქ-ნ მარიკას რედაქტორობით გამოცემული „საქართველოს ისტორიის წყაროები აბიტიურიენტებისათვის“, „საქართველოს მეფეები“ და სხვ.

მარიკა ლორთქიფანიძის ორატორობა ცოდნას, სიღარბაისლესა და თავდაჭერილობასთან ერთად ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია დიდი აუდიტორიების დასაპყრობად. ასევე იმისათვის, რომ დამსახურებულად გახდეს ავტორიტეტი კოლეგებისა და სტუდენტების თვალში. მისთვის დამახასიათებელია მეტყველების სიცხადე, მკაფიო გამოთქმა, დამაჯერებელი ტონი, ლაკონური თხრობა. მე მინახავს ქ-ნი მარიკა ლექციებზე, კონფერენციებზე, სიმპოზიუმებზე, წიგნების წარდგენებზე. მომისმენია მისი გამოსვლები ინგლისურ ენაზე. იგი ამ შემთხვევაშიც ფლობს აუდიტორიის მოწესრიგის უნარს.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია მისი ბოლოდროინდელი გამოკვლევები და ინტერვიუები აფხაზეთზე, შიდა ქართლზე, დავით გარეჯზე... ქ-ნ მარიკას კარგად ესმის, რომ „ჭეშმარიტება იმდენჯერ უნდა იმეორო, სანამ ყველა არ დარწმუნდება მასში (მაქს მიულერი), სანამ ყველა არ შეიგნებს ამ ჭეშმარიტების შეუვალობას. ამიტომაც ის ასე ხშირად იმეორებს და იმეორებს ისტორიას აფხაზეთა და ოვსთა შესახებ.

ვინც მ. ლორთქიფანიძის „აფხაზები და აფხაზეთი“ გულდასმით წაიკითხა (იგი, ქართულის გარდა, გამოცემულია რუსულ და ინგლისურ ენებზე), შეუძლებელია ერთმანეთში აერიოს აფხაზების, აფსუების და აბაზგების ცნებები და მომხდურს პასუხი ვერ გასცეს. ამ წიგნში ქართულ და უცხოურ წყაროებზე დაყრდნობით მიმოხილულია აფხაზებისა და აფხაზეთა სამეფოს წარმომავლობის, არსებობისა და

ცხოვრების საკითხები უძველესი დროიდან თანამედროვე პერიოდის ჩათვლით (დანყებული კოლხეთის სამეფოდან, ლაზიკიდან დღევანდელი აფხაზეთის სტატუსამდე).

გიორგი მერჩულესთან, – აღნიშნავს ქ-ნი მარიკა, – ამ წიგნში ნაჩვენებია საქართვების პროცესი, რასაც ადასტურებდა დიდი ივანე ჯავახიშვილი ლინგვისტური მონაცემების საფუძველზე. ამ პროცესში იგულისხმებოდა მეგრელ-ლაზთა, იმერელ-გურულთა გაქართვება. მირონი მოჰქონდათ იერუსალიმიდან, ხოლო ეფრემმა უფლის ბრძანებით მირონის კურთხევა ქართლში დაანესა. აქ ნიშანდობლივია ერთი ფაქტი: ზოგიერთმა მეცნიერმა მერჩულეს „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ მოხსენიებული „პირველად აღმოავლისა კათალიკოსთა“ არასწორად წაკითხულად მიიჩნია. მათი აზრით, „აღმოსავლისა“ ნაცვლად თითქოს უნდა ყოფილიყო – „აფხაზეთსა“, ამგვარად, როგორც ჩანს, ნ. მარს არასწორად უნდა წაეკითხა დაქარაგმებული სიტყვა ა“სა. მ. ლორთქიფანიძე აქარწყლებს ამ მტკიცებას და ხაზგასმით აღნიშნავს: მერჩულეს „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ მხოლოდ ერთადერთი ხელნაწერია ცნობილი, საიდანაც გადმოწერა და გამოსცა მარმა ეს თხზულება. იქ ყოველგვარი ქარაგმის გარეშე გარკვევით წერია ეს სიტყვა. ასე რომ, ქარაგმის გახსნის საჭიროება არ არსებობდა.

ამ ზემოხსენებული ფაქტით კიდევ ერთხელ ვრწმუნდებით, თუ როგორი მომთხოვნი, პირუთვნელი და კატეგორიული იგი წყაროებთან მიმართებაში. ისტორია ტყუილი ფაქტებით არ უნდა დაზარალდეს. – ეს არის მისი დევიზი. რამდენჯერ მითქვამს, სომხურ წყაროებთან მიმართებაშიც კი იგი ისეთივე სამართლიანია, როგორც საკუთარი ქართული წყაროების მიმართ. არასოდეს მიუმართავს ისტორიული და ძველი ისტორიკოსების მიერ მონოდებული ფაქტების დამახინჯებისათვის. მ. ლორთქიფანიძე არავის ლანძღავს და საამისოდ ტყუილად არ დაშვრება, მოთმინებითა და ბეჯითად წერს და აღწერს სინამდვილეს, წერს დაულალავად, თარგმნის და ამგვარი ღვაწლით მომავლისთვის უფრო მეტს აკეთებს – რუსულ და ინგლისურ ენებზე გამოცემული მისი ნაშრომები ბევრ რამეს ამცნობენ მსოფლიო საზოგადოებას. ეს კი მოშურნეთაგან ჩვენ წინააღმდეგ დადებული ინფორმაციის საპირწონეა.

მ, ლორთქიფანიძე მიუთითებს, რომ აფხაზეთის სამეფო ქართული რომ არ ყოფილიყო, იქ დედაქალაქი ქუთაისის მაგიერ ანაკოფია იქნებოდა; რომ 780 წლიდან, როდესაც აფხაზეთი

და ეგრისი გაერთიანდა, იგი მთელ დასავლეთ საქართველოს მოიცავდა და წყაროებში აფხაზები (აბაზგები) ისე მოიხსენიებიან, როგორც დას. საქართველოს მკვიდრნი; რომ აქ IX ს-დან დასტურდება ქართული ეპიგრაფიკა; რომ აფხაზეთის მეფეთა აქტიური მონაწილეობით აფხაზეთი კ. პოლის ნაცვლად დაემორჩილა მცხეთის კათედრას, რომ ქართველური (კერძოდ, სვანური) რცხილადან მოდის სახელი „ცხუმი“, რომ XI ს-ის სომეხი ისტორიკოსი იოანე დრასხანაკერტელი აფხაზთა სამთავროს „ეგრისად“, ხოლო მეფეს „ეგრისის მეფედ“ მოიხსენიებს; რომ უცხოელი ავტორებიც ცხუმს ქართულ ქალაქად თვლიან, რომ ეგვიპტიდან და აბისინიიდან აფსუების მოსულობაზე არსებობს გადმოცემები; რომ აფსუები ამ ტერიტორიაზე აქტიურად ჩნდებიან XVI-XVII სს-ში, რომ 1862 წელს ცნობილმა მეცნიერმა უსლარმა რუსული გრაფიკის საფუძველზე შექმნა აფსუების ენის ანბანი; რომ 1892 წელს პედაგოგმა კ. მაჭავარიანმა და დიმიტრი გულიამ ქართული გრაფიკის საფუძველზე შექმნეს აფხაზური ანბანი...

„დღეს ისინი, ვინც თავის თავს აფსუებს უწოდებს, - აცხადებს მ. ლორთქიფანიძე, - და ვისაც ჩვენ აფხაზებს ვუწოდებთ, ქმნიან ერს, რომელსაც საქართველოს გარდა სხვა სამშობლო არა აქვს!“ აი, თუნდაც მხოლოდ ამ ერთი წინადადებით რამდენი საგულისხმო დასკვნის გაკეთება შეიძლება?

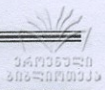
რაც შეეხება შიდა ქართლს, - აგრძელებს ქ-ნი მარიკა, - იქაც ჩრდილო კავკასიიდან გამოსახლებულ ოსებთან გვაქვს საქმე, XVIII ს-ის მოგზაური და მეცნიერი გიულდენშტეტდი წერდა, რომ ოსები მხოლოდ მთებში მოსახლეობენ. ამასვე გვიდასტურებს ვახუშტი ბაგრატიონის მიერ შედგენილი რუკაც. თვით რუსი ისტორიკოსები ამონებენ, რომ ოსები XIX ს-მდე აქ არ ჩანან, მ. ლორთქიფანიძე აქარწყლებს კოკოითის მტკიცებას იმის თაობაზე, რომ 2008 წლის აგვისტოს რუსეთ-საქართველოს ომმა დაარბია ოსური ისტორიული და კულტურული ძეგლები. აქ არ არის არცერთი ოსური ისტორიული ძეგლი, - კატეგორიულად აცხადებს იგი, - ეს ისეთივე ფაქტია, როგორც აფხაზეთის ეკლესიათა წარწერები, შესრულებული ქართულ და ბერძნულ ენებზე, ხოლო კ. პოლის საპატრიარქოდან გამოყოფის შემდეგ - მხოლოდ ქართულ ენაზე. მისივე მტკიცებით, 1783 წლის გეორგიევსკის ტრაქტატის დადების დროს შეიქმნა რუკა, რომლის ორიგინალი ერთ-ერთ მოსკოვის არქივში ინახება. ეს რუკა ნათლად გვიჩვენებს, რომ შიდა ქართლი ქართლ-კახეთის სამეფოს საზღვრებში მდებარეობდა.

ერთ-ერთ ბოლოდროინდელ ინტერვიუში მეცნიერმა „ახალი ამბების სააგენტოს“ განუცხადა, რომ ის აპირებს გამოსცეს ახალი წიგნი აფხაზებისა და აფხაზეთის შესახებ, რომელიც იქნება მისი ძველი წიგნის გაგრძელება. „ვეცნობი ახალ ლიტერატურას, რაც კი აფხაზეთზეა. ჩემთვის მნიშვნელოვანია აფხაზეთი და მისი მოსახლეობა. მაინტერესებს, თუ რამდენად შეიცვალა ვითარება ჩემი წიგნის გამოსვლის შემდეგ. გამართლდა თუ არა ჩემი რომელიმე მოსაზრება. მე დავამუშავებ ყველაფერ ამას და გამოვცემ. ეს იქნება ჩემი ძველი წიგნის თავისებური გაგრძელება ახალ ლიტერატურაზე დაყრდნობით?

ქ-ნი მარიკა გამოეხმაურა აგრეთვე დავით გარეჯის ტერიტორიაზე ხელახლა წარმოქმნილ გაუგებრობას, მან საზოგადოებას კიდევ ერთხელ შეახსენა დავით გარეჯის მივიწყებული ისტორია, კერძოდ, ის, რომ დავით გარეჯის ტერიტორია IV ს-ში შემოვიდა საქართველოს შემადგენლობაში. VI ს-ში აქ აშენდა სამონასტრო კომპლექსი, რომელიც მე-12 ს-ში დავით აღმაშენებელმა სამეფო საკუთრებად გამოაცხადა, გაათავისუფლა გადასახადებისაგან და ყველანაირად ხელს უწყობდა მას. სსრკ-ს დაშლის შემდეგ ვერ მოხერხდა შეთანხმება სომხეთთან და აზერბაიჯანთან საზღვრების საკითხში. არ გაჭრა აზერბაიჯანისათვის დავით გარეჯის სადავო ტერიტორიების სანაცვლოდ სხვა ქართული მიწების შეთავაზების ხერხმაც, გამოსავალს მკვლევარი ხედავს ამ ტერიტორიის ავტონომიად გამოცხადებაში. მისი აზრით, ათონის სამონასტრო რესპუბლიკის მსგავსად უნდა შეიქმნას გარეჯის სამონასტრო რესპუბლიკა, რომელსაც ექნება თავისი კოდექსი. მეცნიერი ერს შეახსენებს, რომ ყურადღებით მოეკიდონ დოკუმენტებს, რადგან საქართველო-აზერბაიჯანის საზღვრებთან დაკავშირებით მხოლოდ სიტყვიერი შეთანხმება არ ყოფილა.

ძნელია წერტილი დაუსვა მარიკა ლორთქიფანიძის მოღვაწეობაზე თხრობას, ან შეაჯამო რამე, რადგან იგი კვლავ ბევრთად განაგრძობს კვლევას და თავის ბიოგრაფიას საინტერესო თარიღებით ავსებს. ერთი მეცნიერისთვის ცოტაა განა საქ. სსრ მეცნ. დამსახურებული მოღვაწის, საქ. სახელმწიფო პრემიის ლაურეატის, საქ. მეცნ. აკადემიის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის მეცნ-თანამშრომლის, თსუ ისტორიის ფაკულტეტის, საქართველოს ისტორიის კათედრის გამგის, საქ. მეცნ. აკადემიის აკადემიკოსის, დღეს თსუ რექტორის მრჩევლის სახელი?! სახელი,

რომელთანაც დაკავშირებულია ასზე მეტი სამეცნიერო ნაშრომის ავტორობა, საქართველოს სოფლების ისტორიის შემსწავლელი ლაბორატორიის მესვეურობა. ამას დავუმატოთ ბერლინში გამოშვებული ქართველოლოგიური ჟურნალი „გეორგია“, რომლისთვისაც სტატიებს მარიკა ლორთქიფანიძე არჩევს. ჟურნალის ავტორები კი მოგეხსენებათ, მთელი მსოფლიოს ქართველოლოგები და კავკასიოლოგები არიან.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ ქართველი ერისა თუ ბერისაგან აღიარება – 1988 წელს მინიჭებული თბილისის საპატიო მოქალაქის წოდება, 1997 წელს – ღირსების ორდენი, ამერიკის ბიოგრაფიის ინსტიტუტისაგან ბოძებული „მეორე ათასწლეულის ღირსების მედალი 2000“, 2010 წელს ხალხისა და ქვეყნის წინაშე განსაკუთრე-

ბული დამსახურებისათვის უმაღლესი საეკლესიო ჯილდო – წმ. გიორგის სახელობის ოქროს ორდენი, საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის ილია მეორის მიერ სამშობლოსათვის დამაშვრალი მეცნიერი ქალისთვის მინიჭებული „საქართველოს დედის“ ტიტული.

სწორედ მარიკა ლორთქიფანიძეზე აღსრულდა და კვლავაც აღსრულდება მისივე სიტყვები: „არიან პიროვნებანი, რომელთა მნიშვნელობა, რაც დრო გადის, კი არ ფერმკრთალდება, არამედ ორმაგდება“ (ამ სიტყვებით იწყება ქ-ნი მარიკას წერილი მის მასწავლებელზე, დიდ მეცნიერზე აკადემიკოს სიმონ ჯანაშიაზე).

ჩვენ დღეს ვულოცავთ ქ-ნ მარიკას დიდ იუბილეს – 90 წლისთავს და ვუსურვებთ კვლავ დიდ წარმატებებსა და ჯანმრთელობას.

კორესპონდენციები

მზია ტომონიძე

ჩვენი ქალაქის მოწინავე ბიბლიოთეკები

ქალაქ თბილისის საბიბლიოთეკო გაერთიანების გენერალური დირექტორის –ქალბატონ ციხლა კალმახელიძის მოწვევით მუშაობა დავიწყე აღნიშნულ გაერთიანებაში ჯერ ბიბლიოთეკარის, ხოლო შემდეგ წამყვანი სპეციალისტის თანამდებობაზე. მუშაობის პერიოდში საქმიანი ურთიერთობა მქონდა საბიბლიოთეკო გაერთიანების №4, 14, 15, 19,21 და 38 ბიბლიოთეკებთან. ძირითადად ხდებოდა მეთოდური მუშაობის ორგანიზაცია, კოორდინაცია და კოოპერირება. მეთოდური მუშაობის ორგანიზაცია მოიცავს კოორდინაციას არა მარტო აღნიშნულ ბიბლიოთეკებს შორის, არამედ საბიბლიოთეკო გაერთიანების ყველა ბიბლიოთეკასთან. აღნიშნული სამუშაო ძალზე რთულია, მაგრამ ამავე დროს საინტერესო. იმ სიახლეების გაცნობას ეძღვნებოდა, რაც ხდება საბიბლიოთეკო დარგში თანამედროვე ეტაპზე. მიმდინარე წელს მეთოდური სემინარები მიეძღვნა თემებს: „საბიბლიოთეკო მუშაობის თანამედროვე საკითხები“, „საბიბლიოთეკო დოკუმენტების აღწერილობა და სისტემატიზაცია“, „ბიბლიოგრაფიული მუშაობის ორგანიზაცია“. სემინარები ჩატარდა გაერთიანების კოორდინატორების – ნანა ბინაძის და ხ. მესხიძის აქტიური მონაწილეობით. სემინარებზე მოწვეული იყვნენ და მოხსენებებით გამოვიდნენ საქართველოს საბიბლიოთეკო ასოციაციის წარმომადგენლები: პროფ. ალ. ლორია, გულნარა სტურუა, გურამ თაყნიაშვილი და საბიბლიოთეკო გაერთიანების საცნობო-ბიბლიოგრაფიული განყოფილების გამგე ქ-ნი მანონი ხო-

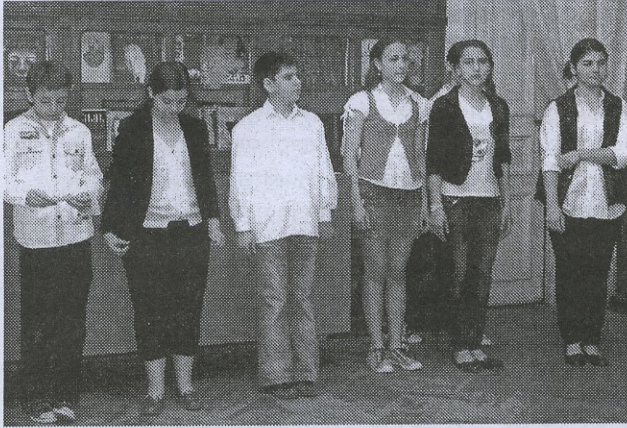
რავა. სემინარში აქტიური მონაწილეობა მიიღეს საბიბლიოთეკო გაერთიანების ბიბლიოთეკების გამგეებმა: როგნეტა კუჭავამ, ნინო მელაძემ, ხათუნა ჭაბუკიანმა, ნანა კენჭაძემ, ზეინაბ ზაქარიაშვილმა, ლია ხოფერიამ. ზემოთ ჩამოთვლილი ბიბლიოთეკები გადამწყ-

ვეტ როლს თამაშობენ მთაწმინდა – კრწანის და საბურთალოს რაიონების მოსახლეობის საბიბლიოთეკო მომსახურების საქმეში. თითოეული მათგანის დაარსების ისტორია და თანამედროვე მდგომარეობა საქართველოს საბიბლიოთეკო საქმის ისტორიის ერთი ნაწილია.

№4 ბიბლიოთეკა – ფილიალი ითვლის მეორე

ასწლეულს, 1881 წელს თბილისში შეიქმნა „კავკასიის სომეხ მწერალთა საზოგადოება“, რომელიც სხდომებს მართავდა მდიდარი სომეხი ვაჭრის დავით ხუდადინის ორსართულიან სახლში. მოგვიანებით აღნიშნულ სახლში გაიხსნა მოზარდმაყურებელთა სომხური თეატრი, ხოლო I სართულზე იყო ბიბლიოთეკა. ბიბლიოთეკაში წიგნები იყო ქართულ, სომხურ, რუსულ და ფრანგულ ენებზე. აღნიშნული წიგნებიდან ბიბლიოთეკაში დღემდე შემორჩა ძველისძველი წიგნები. მაშინდელი ბიბლიოთეკის შესახებ გამოქვეყნებული იყო სტატიები გაზეთ „თბილისში“, „ლიტერატურულ საქართველოში“. ბიბლიოთეკა მდებარეობს ლადო გუდიაშვილის მოედანზე. არსებობს აზრი, რომ მას მიენიჭოს ამ დიდი ხელოვანის სახელი. ბიბლიოთეკა მკითხველებს ემსახურება ქართულ, რუსულ და სომხურ ენებზე არსებული ფონდით. აღნიშნულ ბიბლიოთეკაში გადაიღეს ფილმი „კუკარაჩა“ და აკა მორჩილაძის „ქალაქის ტყვია“. 2009 წელს ფრანგულმა ტელეარხმა დოკუმენტურ ფილმში საქართველოს შესახებ გამოიყენა ამ ბიბლიოთეკის ფონდი. გადაღებაში მონაწილეობა მიიღო ბიბლიოთეკის თანამშრომელმა ნინო ხალულაშვილმა.

ამავე შენობაში მდებარეობს №14 საბავშვო ბიბლიოთეკა, ამ ორ ბიბლიოთეკას ერთმანეთთან ინტენსიური თანამშრომლობა და კოორდინაცია აქვს. ატარებენ ერთობლივ ღონისძიებებს და ნაყოფიერად ურთიერთთანამშრომლობენ. დღეისათვის №4 ბიბლიოთეკის რამდენიმე ასეულ მკითხველს ათეულ ათასობით ფონდით ემსახურებიან გამოცდილი სპეციალისტები: როგნეტა კუჭავა (გამგე), თანამშრომლები: ლიანა ღარიბიანი, თამარ ჩლაიძე, ირმა მესველიშვილი, ნანა მესველიშვილი, რუსუდან ბოკერია.

№14 საბავშვო ბიბლიოთეკას დღეისათვის ოთხი თანამშრომელი ემსახურება: ნინო მელაძე (გამგე), ნინო ხალულაშვილი, ქეთევან ესიავა, ნატალია თოფაძე, რომელთა კვალიფიკაცია განაპირობებს ბავშვ მკითხველთა მაღალხარისხოვან

მომსახურებას.

№15 ბიბლიოთეკა – ფილიალი (ცენტრალიზაციამდე №21 მასობრივი ბიბლიოთეკა), დაარსდა 1947 წლის დეკემბერში. მას თავიდან ეკავა 30 კვ. მ. ფართობი. 1960 წელს ემატება ფართობი და დღეისათვის აღნიშნული ბიბლიოთეკა მდებარეობს გიორგი ლეონიძის ქ. №7–ში, მისი გამგე ხათუნა ჭაბუკიანი. ამ ისტორიულ ბიბლიოთეკაში პრაქტიკას გადიოდნენ სპეციალური ფაკულტეტის სტუდენტები. დღეისათვის ბიბლიოთეკა 400–მდე მკითხველს ემსახურებიან, ხოლო მისი ფონდი შეადგენს 17500–ს. მკითხველებს ემსახურება თანამშრომლები: ჭაბუკიანი ხათუნა (გამგე – სპეციალური უმაღლესი განათლებით), ასეთივე განათლებით არიან თანამშრომლები: უდენტი მზია, მაისურაძე მარიამი, გუბელაძე ელისაბედი, ვანიშვილი ნათია, ოშხერელი თინა. ბიბლიოთეკის მკითხველები სხვადასხვა დროს იყენებენ და ახლაც არიან გამოჩენილი მოღვაწეები.

ბიბლიოთეკა აქტიურად მონაწილეობდა საქართველოს ისტორიისა და დღევანდელი მნივნილოვანი თარიღებისადმი მიძღვნილ ღონისძიებებში, რისთვისაც მას მინიჭებული აქვს პირველი ხარისხის დიპლომი, ხოლო თანამშრომლებს რესპუბლიკის დამსახურებული ბიბლიოთეკარის წოდება (თ. ნიკოლაიშვილსა და ვ. ჯეირანაშვილს), აბონემენტის გამგე თ. ავალიანმა საპატიო სიგელი დაიმსახურა.

2012 წლის საბიბლიოთეკო კვირეულის პროგრამით გაიმართა ღონისძიება, რომელიც მიეძღვნა ნიკო გომელაურის ხსოვნას. საღამომ სპეციალისტებისა და ნიკო გომელაურის კოლეგების მაღალი შეფასება და დიდი მოწონება დაიმსახურა. ნიკო გომელაურის თაყვანისმცემელთა და მკითხველთა აზრით, კარგი იქნებოდა, ბიბლიოთეკას ნიკო გომელაურის სახელი მინიჭებოდა.

№19 ბიბლიოთეკა მდებარეობს ფალიაშვილის ქ. №41–ში. (გამგე კენჭაძე ნანა – სპეციალური უმაღლესი განათლებით). ბიბლიოთეკა შეიქმნა 1946 წლის ივნისის თვეში ვერაზე არსებული ბიბლიოთეკის საფუძველზე, რომელიც შემდეგ გადმოვიდა ახლანდელ მისამართზე. ბიბლიოთეკა უძველესი ტრადიციების მქონეა; იგი ემსახურება ვაკის რაიონის მოსახლეობის უმეტეს ნაწილს. მისი მოხერხებული მდებარეობა საშუალებას იძლევა მოემსახუროს ვაკის რაიონის სკოლების უმეტეს ნაწილს – ივ.ჯ. ავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტს და ამ რაიონში მდებარე კერძო უნივერსიტეტების უმეტეს ნაწილს. ბიბლიოთეკის ფონდი შეადგენს 34000 ეგზ. მათ შორის კლასიკურ ლიტერატურას ქართულ და რუსულ ენებზე. ბიბლიოთეკას ცალკე გამოყოფილი აქვს

საბავშვო განყოფილება, მაგრამ დღეისათვის არ გააჩნია სამკითხველო დარბაზი, რომელიც ადრე არსებობდა. თავის დროს აქ პრაქტიკას გადიოდნენ სპეციალური დარგის სტუდენტები. საბავშვო განყოფილებაში მუშაობს გაბინაშვილი მზია, ხოლო აბონემენტს ემსახურებიან ძველი გამოცდილი პროფესიონალი თანამშრომლები: ბურჯანაძე ნინო, მოსაშვილი ნინო და ახალგაზრდა ხათუნა ხოდაშენელი. ბიბლიოთეკას უამრავი მკითხველი ჰყავს, რომელთა შორის არიან მეცნიერები, სტუდენტები, საზოგადო მოღვაწეები; მათ კარგად იციან აღნიშნული ბიბლიოთეკის ფასი. ამ მკითხველთა მეცადინეობითაც არაერთხელ გადარჩენილა ბიბლიოთეკა დახურვას. მათ შორის გვინდა ავლნიშნოთ დათო ტურაშვილი, რომელიც ამ ბიბლიოთეკის აღზრდილი და დიდი ქომაგია.

№21 ბიბლიოთეკა მდებარეობს კრწანისის რაიონში ვახტანგ გორგასლის ქ. №37-ში. იგი დაარსებულია 1949 წლის ნოემბერში. ბიბლიოთეკა ემსახურება რაიონში არსებულ №65, 72, 73, 75, 144 საჯარო სკოლებს. იგი შედგება აბონემენტის, სამკითხველო დარბაზის და საბავშვო განყოფილებისაგან. ფონდი შეადგენს 25 500-მდე ეგზემპლიარს. გარდა ამისა, რაიონში არის დემირელის სახ. კოლეჯი, საბავშვო ბალები, ბანკები, მაღაზიები, რომლებიც სარგებლობენ ამ ბიბლიოთეკის მომსახურებით. ბიბლიოთეკის ხშირი სტუმრები არიან მკითხველები ქალაქის თითქმის ყველა რაიონიდან. აქ მეტად საქმიანი პროფესიონალები მუშაობენ, რომლებსაც ხელმძღვანელობს ძველი გამოცდილი და მაღალპროფესიონალი სპეციალისტი ზაქარიაშვილი ზეინაბი (გამგე). მას მხარში უდგანან ბიბლიოთეკარები: ალანია მადონა, კოტოვიჩი ელენე და ხარაზიშვილი შორენა. ბიბლიოთეკა აქტიურ მუშაობას ეწევა მკითხველებთან, დიდ დახმარებას უწევს მათ ლიტერატურის შერჩევაში, ასწავლის წიგნზე დამოუკიდებელ მუშაობას, ხშირად აწყობს ღონისძიებებს და ექსკურსიებს. აქტიურ მკითხველთა შორის არიან მეცნიერები, მწერლები, პედაგოგები, მოსწავლეები, სტუდენტები. ბიბლიოთეკის ყოფილი გამგე ქეთევან დიხამინჯია, ყოფილი ბიბლიოთეკარი

ნანა სვანიძე, ზურაბ ხორავა, ლალი დავითური, ტრისტან სალარიძე, დალი ბედიანიძე, ნინო ალექსიშვილი, ნარგიზა კალანდია და მრავალი სხვა. საინტერესო ფაქტია ის, რომ ბიბლიოთეკაში ინახება მკითხველთა მიერ დაწერილი სურვილები, მაღლობები, წინადადებები. ბიბლიოთეკა ეხმარება ქალაქში ჩატარებულ ყველა მნიშვნელოვან თარიღისადმი მიძღვნილ ღონისძიებას. 2012 წელს საბიბლიოთეკო კვირეულთან დაკავშირებით №144 საჯარო სკოლასთან ერთად ჩატარდა ღონისძიება თემაზე: „ჭაბუკები დარჩნენ მარად“; მოსწავლეებმა შეისწავლეს და მიმოიხილეს მირზა გელოვანის, ალ. საჯაიას, გიორგი ნაფეტვარიძის და ლადო ასათიანის შემოქმედება, ღონისძიების მომზადებაში დიდი წვლილი მიუძღვის ბიბლიოთეკის გამგეს ზეინაბ ზაქარიაშვილს და სკოლის მასწავლებლებს.

№38 ბიბლიოთეკა მოთავსებულია ბაგებში. დაარსდა 1968 წელს, თავდაპირველად მოთავსებული იყო სოფლის საბჭოს შენობაში, ინიციატორი იყო ყოფილი გამგე ეთერ წენგუაშვილი. ბიბლიოთეკის ფონდი შეადგენდა 13523 ეგზ. მისივე ინიციატივით 2006 წელს ბიბლიოთეკამ შეიცვალა ადგილმდებარეობა და მოთავსდა ახალაშენებულ კორპუსში, ისევ ბაგებში. უკავია 150 კვ. მ. ფართი, სავსებით კეთილმოწყობილია, აღჭურვილია ახალი ავეჯით, კომპიუტერით, აპარატურით. მკითხველთა განკარგულებაშია ანბანური და სისტემატური კატალოგი. მკითხველები სარგებლობენ არა მარტო მდიდარი წიგნობრივი ფონდით, არამედ ინტერნეტით ლეზულობენ საჭირო ინფორმაციას ადგილზე ამობეჭდვით.

ბიბლიოთეკას გამონერილი აქვს მრავალფეროვანი პერიოდული გამოცემები, რითაც ინტენსიურად სარგებლობს ბაგების მოსახლეობა.

ამ ბიბლიოთეკის აქტიური მკითხველები არიან ბაგებში მდებარე №55 სკოლის ფილიალის, კერძო „ახალი სკოლის“ №54, 55 საჯარო სკოლის, „წმინდა ილია მართლის სახ. გიმნა-

ზიის“, კერძო – სკოლა „ალბიონის“ და ბაგებში მცხოვრები ყველა კლასის მოსწავლეები და სტუდენტები. ყურადღებას იპყრობს ბაგების დაწყებითი კლასის მოსწავლეების ნახატების მუდმივი გამოფენა, რომლის ექსპონატები პერიოდულად იცვლება. ხშირად მოსწავლეები ბიბლიოთეკის დარბაზში ხატავენ და იქვე გამოფენენ ხოლმე თავიანთ ნახატებს. მათ ყოველმხრივ უწყობენ ხელს ბიბლიოთეკის თანამშრომლები: ლია ხოფერია (გამგე), მთავარი ბიბლიოთეკარი დოდო ჭილაძე, ბიბლიოთეკარები: ხათუნა ჩაჩუა, მათალა ტუხაშვილი, მაია გეგელიძე. ბიბლიოთეკა ხშირად

ატარებს მასობრივ ღონისძიებებს, ვიქტორინებს, წიგნის პრეზენტაციებს, ბიბლიოგრაფიულ მიმოხილვებს – რაც საინტერესოსა და სახალისოს ხდის საბიბლიოთეკო მომსახურებას. მიმდინარე წელს ბიბლიოთეკის გამგის ლია ხოფერიას აქტიური დახმარებით №55 საჯარო სკოლის ფილიალის მე-10 კლასის მოსწავლემ სალომე ლაჭავამ ქალაქის მოსწავლეებს შორის გამართულ სამეცნიერო კონფერენციაზე თემაზე: „დიდი ქართველი მოაზროვნეები“, ნიკო ნიკოლაძეზე დაწერილ თემაში თბილისის მერიის ჯილდო და სიგელი დაიმსახურა.

ს. ლაჭავაძე

ჩემი ბიბლიოთეკა - ჩემი ნაწილია

მე გახლავართ სალომე ლაჭავაძე. ვსწავლობ №55-ე საჯარო სკოლის ფილიალში, ბაგებში. ვარ მე-10 კლასის მოსწავლე. როგორც იცით, სკოლებში ტარდება ხოლმე კონფერენციები სხვადასხვა თემაზე. მსგავსი კონფერენცია ჩატარდა რამდენიმე თვის წინ და მე მონაწილეობა მივიღე ჩემი სკოლის სახელით. თემის სახელწოდება იყო „დიდი ქართველი მოაზროვნეები“. დეტალურად არც ვიცოდი, რა უნდა გამეკეთებინა, მაგრამ ფაქტი ერთი იყო: ერთ-ერთ ქართველ მოაზროვნეზე უნდა მემსჯელა. ყველა ცდილობდა რჩევა მოეცა ჩემთვის, მაგრამ ვხვდებოდი, რომე მე სულ სხვა რაღაც მჭირდებოდა. ჩემი ერთადერთი იმედი ბიბლიოთეკა იყო, ამიტომ მივედი ბაგების №38-ე ბიბლიოთეკაში, რომლის აქტიური მკითხველი ვარ და დახმარება ვთხოვე ბიბლიოთეკის გამგეს ქალბატონ ლია ხოფერიას. არ შემიძლია სიტყვებით გამოვხატო მისი თანადგომა და დახმარება, რომელიც ვიგრძენი.

მან თავიდან ბოლომდე გაიგო ჩემი პრობლემა და მაქსიმალურად ეცადა დამხმარებოდა. სწორედ ქალბატონმა ლიამ მიჩნია დიდი ქართველი მოაზროვნე – ნიკო ნიკოლაძე და შესაფერისი ლიტერატურით მომამარაგა. მე კი შევუდექი თემაზე მუშაობას, შევისწავლე ნიკო ნიკოლაძის ცხოვრება, შემოქმედება და ყურადღება გავამახვილე მის ნააზრევსა და ფრაზებზე. მუშაობამ შედეგი გამოიღო. მე, ღმერთის ნყალობით და

ბიბლიოთეკის უზომო დახმარებით, კონფერენციის ერთ-ერთი გამარჯვებული გავხდი. მივიღე ქ. თბილისის მერიის მიერ დაწესებული ჯილდო. მხოლოდ ამით არ განისაზღვრება ბიბლიოთეკის ფუნქცია ჩემს ცხოვრებაში. სკოლაში მეორე საფეხურის დასასრულს, წარმატებით სწავლისთვის საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ გადმომცა საქართველოში დამზადებული კომპიუტერი, და მაინც ვფიქრობ, რომ კლასგარეშე ლიტერატურის გარეშე ეს ყველაფერი შეუძლებელი იქნებოდა.

წიგნი – ამ სიტყვაში ბევრი რამ მოიაზრება. წიგნი – ეს არის ჩვენი ყოველმხრივი განვითარება და მრავალი საუკეთესო თვისების შეძენა. მე პედაგოგების ოჯახში ვიზრდები და წიგნი ყოველთვის ახლოს იყო ჩემთან, მაგრამ ბიბლიოთეკა სხვა კულტურაა, სხვა ურთიერთობაა, რასაც სახლში მხოლოდ თაროდან წიგნის გადმოღებით ვერ შეიძენ.

არ შემიძლია არ აღვნიშნო ის სიტბო, რომელიც ბიბლიოთეკაში შემოსვლისთანავე მხვდება თანამშრომლებისაგან: ლია ხოფერია, დოდო ჭილაძე, ხათუნა ჩაჩუა, მაია გეგელიძე, მაკა ტუხაშვილი; მიუხედავად ასაკისა, მათთან მეგობრული დამოკიდებულება მაქვს.

ბიბლიოთეკა ყოველთვის დიდ როლს ასრულებდა ჩემს ცხოვრებაში, მაგრამ მიღწეული წარმატებებიდან გამომდინარე, ვხვდები, რომ მისი წვლილი განუსაზღვრელი ყოფილა.

ინგა ფილაური-ლორია

გონივრული ჩანაწერი

ჟურნალ „საქართველოს ბიბლიოთეკის“ რედაქციამ მოსკოვიდან სასიამოვნო საჩუქარი მიიღო – მეტად საინტერესო წიგნი ბავშვებისათვის – „100 ზღაპარი წიგნისა და კითხვის შესახებ“ („100 сказок о книге и чтении“), შემდგენელია ცნობილი ბიბლიოთეკათმცოდნე, ბიბლიოგრაფი, მკვლევარი და პედაგოგი პროფ. ი. ნ. სტოლიაროვი. ის ამავე დროს არის წარმატებული წიგნმცოდნე და ლიტერატორი, აქვს გამოცემული მონოგრაფიები და მრავალი სტატია, ავტორია ფუნდამენტური სახელმძღვანელოებისა. არასოდეს

გაუწყვეტია კავშირი ქართველ კოლეგებთან, ყოველთვის დაინტერესებული იყო ჩვენი ჟურნალის მოღვაწეობით, კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ ჟურნალში „შინაარსი“ რუსულ ენაზეცაა მოცემული, რაც უადვილებს მას დანვრილებით გაეცნოს წარმოდგენილი მასალის თემატიკას. აღნიშნული წიგნი მან ჩვენი პატივისცემისა და კოლეგიალობის ნიშნად გვითავაზა. მან პირველმა გამოიკვლია წიგნთან დაკავშირებული საკითხები – „ვეფხისტყაოსანში“ და დაბეჭდა რუსულ ენაზე ქართული ლიტერატურის ისტორიის ინსტიტუტის წელიწდეულში (იხ.: რეცენზია ჟურნალ „საქართველოს ბიბლიოთეკაში – 2012, №1).

წიგნი 2 ტომადაა განსაზღვრული. პირველში, რომელიც ჩვენ ხელთ გვაქვს, მხოლოდ 26 რუსული ზღაპარია წარმოდგენილი, ახლავს მიმართვა მკითხველებისადმი, აგრეთვე „ძველი და ადგილობრივი სიტყვების ლექსიკონი“, შემდგენლის სტატია მშობლების, პედაგოგებისა და ბიბლიოთეკარების დასახმარებლად – „ჯადოსნური ზღაპრების გარეშე არ არსებობს ბედნიერი ბავშვობა“. წიგნს ბოლოში დართული აქვს სარეკომენდაციო სია ასი ზღაპრისა, რომლებიც წიგნსა და კითხვას შეეხება.

პირველსავე წიგნში მრავალი ისეთი ზღაპარია, რომელიც რუსული ფოლკლორის შედევრს წარმოადგენს და მეტად გავრცელებუ-

ლია ხალხში. აქ ვხვდებით ზღაპრებს როგორც ყოფა-ცხოვრებით, ისე გმირულ და ჯადოსნურ თემაზე. მრავალგვარი პერსონაჟია აქ თავმოყრილი: ილია მურომეცი, სხვა დიდებული რაინდები, ბრძენი ქალი ვასილისა, თავქარიანი ვანკა, წინასწარმეტყველები, გაქნილი ჯარისკაცი, ეშმაკი „ბაბა-იაგები“, ჯდოქრები, კეთილი უცნობი მოხუცები, ფრინველები და ცხოველები... ვის არ შეხვდებით ამ ზღაპრებში.

„ასი ზღაპარი“ შერჩეულია კონკურსის შედეგად, რომელშიც ჩაბმული იყვნენ რუსეთის 59

რეგიონის ქალაქის და სოფლის ბავშვები, პედაგოგები, მშობლები და ბიბლიოთეკარები. ისიც საგულისხმოა, რომ 191 გვერდიან წიგნში 15 ფურცელი ჩართულია ფერადი ილუსტრაციებით, რომლებიც შესრულებულია დანყებითი განათლების კლასელ ბავშვთა მიერ და შერჩეულია კონკურსის წესით.

პირველ წიგნში თავმოყრილი ყველა ზღაპარი პირდაპირ წიგნს და კითხვას კი არ ეხება უშუალოდ, არამედ ხდება დაკავშირება წიგნისა და წერა-კითხვის გამოყენებასთან, ყველა ზღაპარი რალაცვარად მაინც წიგნს ან წაკითხვის ფაქტს უკავ-

შირდება. მისი პერსონაჟები იყენებენ წიგნის სიბრძნეს, კითხულობენ გზაჯვარდინებზე გამოფენილ ტექსტებს, ეცნობიან გზავნილებს, აგზავნიან წერილებს, და ეს ყოველივე უმეტეს ზღაპარში განსაკუთრებულ როლს თამაშობს. ზოგ შემთხვევაში, ეს არ არის არსებითი, მაგრამ, შემადგენელთა აზრით, ნათლად ავლენს ხალხში უძველეს დროიდან კითხვის უნარის მქონე ადამიანების არსებობას. არის რამდენიმე ზღაპარი, რომელშიც წიგნი და კითხვა მხოლოდ მოიხსენიება ან უბრალოდ აქსესურად გამოიყენება.

ყოველივე ამის გამო, ზღაპრებში ნათლად ჩანს, რა მოკრძალებითა და ავტორიტეტით სარგებლობდა ხალხში წიგნი, წერა-კითხვის ცოდნა და ნაკითხაობა. სწავლული კაცი გან-

საკუთრებული პატივისცემით სარგებლობდა. წიგნი მაღალ ფასეულობად ითვლებოდა, ზღაპრებში ნაწერი, წიგნი წიგნიერების კულტსაც ეხმიანება.

როგორც ჩანს, პირველ წიგნში შედარებით მცირე რაოდენობით თავმოყრილი ზღაპრები იმითაა გამართლებული, რომ მას ახლავს სხვადასხვა დამხმარე მასალა, რაც მეორე წიგნს აღარ დაერთვის და, ამდენად, მასში ალბათ უკვე მთელი „ასეული“ მოიყრის თავს.

ერთიც შეიძლება შევნიშნოთ – წიგნში დიდი რაოდენობით გვხვდება არქაული გამოთქმები, ძველი გრამატიკული წესით აგებული წინადადებები, რომელთა დიდი ნაწილი, ჩვენი აზრით, შეიძლება თანამედროვე გრამატიკული ნორმების მიხედვით ჩასწორებულიყო, თუ შემდგენლებს ამასთან დაკავშირებით სხვა მოსაზრებები არ ამოძრავებდათ.

აღნიშნული წიგნი (100 сказок о книге и

чтении: В двух книгах; книга 1. – М.: Русская школьная библиотечная ассоциация, 2011. – 91 стр. / Библиотека журнала „Читайка“, Выпуск 1.) მაღალი პოლიგრაფიული ხელოვნებითაა შესრულებული, მიმზიდველია და გემოვნებიანი დიზაინით ხასიათდება.

ამგვარი გამოცემა უდავოდ ამახვილებს ყურადღებას წიგნსა და კითხვაზე, რაც თავისთავად ხელს უწყობს წიგნიერების პროპაგანდას.

სასურველი იქნებოდა, ჩვენშიც ეზრუნა ვინმეს ანალოგიური წიგნის გამოცემაზე. ჯერ ერთი, საინტერესო იქნება გამოვლინდეს, რა ადგილი უჭირავს ჩვენს ზღაპრებში წიგნს, კითხვასა და ნაკითხაობას, როგორ უქცერის ხალხის მას; მეორეც – ამგვარი ზღაპარი კარს გაუღებს წიგნის პოპულარიზაციას, ჩააფიქრებს ჩვენს ყმაწვილებს, რომლებისთვისაც განკუთვნილია სწორედ ამგვარი ზღაპრები, დააინტერესებს მათ და გზას გაუკაფავს ცოდნისაკენ.

ინფორმაცია

ახალი გამოცემები

წიგნი ჩვენი ღირსებების შესახებ

გამომცემლობა „ემ-პი-ჯი“ აგრძელებს მეტად მნიშვნელოვანი სერიის – „ჩვენი ღირსებების“ გამოცემას. გამოქვეყნდა მესამე წიგნი (ჩვენი ღირსებანი: წიგნი მესამე. – თბ., 2012. – 168 გვ. ილუსტრ.).

ამჯერად წიგნში თავმოყრილია მასალა საქართველოს ფლორის შესახებ. პირველ რიგში განხილულია საქართველოს ფლორის იშვიათი სახეობები. დაახლოებით 70 დასახელების იშვიათი მცენარის შესახებ მოცემულია უმნიშვნელოვანესი დამახასიათებელი თავისებურებები ილუსტრაციების თანდართვით. ცალკე თავად განიხილება საქართველოს ბოტანიკური ბაღები, რომელთა შესახებ მეტად საინტერესო ცნობებია მოცემული.

განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს თავი „სოკოები საქართველოში“. ნაჩვენებია თითქმის ყველა სოკო, რომელიც საქართველოშია გავრცელებული, აღნიშნულია მათი ღირსებები, საკვები თავისებურებანი, განმასხვავებელი ნიშნები, მათი გავრცელების

არიალი. როგორც ცნობილია, საქართველოში სოკო დიდი პოპულარობით სარგებლობს როგორც საკვები პროდუქტი, მაგრამ ისიც ცნობილია, რამდენად სახიფათოა მათი მოყვება ადამიანის ჯანმრთელობისათვის. ამდენად, ფრიად მნიშვნელოვანია, ვერკვეოდეთ სოკოების თავისებურებებში, რისთვისაც ეს წიგნი ფრიად საგულისხმოა მკითხველისათვის, მით უმეტეს, რომ ყველა დასახელების სოკოს განხილვას თან ახლავს ნატურალური ფერის ფოტოები, რაც აადვილებს ორიენტაციას.

დასასრულ მოცემულია თავი: „ქართული ტყე“, რომელშიც არა მარტო საქართველოს ტყეების უბრალო აღწერაა, არამედ მოცემულია ისეთი დამახასიათებელი თავისებურებები, რომლებიც ტყის როგორც ბიოლოგიურ, ისე სოციალურ საკითხებს ეხება, გვიჩვენებს მათი გავრცელების ზონებს, კორომების შემადგენლობასა და „სიცოცხლის კალენდარს“, ხნოვანებასა და სიხშირეს, ტყის პროდუქტიულობას, ლაპარაკია აგრეთვე ტყის ეროზიასა და ტყის მნიშვნელობაზე ბიოს-

ფეროსათვის.

ნიგნის უდავო ღირსებად უნდა მივიჩნიოთ ენციკლოპედიური ლაკონურობა, როცა აკადემიურობა და უბრალო მკითხველის მოთხოვნილება ერთმანეთთან შეხამებულია. ნიგნს წამძღვარებული აქვს უწმიდესი და უნეტარესის, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია მეორის ერთ-ერთი მონოდეების ამონარიდი, რომელიც ჩვენი ღირსებების შესახებ ხალხში ცოდნის დანერგვას ეხება.

როგორც ანოტაციაშია ნათქვამი, „ნიგნი მკითხველს გააცნობს საქართველოს ფლორის წითელი ნიგნისა და წითელი ნუსხის მნიშვნელოვან, გამორჩეულ, მაღალი კონსერვაციის მქონე ვიწრო ლოკალური გავრცელების იშვიათ, ენდემურ რელიქტურ სახეობებს, მათ ბიოეკოლოგიურ თავისებურებებს, განვითარების ძირითად პარამეტრებს, ზრდის დინამიკას, ხელოვნური მოშენების ტექნოლოგიას, გამოყენებას, რიცხოვნობის შემცირებისა და პრევენციულ მეთოდებს, რომლებიც მონოდეებულია მათი გადარჩენისათვის“.

ამ გამოცემის პროექტის ხელმძღვანელია პაატა ხუნდაშვილი, რედაქტორი – მზია რაზმაძე. მუსამე ნიგნის ავტორებია: ბიოლოგ. მეცნ. დოქტ. ლამარა ასიეშვილი, ბიოლოგიის მეცნ. მაგისტრი ვალერი პეტროვი, საქ. დამსახურებული მეტყვევ ტრისტან ჩერქეზიშვილი.

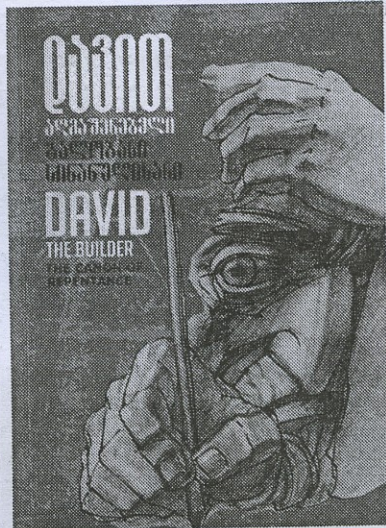
წინამდებარე გამოცემა უხვადაა ილუსტრირებული უნიკალური ფოტოებით, რომლებიც სხვაგან ძნელად სანახავია. საერთოდ, ნიგნი უმაღლეს პოლიგრაფიულ ნიმუშს წარმოადგენს, რაც უდავოდ გამომცემლობის დიდ ღირსებად უნდა ჩაითვალოს.

ჩვენი მხრიდან დავუმატებდით, რომ ამ სერიის ყველა ნიგნი საქართველოს ყოველ ბიბლიოთეკას უნდა ჰქონდეს ფონდში.

„გალობანი სინანულისანი“ ორ ენაზე

ნიგნის სამყაროში მნიშვნელოვან მოვლენად უნდა ჩაითვალოს გამომცემლობა „ნიგნი+ერი“-ს მიერ გამოქვეყნებული დავით აღმაშენებლის „გალობანი სინანულისანი“, რომელიც ქართულ და ინგლისურ ენებზეა შესრულებული (დავით აღმაშენებელი. გალობანი სინანულისანი; DAVID THE BUILDER THE CANON OF REPENTANCE. – თბ., 2012. – 58 გვ.). ნიგნს წამძღვარებული აქვს XI-XII საუკუნეების დიდი მოღვაწის არსენ იყალთოელის ლექსის სტროფი და აგრეთვე უწმიდესისა და უნეტარესის, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია მეორის სიტყვები დავით

აღმაშენებლის შესახებ. ძირითად ტექსტამდე მოცემულია ი.პ. საბინინის მიერ დადგენილი ტექსტის მიხედვით შესრულებული ნაწყვეტი დავით აღმაშენებლის ანდერძიდან – „წმინდა კეთილმსახური მეფის, დავით აღმაშენებლის მოსახსენებელი დღისათვი –26

იანვრისათვის, რომელიც თავის დროს გამოქვეყნდა „ივერიაში“ (1888, № 17). ძირითად ტექსტს დართული აქვს პავლე ინგოროყვას „შენიშვნა“.

ნიგნის მეორე ნახევარს წარმოადგენს ქართული ვარიანტის ინგლისური თარგმანი, რომელიც შეასრულა ფილოლოგიის მეცნ. დოქტორმა ლალი ჯოხაძემ. მთელი გამოცემის რედაქტორია მზია რაზმაძე. განსაკუთრებულად უნდა აღინიშნოს მხატვარ გურამ ქლიბაძის ნამუშევარი. მის მიერ შესრულებული გრაფიკული ნახატები მეტად შთამბეჭდავი და ორიგინალურია. ის, რომ ინგლისური ტექსტი ქართულის სრულ განმეორებას წარმოადგენს ნახატების ჩათვლით, ერთგვარად კომფლექტის შთაბეჭდილებას ქმნის ორი დამოუკიდებელი ალიგატის შემადგენლობით.

დასახელებულ ნიგნს უდავოდ დიდი მნიშვნელობა აქვს ინგლისური ენის შემსწავლელთა და უცხოეთში ქართული კულტურის პროპაგანდისათვის.

ვაჟა-ფშაველას მოთხრობების ორენოვანი კრებული

გამომცემლობა „ნიგნი+ერი“ დიდ საქმეს არის შემდგარი. სხვა სიკეთე რომ არა, საკმარისია ვთქვათ, რომ მეტად საგულისხმო პროექტი შეუდგენია – ინგლისურად თარგმნოს ქართველ მწერალთა მნიშვნელოვანი ნაწარმოებები, რომლებიც, მართალია, უცხოელ მკითხველს ამ მწერალზე სრულ წარმოდგენას ვერ მისცემს, მაგრამ ნათლად დაანახვენ ჩვენ კორიფეთა ღვაწლსა და შესაძლებლობებს, თანაც ეს დიდად შეუწყობს ხელს როგორც ინგლისური ენის შესწავლის მსურველ ქართველ მკითხველს, ისე

უცხო მკითხველთა დაინტერესებასაც გამოიწვევს. ამას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ჩვენი კულტურის პროპაგანდისათვის.

ახლახან გამომცემლობამ ქართულ-ინგლისურ ენაზე გამოაქვეყნა ვაჟა-ფშაველას რამდენიმე მოთხრობის პატარა კრებული (ვაჟა-ფშაველა, მოთხრობები; Vazha-Pshavela short stories. [თბ., 2012] — 179 გვ.). წიგნს წამძღვარებული აქვს სტატია: „თარგმნისა და ინტერპრეტაციისათვის. თეორია და პრაქტიკა“, (ავტორი მითითებული არ არის), თავში მოცემულია ვაჟა-ფშაველას პორტრეტი. ინგლისური ვარიანტი წარმოადგენს სრულ ასლს ქართული ტექსტისა და დამოუკიდებელი წიგნის შთაბეჭდილებას იძლევა. ინგლისური თარგმანი შესრულებულია ლალი ჯოხაუის მიერ. რედაქტორები არიან

გოგი სალიაშვილი და ლიკა გურაბანიძე.

კრებულში შესულია ვაჟა-ფშაველას შემდეგი ნაწარმოებები: „შვლის ნუკრის ნაამბობი“, „ფესვები“, „გველი“, „როგორ გაჩნდნენ ბუები ქვეყანაზე“, „ამირანის ხმალი“, „ოცნება“, „ქართველი კაცი, ღვინის ქვევრი და ბოჩკა“, „კლდემ მხოლოდ ერთხელ სთქვა“, „ვერხვი“ და „ზაფხულის სიზმრები“.

პატარების გულის გასახარად

თამარ გეგეჭკორის ავტორობით გამომცემლობა „წიგნი+ერმა“ გამოაქვეყნა ქართული ორგინალური ზღაპრების კრებული — იყო და არა იყო რა. — [თბ., 2012] — 100 გვ. ავტორს, ქ-ნ თამარს, ეტყობა, განსაკუთრებით გამახვილებული აქვს გრძნობა პატარების სულისკვეთების მიმართ. ზღაპრები დაწერილია ქართული ხალხური ზღაპრების ტრადიციებით, თუმცა არც ერთ მათგანს არ აკლია სიახლისა და თანამედროვეობის გრძნობა. სწორედ ტრადიციულისა და ახლის შენივთება არის ამ წიგნის განსაკუთრებული ღირსება. ენა სრულიად შეეფერება და სავსებით ადეკვატურია მკითხველისათვის, ვისთვისაც არის ის განკუთვნილი,

სულ თერთმეტი მშვენიერი ზღაპარია აქ თავმოყრილი.

წიგნის რედაქტორია მზია რაზმაძე, მხატვარი — ნელი ოქროპირიძე. ამ უკანასკნელის ღვაწლია სწორედ, რომ გამომცემა ესოდენ მიმზიდველი ნახატებითაა დამშვენებული, რომლებიც უხვადაა მიმოფანტული ტექსტში.

პოლიგრაფიული თვალსაზრისით, წიგნი უმაღლეს დონეზეა შესრულებული, გამოირჩევა დიზაინით, საუცხოო გაფორმებით, მეტად ძვირფასი საბეჭდი მასალით.

იმედია, ჩვენი პატარა მკითხველები დიდი ინტერესით მიიღებენ მათთვის გამოცემულ ამ მშვენიერ წიგნს.

მეზრძოლი ჟურნალი

მიმდინარე წლის სექტემბერში გამოქვეყნდა სამეცნიერო-საზოგადოებრივი ჟურნალის „სამი საუნჯის“ მე-3 ნომერი. მეორე წელია, რაც ჟურნალმა დაიწყო გამოსვლა და უკვე დიდძალი აუდიტორია შეიძინა. ჟურნალი გამოდის კვარტალში ერთხელ მოზრდილი წიგნის სახით, ახლავს ყველა საჭირო ატრიბუტი, რაც მკითხველისათვის საინტერესოა, შესრულებულია მაღალ პოლიგრაფიულ დონეზე. ჟურნალის გამომცემელია შპს „სამი საუნჯე“. ჰყავს სამეცნიერო საბჭო. რედაქტორია გრიგოლ რუხაძე, რედაქტორის მოადგილე — გვანცა კოპლატაძე.

ჩვენი მკითხველი ალბათ ადვილად მიხვდება და „სამი საუნჯე“ უკავშირდება ილია ჭავჭავაძის ცნობილ სიტყვას „სამი ღვთაებრივი საუნჯის“ შესახებ — მამული, ენა, სარწმუნოება.

ჟურნალის პათოსი სწორედ ამ სიტყვებითაა გაჯერებული და დიდი პატრიოტული გრძნობითაა აღსავსე. იგი მტკიცედ დგას ქართველი ერის კულტურულ-საგანმანათლებლო, მეცნიერული, იდეოლოგიურ-პოლიტიკური, მორალურ-ზნეობრივი მრწამსის სადარაჯოზე, გამოირჩევა გაბედულებითა და პირდაპირობით. ამის ნათელი დადასტურებაა ამ ნომრის წინ დართული „მიმართვა საქართველოს პრეზიდენტს მ. სააკაშვილს, საკანონმდებლო და აღმასრულებელ ხელისუფლებას“, რომელ-

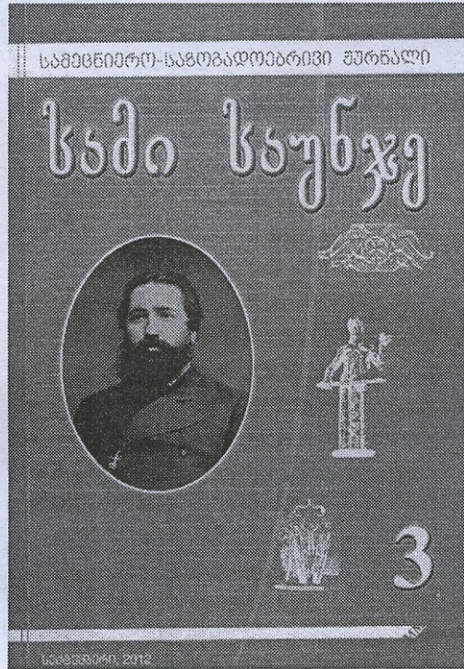
შიც ნაწილობრივ ნათქვამია: „... ვარდების რევოლუციის“, ანუ ქვეყნის სათავეში თქვენი გუნდის მოსვლის შემდეგ მოქალაქეთა უფლებები და ეკონომიკური შესაძლებლობები კატასტროფულად შეიზღუდა, ხოლო, რაც მთავარია, ალზრდისა და სწავლების თქვენეულმა მეთოდებმა იმდენად შემაძრწუნებელი სახე მიიღო, რომ ახალგაზრდების მომავალს საფრთხე ემუქრება...“ მიმართვაში სხვა ბრალდებებიც აშკარადაა დასახელებული.

ჟურნალს აქვს რუბრიკები: განათლება, ოფიციალური მიმართვა, ქართლის ცხოვრება, ანტიკურობა, იკონოგრაფია, დოკუმენტური მოთხრობა, ახალი წიგნი. ჟურნალს დაერთვის ჩამონათვალი ამ ნომრის ავტორებისა, ყოველი მათგანის მოკლე მონაცემების მითითებით. ესენი არიან: ზ. ცუცქერიძე, გ. გოგოლაშვილი, თ. ქამუშაძე, თ. მირიანაშვილი,

გ. კობლატაძე, ა. თოთაძე, თ. იველაშვილი, ი. ევგენიძე, ბ. არველაძე, ნ. ლომოური, თ. არბოლიშვილი, ზ. ჯორბენაძე, მ. ცუხიშვილი, გ. ქავთარაძე, გ. რუხაძე, თ. ფანჯიკიძე. ჟურნალი სრულდება რეზიუმეებით რუსულ და ინგლისურ ენებზე.

ნომერი გამოირჩევა მასალის მრავალფეროვნებით, როგორც მეცნიერული გამოკვლევებით, ისე საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და კულტურულ-საგანმანათლებლო თემატიკით.

სასურველია, ამ ჟურნალმა ჩვენი ბიბლიოთეკების თაროებზე ჰპოვოს ადგილი და დააკმაყოფილოს ჩვენი მკითხველის მოთხოვნილებები და ინტერესები. გამომცემლობის კარები ღიაა ყველასათვის, ვინც ჟურნალის პროგრამას იზიარებს. შეიძლება მისი როგორც ცალკორივად შეძენა, ისე გამონერაც. მისამართი მითითებულია ჟურნალის ბოლოს.

ჩვენი შემოქმედება

„წუთისოფლის ჩქარი მგზავრი“

(ანა ერისთავის პოეზია)

აპკანნი

ეს პოეტური სტრიქონი ანა ერისთავის ერთი ლექსიდანაა ამოღებული, რომელიც გამოქვეყნდა მის მეოთხე პოეტურ კრებულში (ქუთაისი, 2008). პოეტის თითოეულ ლექსში იგრძნობა წუთისოფლის სიყვარულიც, სინანულიც, სამდურავი და სამადლობელი პათოსიც. და მაინც, პოეტი ცდილობს მოასწროს საკუთარი სათქმელის გამჟღავნება ლექსად; თუმცა მის ლექსებს არ დაჰკრავს „ჩქარი მგზავრის“ იერი. მისი პოეზია თანმიმდევრულად ეხმაურება ყოფიერების სურათებს და მაღლა ლტოლვის წადილით აღვსილი, მთელი არსებით უმღერის სიკეთეს, სიყვარულს, ყვავილებსა და მზის სინათლეს. პოეტის უფაქიზესი სულის ღაღადი იგრძნობა თითოეულ სტრიქონში: სათქმელი მისი გონების ნათლითაა მოსილი – ცხადი, სადა, ღრმად პოეტური და რწმენით აღვსილი. ჩვენ, მისი კოლეგები, ყოველთვის დიდი ინტერესით ვადევნებთ თვალს მის საზოგადოებრივ თუ შემოქმედებით მოღვაწეობას.

ქუჩაში ეგდო აკვანი,
ამოქარგული იითა,
შემცივნი და მიმქრალი,
ჩამავალი მზის სხივითა,
დავინყებული „მზევ შინას“,
ჩამონყვეტილი ღილითა,
იხვენებოდა დარწევას,
ჩვილის ტიტინს და ღიმილსა,
აკვანი იყო მწუხარე,
დრო-ჟამთან დაზავებული,
მორცხვად დახრილი თავითა,
აბრეშუმ შემოძარცული,
იდგა სიყვარულს ნატრული,
შესციცინებდა ღრუბლებსა,
უსაზღვრო იყო ლოდინი,
გამვლელი ეჭვით უმზერდა.
დამფრთხალა ჩიტი ნიბლია,
ქარვის მძივები დამწყდარა,

ბაზალეთისა ტბის პირას,
 უცხო ედემი ნამხდარა.
 კაცსა სწყევლიან ცუდასა,
 – შენი აკვანი დაინვას,
 გადაუგდია გულხენეშს,
 ვერ შემცნობს უფლის მაღლისას,
 მაცილი შემოჩვეულა,
 თივასავით ჭამს მიწასა,
 წმინდა გიორგი შერისხავს
 აკვანის ავად მზირალსა,
 იქნებ გაზარდა მზისდარი,
 თინათინი და ნესტანი,
 კრწანისთან ბრძოლით დაღლილი,
 თავგანწირული მხედარი.
 აკვანი სულის ემბაზი,
 გვარ–ჯიგის გამომზრდელია,
 „იავნანას“ და „ლილეოს“
 – უფლის ენაზე მღერიან.
 ქართველი დედის ნაცრემლზე,
 ია და ვარდი მოსულა,
 ყოველ გორაკზე ტაძრები
 თამარის ლოცვით დადგმულა,
 აკვანი ქვეყნის გულია,
 ნარწევი წმინდა ნინოსი,
 ანთებულ სანთელს ჩამოჰგავს
 დედა ცხრა აკვნის დამრწევი,
 მზეა, კერიის სილაღე,
 ანგელოზების მხმობელი,
 ენაჭიკჭიკა ჩიტების
 ბუდე და საგალობელი,
 სად, რომელ მხარეს წასულა,
 თვალხატულ–ნანწავ–გიშერა,
 ცხრა ხატი, ცხრა ანგელოზი,
 მძინარეს თავითთ ესვენა.
 არ ესმის აკვნის ძახილი,
 არც იავნანა აბრუნებს,
 მტანჯველი წუთისოფელი
 ვა, რა უკუღმა გვაბრუნებს.
 წუთუ აღარ გვყავს კრავაი,
 ხვაშაგ, მზექალა, ხატიჯე,
 თვრამეტი შვილის გამზრდელი,
 მამულის გული – ასინეთ.
 სიყვარული რომ ცოდნოდა
 მარჩენალ პურის ყანისა,
 არტახებს კრავდნენ ზანდურით,
 ქარგავდნენ იასამნითა.
 უბალლოდ დარჩენილები,
 ხატსა სწირავდნენ აკვანსა,
 – უფალი ლოცვას ისმენდა,
 ზვარს აშენებდა ლამაზსა.
 ღმერთო, აცოცხლე ის კაცი,
 ვინც ხეებს ნერგავს სააკვნეს,
 ვინც სიყვარულით იწვება,

მომავალს უნთებს კელაპტრებს.
 ღმერთო, არ დარჩეს ეული,
 შროშანი გულზე აფინე,
 დედაღვთისმშობლის ნილხვედრი
 ქვეყანა გადაარჩინე.
 ანგელოზებმა არწიონ,
 შემოახვიე ღრუბლები,
 ნამის სხივები აასხან,
 დააფრთიანოს ბალები.
 ავი თვალისგან დაიცავს,
 შეაბან ავგაროზები,
 ფერად–ფერადი ბურთები,
 – ოქროთი დაფერილები.
 ნეტავ ასმინა ისევე,
 დედის ნამღერი ნანინა,
 ფრთამოლულუნე ანგელოზს,
 ცრემლები აღარ ადინა,
 ცისაა,
 ცისკრის გამღები,
 გამთენებელი ღამისა,
 „ღმერთო, სამშობლო მიცოცხლე“
 ღვთაებრივ იავნანითა.

„იაგუნდის მარანშია,
 იავნანინაო,
 ღვინო დგას და ლალი ჭვივსო,
 იავნანინაო,
 შიგ ალვის ხე ამოსულა,
 იავნანინაო,
 ნორჩია და შტოსა შლისო,
 იავნანინაო,
 ზედ ბულბული შემომჯდარა,
 იავნანინაო,
 გასაფრენად ფრთასა შლისო,
 იავნანინაო,
 სუნთქავს შროშან–ზამბახებით,
 იავნანინაო,
 თამარ მეფის გამზრდელია,
 იავნანინაო,
 სავსე მთვარეზე გათალეს,
 იავნანინაო,
 მოურთავთ წვრილ ვარსკვლავითა,
 იავნანინაო,
 დიდგორს გაგვამარჯვებინა,
 იავნანინაო,
 ძლევაი საკვირველი მოგვცა,
 იავნანინაო,
 ფრთამოკეცილ ანგელოზს ჰგავს,
 იავნანინაო,
 დანუნებული აკვანი,
 იავნანინაო,
 პირიმზისა გაუთენე,
 იავნანინაო,

სალოცავებს შეავედრე,
 იავნანინაო,
 დაარწიე მზის მკლავებზე,
 იავნანინაო,
 ბერნი სული შეგვიმოსე,
 იავნანინაო,
 ... ქალმა აკვანი იპოვა,
 იავნანინაო
 მოეფერ—მოუაღერსა,
 იავნანინაო,
 ცრემლი შეუშრო მტირალსა,
 იავნანინაო,

პატარა მზეც ჩაანვინა,
 იავნანინაო,
 ოჯახს სინმინდე შემატა,
 იავნანინაო,
 და ჟამი ადამისაო,
 იავნანინაო,
 ცისაა და ცათა შინა,
 იავნანინაო,
 ღვთის უბეში მიიძინა,
 იავნანინაო,
 იავნანინაო, ვარდო ნანა,
 იავნანინაო.

ნორჩ მკითხველთა შემოქმედება

ბავშვურ მიაშიტობასა და არაბავშვურ ფიქრებს შორის

ჩვენი ჟურნალის ფურცლებზე ჯეროვან ადგილს ვუთმობთ ბავშვ მკითხველთა შემოქმედებას. ისინი ჩვენი სასკოლო და საჯარო ბიბლიოთეკების ყველაზე აქტიური წევრები არიან, ზოგნი აქ ჩამოყალიბებული ნორჩ შემოქმედთა წრის წევრები არიან და პოეზიით გატაცებას ვერ მალავენ. პედაგოგები და ბიბლიოთეკარები ცდილობენ, შედარებით ფართო საზოგადოება გაეცნოს მათ შემოქმედებას, თავიანთ მეგობრებს გადაუშალონ გული და ჩანაფიქრი გაუმჟღავნონ. მიგვაჩნია, რომ ეს ჩვენს ნორჩ შემოქმედთ სტიმულს მისცემს უფრო ბეჯითად იღვანონ, საფუძვლიანად შეისწავლონ ქართული ლიტერატურა, განუყრელად დაუკავშირდნენ წიგნსა და ლექსს.

ამჟამად გთავაზობთ ორი მათგანის – მარიამ ნოლაიდელისა და სოფო სირაძის შემოქმედებით ცდებს.

მარიამ ნოლაიდელი

მარიამი ქ. რუსთავის №6 საჯაროს კოლის მე-9 კლასის მოსწავლეა. როგორც პედაგოგები და ბიბლიოთეკარი აღნიშნავენ, იგი გამორჩეული მკითხველი და ნიჭიერი ახალგაზრდაა. ის თავის თავზე თვითონ ლაპა-

რაკობს ერთ პატარა დამაფიქრებელ წერილში:

„... არ ვიცი, ვინ ვარ, რა ვთქვა... ადრე მოვასწარი ქარის, მზის, თოვლის და წვიმის ნახვა. ამიტომაც მიყვარს ალბათ... ჩემში ჩემზე უკეთესი არის ის, რაც მე არ ვარ... ჩემში ათასი კურდღელი ერთად დარბის, ყველას ეჩქარება საოცრებათა ქვეყანაში მოხვედრა და დაკარგული ალისას ნახვა, რომელიც უკვე დიდი ხანია იქედან წამოსულია... რამდენიმე დღის წინ ცხოვრების მიზანიც აღმოვაჩინე. ის ორი პუნქტისაგან შედგება: ერთი ის, რომ აღმოვაჩინო ბედნიერება და მეორე ის, რომ ჩემმა ნაპოვნმა ბედნიერებამ სხვაც გააბედნიეროს. სულ ეს ვარ, რაც ვარ!“

დამერწმუნებით, ნამდვილად ჩანს მარიამის პოეტური სული ამ პატარა ამონარიდებიდან. ამასვე მეტყველებს ის ფრაგმენტები, რომლებიც გვინდა წარმოგიდგინოთ მისი ლექსებიდან.

ბაღმა ნაპირი

(შემოკლებით)

უფერული კარის მიღმა არის კიდეც ერთი კარი, სადაც ახლოს არ ჰკიდია, თეთრი ტაძრის წმინდა ზარი

....

უფერული ზეცის მიღმა არის კიდეც ერთი ზეცა და რომ ნახეს ის კარები, მისი ნახვით ელდა ეცათ, და იქ მყოფი ის ვილაცა გველანდება ყველას სიზმრად, მაგრამ მაინც სილამაზე თვალს მოგწყვიტავს, გყვება სიზმრად.

და აქ მსუნთქავ სულელებს შორის არის კიდეც ერთი სული,

იმას არ სჭირს მონდომება, ჩაფლულია მისი
ნაცრისფერი თვალთა ხედვით ჯოჯოხეთი და
სიკვდილია, რაც მას ჰქვია... იძირება ძველი
გული. ედემი, გემო...

ნდობის,
თითქოს რალაც სევდიანი კვლავ იძინებს გულში,
ნუთუ ისევ უკმარისი გრძნობა ჩნდება სულში?!
ნუთუ ისევ ვერ ვპოულობ ქვეყანაზე ადგილს?
მეცინება, ვერ ვპასუხობ კითხვას, ნეტავ რა
მჭირს?

**თოვს
(შემოკლებით)**

თოვს! ჩემი ცხოვრება ფანტელით მთავრდება,
თოვს! ჩემი პეპელა ფანტელით მრავლდება,
თოვს! ჩემი ზამთარი სიცივიტო ყვავდება,
თოვს! ჩემი სიგიჟე სითეთრით შავდება.
თოვს! და ჩემს მკერდში პეპელა თეთრდება,
თოვს! და ჩემს გარშემო ედემი ფეთქდება,
თოვს! მაგრამ სხვა ვინმე ამას ვერ ხვდება,
თოვს! და ჩემს თვალეებში ზამთარი ჩერდება...

დედი, შენს თმებს ვარსკვლავისფრად
ნაცრისფერი აკრავს...
მე ასეთი არ მინახავს!... სხვას ასეთი არ აქვს...

და ღამდება – უაზრობა

შუქი ქრება და ღამდება – უაზრობა!
გესიზმრება სიგიჟე და უარყოფა
და ყველაფრის მიმართ ქრება მოლოდინი,
უარყოფით სავსე თეთრი მოლოდინი.
წვიმს და თითქოს ყველაფერი აირევა,
სიძულვილი ტკბილ ფიქრებში ჩაერევა,
და წყნარ წყალში ზღვები ისევ აირევა,
აიმღვრევა... ღვინო უცებ დაილევა.

გახელილი ვეგებები ახალი დღის ღამეს,
შიგნით სული მოთმინებით თითებზე თვლის
წამებს...
ღმერთო, ნეტავ რა მანუხებს? მიპასუხე, დედი!
უკვე ცხადში მესიზმრება – ჩემთან შემოხვედი.

როცა ჩემს ლექსს აღარა აქვს მდგრადი რითმა,
აღარ ვიცი, რა დავწერო, ვინ რა მკითხა?!
შუქი ქრება და ღამდება – უაზრობა!
გესიზმრება სიგიჟე და უარყოფა.

უკვე ვერ ვგრძნობ სულის ტკივილს, დე, მომკიდე
ხელი,
ცრემლი ცრემლებს უერთდება – ნომებერო,
გელი!

დედი, შენს თმებს ვარსკვლავისფრად
ნაცრისფერი აკრავს,
მე ასეთი არ მინახავს, სხვას ასეთი არ აქვს!

თითქოს ჩუმიად შემომცინი, მენატრები, დედი!
მაგ ღიმილით სიამისმგვრელ დამშვიდებას ველი.
და ვარსკვლავის დაცემისას არ გამიშვა ხელი,
როცა ჩუმიად ჩაიცინებ, მიყვარდები დედი!...

დედი შენს თმებს ვარსკვლავისფრად...

სოფო სირაძე

მთვარე ლურჯი ნისლის ღრუბლით ზეცას
თოვლით ფარავს,
თვალს ვუსწორებ და უაზროდ გავყვირივარ
არას!
აჩრდილს ზეცის ვარსკვლავისფრად
ნაცრისფერი აკრავს,
მე ასეთი არ მინახავს!... სხვას ასეთი არ აქვს!...

დედი, შენს თმებს ვარსკვლავისფრად
ნაცრისფერი აკრავს...
მე... ასეთი არ მინახავს სხვას ასეთი არ აქვს!...

ფიქრებს ასჯერ გათეთრებულს ვერ ვაძინებ
წამით
და ამ სიტყვებს ერთმეხა უძილობა ღამით.
ილუზია გამახსენებს გალაქტიკის თოვას
და ტაბიძეც დაიყვირებს: „თოვლიც მალე მოვა!“

სოფო სირაძე 57-ე საჯარო ბიბლიოთეკის აქ-
ტიური მკითხველია. იგი თბილისის №102 სკო-
ლის მე-8 კლასის წარჩინებული მოსწავლეა.
დაუდეგარ, ხალისიან, ენერგიულ, მუდამ შემარ-
თულ გოგონას
პედაგოგებმა
„მოუსვენარი
პეპელა“ შეარქ-
ვეს. გაბედული
და მიზანსწრა-
ფული სოფიკო
თავის სკოლაში
ნორჩ შემოქ-
მედთა წრის აქ-
ტიური წევრია,
როგორც 57
საჯარო ბიბლი-
ოთეკის გამგე

მანც რალაც შეფერხდება ამქვეყნიურ
გრძნობის...
თითქოს რალაც ვერ ვიპოვე – თუნდაც ნდობა

ლალი გოქაძე გვატყობინებს, იგი მათი ბიბლიოთეკის მუდმივი მკითხველია. არ ყოფილა აქ არც ერთი ღონისძიება, მას მასში არ მიეღოს მონაწილეობა. უყვარს პოეზია და თავადაც წერს ლექსებს, მერე მათ ახლო მეგობრებსა და თანაკლასელებს აცნობს. თავისი ლექსებით არაერთხელ გამოსულა ბიბლიოთეკის ღონისძიებებზე. ვაჟას, გალაკტიონის, გოდერძი ჩოხელის საიუბილეო საღამოებზე მან საკუთარი ლექსები მიუძღვნა მათ და დამსწრენი ალაფრთოვანა.

გთავაზობთ რამდენიმე მის ლექსს და იმედს გამოთქვამთ, რომ ეს იქნება ერთგვარი სტიმული, რომ უფრო მეტად იმუშაოს, ისწავლოს და დაუმეგობრდეს წიგნს.

ცხოვრების კიბა

ცხოვრება არის იგივე კიბე –
 რაც მეტს აივლი, მით მეტს იცოცხლებ.
 თუ დაიღლები და შეისვენებ,
 მაშინ იმწამსვე ტოვებ სიცოცხლეს.

ნელ–ნელა ითვლი სიცოცხლის წუთებს,
 როცა სიკვდილი სიცოცხლეს უტევს.
 რა გზა მოგელის შენ ცხოვრებაში,
 ო, ამ გზას კიბე სულ როდი უძლებს...

კიბე ჩატყდება, და პასუხს მოგთხოვს
 ავზეც და კარგზეც ღმერთი ძლიერი.
 ცხოვრება იწვის და ვერასოდეს
 ველარ გახდები შენ ბედნიერი.

იცხოვრე წმინდად, სუფთა სინდისით,
 გაბოროტება კარგი როდია?
 და ღირსეულად იდექ კიბეზე,
 როცა სიბერის წლები მოდიან!

***

მიყვები ღამით ქუჩებს,
 მთვარე მეჩურჩულება.
 ირგვლივ ყველგან სიჩუმეა,
 დაიძინა ბუნებამ.
 ვარსკვლავები გაფრენილან,
 ცა სულ ღია დატოვებს.
 მთვარე ისევ ჩურჩულებს და
 ვიცი, არ მიმატოვებს.

***

მიყვარხარ ჩემო სამშობლოვ,
 მიყვარხარ ჩემო მამულო!
 აქამდე შემორჩენილო,
 აქამდე შემონახულო!

ამაგს დაგიფასებ, დედა!

როგორც მირწევდი აკვანს,
 რომ მანოვებდი ძუძუს,
 ამაგს დაგიფასებ, დედა,
 მეც გავახარებ შენს გულს.

როგორც იცინოდი ადრე,
 ისე გაიცინე, დედა,
 და არ დამანახო ახლა
 შენს ლამაზ თვალებში სევდა.

კარგი გაგეზრდები შვილი,
 მეც გამოგადგები, ვიცი,
 როგორც შენ მფარავ, დედა,
 როგორი სიყვარულითაც მივლი.

მე შენი ნათქვამი სიტყვა
 მუდამ გამინათებს ანწყოს,
 მეც ისე გაგიტობო მაგს გულს,
 როგორც შენი გული მათბობს.

დედავ, სიყვარულო მუდამ,
 დედავ, მე ხომ კარგად ვიცი,
 ბევრჯერ შეგშრობია ცრემლი,
 არ გაგიტეხია ფიცი.

გულში იმალება რაღაც,
 რასაც შენი გული ათბობს,
 და მე ყველაფერი შენი,
 შენი ყველაფერი მახსოვს.

ახლაც პატარა ვარ შენთვის,
 საყვედურს ახლაც კი მეტყვი,
 მაგრამ ყოველთვის, დედა,
 დაიმახსოვრე ერთი:
 კარგ შვილსა და კარგ დედას
 როდი განირავს ღმერთი!

არ მოვიკლებ

მერე რა, რომ ის სხვას იტყვის,
 ჩემსას მაინც არ მოვიკლებ.
 მერე რა, რომ მეტკინება,
 ხელს მე მაინც არ ჩავიქნევ.
 მერე რა, თუ მენწყინება,
 გულზე ეკლად დამესობა,
 მერე რა, თუ მეტირება,
 თვალზე ცრემლი დამეტყობა,
 მერე რა, რომ იქ მეც ვიყო,
 მაინც არარა გამოვა,
 ჩემსას მაინც არ მოვიკლებ
 და ღიმილიც თავად მოვა...
 და მეც ისევ გავიცინებ,
 აღარ მინდა ფუჭი დარდი,
 ზამბახს მაინც მიჩვენია
 ეკლიანი, მაგრამ ვარდი.

ქრონიკა

საქართველოს საბიბლიოთეკო სსოვრების ქრონიკა: მოვლენები, ფაქტები

- 19 ივნისს საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის დირექცია შეხვდა მკითხველებს. შეხვედრას ესწრებოდნენ მეცნიერ-მუშაკები, რომლებიც კვლევით სამუშაოებს ატარებენ ბიბლიოთეკის დარბაზებში. ისაუბრეს მომსახურების პრობლემებზე, მე-19 საუკუნის მე-2 ნახევრის ქართული პრესის მდგომარეობაზე, მომსახურების კულტურაზე და სხვ. საკითხებზე. მკითხველებმა შეავსეს სპეციალური ფორმა. გადაწყდა დაარსდეს „მკითხველთა კლუბი“, რომელიც ხელს შეუწყობს ქვეყნის მთავარ ბიბლიოთეკაში მომსახურების ხარისხის ამაღლებას.
- 19 ივლისს საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარე დ. ბაქრაძე იმყოფებოდა ქარელის მუნიციპალიტეტის მთავარ ბიბლიოთეკაში, ბიბლიოთეკას გადაეცა კომპიუტერები და ახალი წიგნები, პარლამენტის თავმჯდომარესთან ერთად ბიბლიოთეკას ესტუმრნენ საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის დირექციის წარმომადგენლები, რომლებმაც ბიბლიოთეკას გადასცეს 300-ზე მეტი ეგზ. მხატვრული ლიტერატურა.
- 11 აგვისტოს საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის დირექციამ მოინახულა ქ. ბოლნისის მუნიციპალიტეტის მთავარი ბიბლიოთეკა. კულტურის სამსახურისა და ბიბლიოთეკებთან შეხვედრის შემდეგ ბიბლიოთეკას გადაეცა ახალი წიგნები და სკანერი.
- 29 აგვისტოს საქართველოს კულტურის მინისტრი ნ. რურუა ეწვია ბოლნისის მუნიციპალიტეტის მთავარ ბიბლიოთეკას, რომელსაც მინისტრმა საჩუქრად გადასცა ოთხი კომპიუტერი და ახალი წიგნები.
- 4 სექტემბერს საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკასა და „ევროპული კონგრესის“ ებრაულ ორგანიზაციებსა და უკრაინის გაერთიანებებს (Всѣд України) შორის გაფორმდა მემორანდუმი. მემორანდუმი ითვალისწინებს ებრაულენოვანი ლიტერატურისა და ისტორიის ამსახველი მასალების კოლექციის აღწერას ქართულ, რუსულ და ინგლისურ ენებზე, კატალოგების ორგანიზებასა და ინტერნეტ-სივრცეში განათლებას.
- 7 სექტემბერს საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში მოენყო საქველმოქმედო ფონდის „ერთგულება“-ს მოღვაწეობის ამსახველი მასალების გამოფენა.
- 11-12 სექტემბერს საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის დირექცია ეწვია ქ. ზუგდიდისა და მესტიის მუნიციპალიტეტების მთავარ ბიბლიოთეკებს. ბიბლიოთეკებს საჩუქრად გადასცეს ახალი წიგნები, სკანერი და კომპიუტერები. ორივე ბიბლიოთეკასთან გაფორმდა მემორანდუმები, რომლებიც ითვალისწინებს საბიბლიოთეკო დოკუმენტების, აგრეთვე საოჯახო ალბომებისა და ისტორიული მნიშვნელობის ფოტომასალების გაცვიფრებას. შეხვედრაზე იმსჯელეს ზუგდიდისა და მესტიის ბიბლიოთეკების მონაწილეობაზე „საქართველოს ბიბლიოთეკების ელექტრონულ სინდიკატის“ საქმიანობაში.
- 14 სექტემბერს საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში გაიხსნა გამოფენა „პოლიტიკური პლაკატი – საქართველოს არჩევნების ისტორია“. გამოფენა ეხმაურება 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებს; მისი მიზანია, შეახსენოს საზოგადოებას ის საარჩევნო გამოცდილება, რომელიც საქართველოში დაგროვდა 1990 წლის შემდეგ.
- 24-25 სექტემბერს საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში გაიმართა კონფერენცია „თანამედროვე საბიბლიოთეკო ტექნოლოგიები საქართველოს ბიბლიოთეკებში“, კონფერენციაზე წარმოდგენილი იყო ოცამდე მოხსენება, სადაც ჩამოყალიბებული იყო საქართველოს სახელმწიფო საჯარო და დიდ სამეცნიერო ბიბლიოთეკებში, აგრეთვე საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან არსებულ ბიბლიოთეკებში კომპიუტერული ტექნიკის გამოყენების მდგომარეობა. კონფერენციის მუშაობაში დიდი ადგილი დაეთმო საქართველოს მუნიციპალიტეტებში არსებული ბიბლიოთეკების მიერ კომპიუტერული ტექნიკის გამოყენების საკითხებს. დაისახა თანამშრომლობის გზები და საშუალებები.

გილოცავთ

ახალ სასწავლო წელს!

გილოცავთ

ახალ სასწავლო წელს!

